

مندال ئه وشته ده كيشيت، كه دهيزانيت، نهك دهيبينيت،
هه تا ته مهنى به رهوسه ر بروات زياتر پشت به چاوه كانى
ده به ستيت له ده برينه كانيدا.

«فيكتور لوفيلد»

سه‌رپه‌رشتی زانستی : سالار جه‌لال ئەحمەد
سه‌رپه‌رشتی هونەری : عوسمان پیرداود کواز
خالد سلیم محمود
تایپکردن : شقان سابیر عولاً
نەخشەسازی بەرگ : عوسمان پیرداود کواز
نەخشەسازی ناوەرۆک: شقان سابیر عولاً

چاپی یەکه‌م، ژمارە‌ی سپاردن (٤١٠)، ٢٠١٨، تیراژ: ٥٠٠٠ دانە،
نرخ: ٢٠٠٠ دینار

له چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده له هه‌ولێر چاپکراوه

پەرۋەردەى ھونەر
بۇ پۆلى شەشەمى بنەرەت

رېبەرى مامۆستا

پهروهردهی هونهر بو پۆلی شهشه می بنه رهت

رئیهری ماموستا

ئاماده کردنی

م. خهلیل عهلی عهبدو لا

پیداچونه وهی زمانه وانی

پ.ی.د. عهباس مستهفا عهباس

پ.ی.د. عهتا ره شهید حسین

د. شیروان حسین خوشناو

پیداچونه وهی زانستی

د. قادر حسین صالح

د. محهمه دئه مین عهلی عهبدو لا

ناوهرۆك	
لاپه ره	بابهت
۸	پیشهکی
۹	فهلسه فهی پهروه دهی هونه ر
۱۳	بنه ما گشتیه کانی گه شه
۱۴	قوناخی بنه ره تی
۱۸	قوناخی ده برین له راستی ۱۱، تا ۱۳ سال
۲۱	تاقیکردنه وه
۲۶	خشته ی پیشنیارکراوی پلاندانان بو ماموستا
تهوه ری یه که م: میژووی هونه ر	
وانه ی یه که م	
۳۰	میژوو مروّف
وانه ی دووهم	
۳۵	هونه ر له چه رخی به ردینی کوندا
وانه ی سییه م	
۴۶	هونه ر له چه رخی به ردینی نویدا
تهوه ری دووهم: هونه ری شیوه کاری	
وانه ی یه که م	
۵۷	ده برینخوازی
وانه ی دووهم	
۶۸	رهنگه ساردو گهرم و بیلایه نه کان
وانه ی سییه م	
۷۹	دیاریکردنی رووگه له پریگه ی بویه ی جوراوجوره وه
وانه ی چواره م	
۹۰	سروشته و مودیل و شتی بیگیان (ستیل لایف)
تهوه ری سییه م: نه خشه سازی	
وانه ی یه که م	
۱۰۵	به های نه خشه سازی
وانه ی دووهم	

۱۱۷	پیکهاتهی رازاندنه‌وه
وانه‌ی سییه‌م	
۱۳۱	خۆشنوو سین
ته‌وه‌ری چواره‌م: کارده‌ستی	
وانه‌ی یه‌که‌م	
۱۴۲	بارسته‌و بۆشایی
وانه‌ی دووه‌م	
۱۵۶	دووباره‌به‌کاره‌ینانه‌وه (بارسته‌و بۆشایی)
۱۶۸	فه‌ره‌نگۆک
۱۸۸	سه‌رچاوه‌کان

پيشه کی

ماموستای بهرپرز، ئەم پرۆگرامه له دوو بەش پیکهاتوو، بەشی یه کهم په یوهندی به کۆمه لیک بابتهی میژووییه وه ههیه، که راسته وخۆ دهگه پینه وه بۆسه ر لایه نی هونه ری و سه ره تاکانی ژیان ی هونه ری له گه ل مرو قدا ده خاته روو. هه روه ها ئەم زانیارییه زۆر گرنگ بو قوتابی پۆلی شه شه می بنه ره تی، چونکه جگه له زانیارییه کرداره کییه کان قوتابی کۆمه لیک زانیاری نویش به ده ست ده هیئت، که ئەو له رابردو دا هه روه ک میژوو مامه له ی له گه لدا کردوون، به لام له م به شه دا، وه ک بابته ی هونه ری ده یاناسیت و پیمان ئاشنا ده ییت.

که واته ئەم زانیارییه تازهن و پیوسته له سه ر ماموستای په روه رده ی هونه ر به نه رمی مامه له له گه ل ئەو زانیارییه دا بکات و له شیوه ی چیرۆک بیگه یه نیته قوتابییه کان و هه نگاوه کانی گه شه کردن و پیشکه وتن و گۆرانکارییه کان بو قوتابییه کان روون بکاته وه و زانیارییه کان یان له سه خت نه کات و گه یاندنه که ش ئالۆز نه کات، چونکه مه به ستی سه ره کی له م زانیارییه، ته نها ئاشنا بوونی قوتابییه کانه به کۆمه لیک زانیاری هونه ری نو، که له مه وپیش به م شیوه یه پی نه گه یشتوو.

به لام له به شی دووه مدا، بابته کردارییه کان جاریکی دی ده بنه وه جیگه ی کارکردنی قوتابییه کان، به لام پیوسته ماموستا له م قوناخدا رپچکه یه کی نو، له وانه کردارییه کاند بگریته بهر، چونکه قوتابییه کان ته مه نیان دوازه سه له و شیوازی مامه له کردن و زانیارییه کانیشیان پیشکه وتوو و توانا گه شه ی له شه کی و ئەقلیشیان له باریکی پیشکه وتوو تر دایه، چونکه مندا ل له م ته مه نه دا هه سترکردنی به شته کان زۆر پیشکه وتوو و جیگه و ریگه یان ده ناسیت و پیگه ی هه ریه ک له شته کانیش ده زانیت، به لام له هه مووی گرنگتر ئەوه یه، که مندا ل له و ته مه نه دا زیاتر پشت به چاوه کانی ده به ستیت، وه ک له بیری، ئەوه ش به خالی جیاوازو جیاکه ره وه ی ئەم پۆله له گه ل پۆله کانی تری پیش خوی داده نریت.

که واته قوتابییه کان هه ولده دن شیوه ی شته کان له شیوه راسته قینه که بچوین و زیاتر نزیک بکه نه وه له بابته راستیگه راییه کان، هه ر ئەوه شه ئەم تیبینییه زۆر گرنگه بو ماموستا و ده ییت ره چاوی ئەم پیشکه وتنه بکات و ناییت ئەو ره فته رانه ی له گه ل مندالانی پۆلی دووه مدا نواندوویه تی، هه مان ره فته ر له گه ل مندالانی پۆلی شه شه میشدا دووباره یان بکاته وه، چونکه یه که م قوتابییه کان هه راسان ده کات و دووه میش خوی په ریشان ده ییت و کۆمه لیک کیشه ی چاوه رواننه کرا و رووبه رووی ده ییته وه.

که واته گرنگه ماموستا ره چاوی تیبینی و رینماییه کان بکات، که له نیو پرۆگرامه که دا بۆی ده ستنیشان کراوه و له هه ر شوینیکیشدا توشی کیشه هات ده توانیت بگه ریته وه بو پرۆگرامه کانی پیش ئەم پرۆگرامه.

لەبەر پۇشنايى تىۋرە ھاۋچەرخەكانى بۋارى پەرۋەردە ھونەرىيەكان و بەپىيى پەيماننامەى جۇرىى بۇ پەرۋەردەى ھونەر، ئەوا بەم شىۋەيە فەلسەفەى پەرۋەردەى ھونەر داپىژراۋەتەۋە:

۱. پەرۋەردەى ھونەرۋ قوتابخانەى سەرنجراكىش:

رۇل و كاريگەرىيەكانى وانەى پەرۋەردەى ھونەر لەسەر دەروون و شىۋازى بىرکردنەۋەى مندال زۆرە لە قوتابخانەدا، چونكە ئەۋە وانەى ھونەرە دەتوانىت كاريگەرى راستەۋخۇ لەسەر حەزو ويستەكانى مندال بەجىبھىلىت و پاشان توانا كارامەيىەكانى بچولنىت و وانەكە لە وانەيەكى تيۋرىيەۋە بگۇرپت بۇ وانەيەكى كىردارەكى و ئنجا مندالەكان بخاتە گروپەۋەۋە ھەستىكى كۆمەلەيەتى بەھىز لەناخى مندالەكاندا گەشە پىندات. كەۋاتە ئەمەش دەبىتە ھۆى گەشەكردنى ئارەزوۋى مندال بۇ قوتابخانەۋ خويندن و لە كۇتايىشدا سەرنجى مندال بۇ قوتابخانە پادەكىشىت و لاي خۇشەويست دەكات.

۲. پەرۋەردەى ھونەر، ويستگەى گەشەپىدانى توانا پىشەيىەكانى مندالانە لە قوتابخانەدا:

پەرۋەردەى ھونەر، دەروازەيەكى گرنگە بۇ گەشەپىدانى توانا زانىارى و زانستىيەكانى مندال لە قۇناخە جياۋازەكانى خويندندا، چونكە لەرپىگەى تەۋەرە جياۋازەكانى وانەى پەرۋەردەى ھونەرەۋە مندال دەتوانىت دىنابىنى خۆى، ئنجا ژيانى خۆى بگۇرپت و وردە وردە لەرپىگەى كىردارەكىيەۋە زانىارىيەكانى دەۋلەمەند بكات. بىگومان، ئەم زانىارىيانەش لە رپىگەى ئەزمونىكردنەۋە سوۋدىكى زۆرى بۇ مندالەكە دەبىت لە ژيانى قۇناخى زانكۇيىدا.

۳. پەرۋەردەى ھونەرۋ قوتابخانەى فرەكار:

مەبەست لە گەشەپىدانى پۇشنىبرىى برىتتىيە لە پوختەكردن و رپىكردن و بەرزكردنەۋەى ئاستى كار لەرپىگەى بەرھەمھىنانەۋە. ھەموو ئەۋانەش لەرپىگەى بەرزكردنەۋەى ئاستى جوانناسى و بەھاداركردنى كارى ھونەرىيى

لاى مندال دەستەبەر دەبن، چونكە ئەگەر مندال بەھاي ئەو كارە نەزائىت، كە ئەنجامى دەدات، ئەوا بېگومان، كارەكە ناتەواو و نارېك دەبىت و لەرپووى كۆمەلەيەتى و فەرھەنگىشەوہ نەنگ دەبىت. بۆيە يەككە لە ئامانجە گرنەگەكانى پەرودەي ھونەر، برىتییە لە بەستەنەوہى بوارە ھونەرىيەكە بە چوارچىوہ كۆمەلەيەتییەكەوہ. ئەمەش بۆ ئەوہیە، تا مندال بتوانىت بوارە ھونەرىيەكە بخاتە خزمەت كۆمەلگاكەيەوہ و ئىتر لەوئىوہ ئاشنايەتى لەگەل ھونەر و فەرھەنگى ھاوچەرخى جىھانى پەيدا بكات. لەپاستىدا، بەدەستەينانى كارامەيى پەيوەستە بەوہى، كە تا چەند ئەومندالە دەتوانىت لەگەل پىشەگەرەكانى دەرەوہى قوتابخانە پەيوەندى بگرىت و رېز لە پىشەگەر بگرىت و تواناكانيان بەھەند وەر بگرىت، تا ئەوئىش لە ئايىندەدا بتوانىت، وەك ئەوان بەرھەمدارىت و خزمەت بە كۆمەلگاكەي بكات.

۴. پەرودەي ھونەر و كەلەپوورى ھونەرى جىھانى و ناوخۆيى:

ھونەر دەرەوہيەكە، تا لىيەوہ ئاشنايەتى لەگەل شارستانىيەتى خۆجىيى و شارستانىيەتى تردا پەيدا بكات. يەككە لەو بنەما سەرەككىيانەي ھونەرىش پىشتى پىدەبەستىت برىتییە لە كەلەپوور، بۆيە پىويستە كەلەپوور بگرىتە دەرەوہيەك بۆ چوونە ناو ھونەرەوہ، تا لىيەوہ مندال شارستانىيەت و فەرھەنگ و ھونەرى مىللەتەكەي خۆي بناسىت، ئەمەش وادەكات شانازى بە مېژووى مىللەتەكەيەوہ بكات. كەواتە لەبەر پۆشنایى ئەم بىرکردنەوہيەدا رېز لە مېژووى ھونەرى گەلان دەگرىت و بە بەھاوہ لىيان دەرەوانىت، وەك پاشماوہيەكى مرقايەتى و پاشان دەيانپارىزىت.

۵. پەرودەي ھونەر و ئاويتەبوون لەگەل ھونەرەكانى ترو بوارەكانى

ترى زانىرىدا:

ھونەر، بۆخۆي پروسەيەكە پىويستى بە شارەزايى و ئەزمونکردن ھەيە، تا لەرېگەي ئەم شارەزايى و ئەزمونکردنەوہ كەرەستەو شەمەكەكان پىكەوہ بىبەستىتەوہو پاشان زانىرىيە جىاوازەكان پىكەوہ گرېدات. كەواتە ئەم پەيوەندىيەش لە دوو بواردا ئەنجامدەدرىت، ئەوانىش برىتین لە:

دەروازەى يەكەم:

وانەى پەروەردەى ھونەرى شىۋەكارى پەيوەندى گرىدەدات لەگەل بوارەكانى تىرى ھونەردا، وەك: مۇسقىقا، شاتق، رېتىمى جولەيى (سەما) ...، بەلام ئەگەر پەيوەندى وانەى پەروەردەى ھونەر لەگەل وانەكانى تىرى خويندن باس بىكرىت، ئەوا بىگومان، ئەو پەيوەندى لەرېگەى بەكارھىنان و گۆرپىنەوہى زانىارىيەوہىو لەھەمانكاتىشدا ھاوكارى وانەكە دەكات لەرېگەى ناسىن و بەكارھىنانى كەرەستە جىاوازەكانى تردا. بۆنمۇونە مندال شىۋە ئەندازەبىيەكان لەوانەى ھونەردا بەكاردەھىنئىت و پاشان، كە گورەبوو دەتوانىت ھەمان ئەو شىۋە ئەندازەبىيەكانە لە بوارى بىركارى و ئەندازىارىشدا بەشىۋەيەكى راست و دروست بەكاربەھىنئىتەوہ. كەواتە مندال لىردەدا فېردەبىت دەستەواژەكان لەجىگەو پىگەى خۇيدا بەكاربەھىنئىت.

دەروازەى دووہم:

وانەى پەروەردەى ھونەر وا لە مندال دەكات گەشە بەلایەنە باشەكان بدات و ولات و نىشتمانەكەى خۇى خۇشبووئىت و خاك و ئاوو كەرەستەو شمەكە گشتىيەكان بپارىزىت و ھەستى نەتەوايەتى پەرەپىبدات و ھەست بە بەرپرسىارىيەتى بكات بەرانبەر ھەموو ئەوشتانەى لەدەورو بەرىدا ھەن و پاشان شانازىان پىۋە بكات، چونكە خۇى بەشىكە لەو مېژوو و كەلتورو فەرھەنگە.

٦. پەروەردەى ھونەر كەرەستەو تەكنەلۇجىا:

پىشكەوتنى كۆمەلگە، واىكرد چەندىن بىروبوچوونى جىاوازو پىشكەوتوو و ھاوچەرخ دەربكەون لەبارەى بەكارھىنانى كەرەستەو شمەكى ھاوچەرخ و تەكنەلۇجىاى پىشكەوتوو لە بوارى ھونەردا. ئەمەش واىكردووہ ھونەرى ھاوچەرخ بەرھەمبەھىنئىت و بىكاتە بەشىك لەو پىشكەوتنە مەزنەى ئەمرو، كە بەھونەرى ھاوچەرخ، يان بەھونەرى نوى ناوزەند كراوہ.

٧. پەروەردەى ھونەر ئاراستەكردن و ھەلسەنگاندن:

پەروەردەى ھونەر بەيەكىك لەو وانانە دادەنرىت، كە چەندىن شارەزايى جىاوازو دىارىكراو لەخۇدەگرىت، ئەمەش بە ئاراستەكردنى وەرگر (قوتابى) لەرېگەى راھىنان و راھىزان و گەشەو دەربرپىنخوازىدا، پاشان

ماموستا دے توانیت ہہ لہسہنگاندن بؤ وەرگر بکات، تا بزائیت ئایا پیوہرہکانی ئاراستہکردن کاری خویان کردوہ؟ دواتر بریار لہسہر ہہ لہسہنگاندنی ئاستی گہشہی وەرگر دہدات، تا بزائیت ئایا وەرگر چیژی لہوانہکہ وەرگرتوہ؟ ئایا کہرہستہ و شمہکہکانی بہ باشی بہکارہیناوہ؟ ئایا توانای زانیاریہکانی پیشکےوتوہ؟ ئایا توانای داہینان و کارامہیی زیادی کردوہ؟ ئایا لہو گہشتانہی کردوویانہ بؤ ناو سروشت و سہردانہکانیان بؤ مؤزہخانہ و گالیڑی و ناوہندہ ہونہریہکانی تر ہیچ لہ بیروباوہری قوتابیہکانیان گورپوہ؟ ئیدی لیڑوہ ماموستا دہبیت ہہ ولہدات لہسہر ئہم ہہ لہسہنگاندنہ پە یوہندی بگریٹ لہگہل قوتابیہکان، تا بتوانن رابردو بہ ئیستہوہ بہستہوہ و ہہندیک چالاکي ئہنجام بدہن، کہ پە یوہندی بہ خہیالکردن و ولہمدانہوہوہ ہہیہ، جاریکی تر دہستہواژہو ناوہ ہونہریہکان بناسنہوہو لہبیریان نہکەن. لہ کۆتاییشدا مندالہکان، جا لہریگہی گفتوگۆوہ، یان نووسینہوہبیت بیروکەو پیشنیارو سہرنجہکانی خویان لہبارہی وانہکەوہ بخنہ پوو.

۸. پەروہردہی ہونہرو داہینان:

وانہی پەروہردہی ہونہر تیشک دہخاتہ سہر وەرگر، تا پالی پیوہبنی بؤ داہینانکردن و دۆزینہوہی شتی تازہ. واتہ وا لہوہرگر دہکات زمانی دہربرینخوازی ہونہری بدۆزیتہوہ، تا لییہوہ گوزارشت لہ خواست و ویستہکانی خوی و بیروکەو تیروانینہکانی پی بکات و ئہم بنہمایانہش بگوریت بؤ ہیماي ہونہری و ئاستیکی بینگہیی جوانی جوانناسی بخاتہ بہرچاو. بیگومان لیڑہدا داہینان تہنہا ناوہستیت لہسہر جوڑی کہرہستہ بہکارہاتوہکان، بہلکو رادہوستیت لہسہر ہہ لہبژاردن و شیوازو جوڑو چۆنیہتی بہکارہینانی ئہم کہرہستہ و شمہکانہ لہکاری ہونہریدا. ہہروہا گورپینی بؤ کاریکی داہینہرانہی ہونہری جوان، کہ شایستہی بینین بیت.

۹. پەروہردہی ہونہرو پە یوہندیگرتن:

ئہم شیوازی فیروونہ والہ قوتابی دہکات، کہ فیڑی پە یوہندیگرتن بیت. واتہ پیویستہ ئہوہ بزانیٹ، کہ تہکنہلۆجیای پە یوہندیگرتن وایکردوہ کارئاسانی زور بگریٹ بہمہبہستی دۆزینہوہو کارکردن بہو کہرہستہو

شمه که تهنه لوجیانه، به مه بهستی به ره مهینانی کاری هونه ری. جا له بهر نه وه پیویسته ئاستی بینین له ریگه ی ته کنه لوجیاوه بهرز بکریته وه، که پیی ده لئین (دیجیتال ئارت). نه مهش واده کات ئاستی رۆشنییری به کار بهر بهرز بکاته وه له هه مانکاتیشدا هۆشیاری زۆرتتر به ده سه تهینیت و له بواری جواناسیشدا پیشبه که ویت و نه زموونی زۆرتتریش به ده سه تخات.

۱۰ پهروه ده ی هونه رو هه لباردن:

وانه ی پهروه ده ی هونه ر هه ولده دات وا له قوتابی بکات ئاستی هه لبارنی باش بکات و توانای بیرکردنه وه ی قولتر بکات، تا بتوانیت جیاوازی له نیوان باش و خراپ، جوان و ناریک، پیس و خاوین، بیرۆکه ی باش و بیرۆکه ی تیکده رانه دا بکات. بیگومان نه مهش له ریگه ی هه لباردنی دروسته وه ده بییت، که پیویسته سه ره تا قوتابییه که ئاستی جواناسی بهرز بکریته وه، تا بتوانیت جیاوازی بکات، ئنجا هه لباردنی دروست نه نجام بدات. که واته وانه ی پهروه ده ی هونه ر هه ولده دات ئاستی هه لباردن لای قوتابی بهرز بکاته وه، تا بریاری دروست و شیاو بدات و پاشان نه م کارانه بخاته خزمهت ولات و ژینگه و کۆمه لگاکه یه وه و بازاری پی ببوژینیته وه و دواتر سوود به خووشی بگه یه نیت.

بنه ما گشتیه کانی گشه

بنه ما گشتیه کانی گشه بریتین له:

۱. بنه مای یه که م: گشه پرۆسه یه کی بهرده وامه:

له وکاته وه ی یه که م خانه له جه سه ده دروست ده بییت، نه وا گه شه ی مرۆفیش ده سه تپیده کات. نه م گه شه یه ش قۆناخ به قۆناخ له گه ل هه لکشانی ته مه نی مرۆف بهرده وام ده بییت.

۲. بنه مای دووهم: پرۆسه ی گشه تاکلایه نه یه:

وهک ئاشکرایه گه شه ی دوو که س، وهک یه ک نین. واته هه رتاکیک له و تاکانه له شیوازو ریژه ی گه شه کردندا جیاوازن.

۳. بنه مای سییه م: گشه پرۆسه یه کی لیکگری دراوه:

ویزای پرودانی لایه نه جیاوازهکانی گه شه له قوتابیدا، به لام هه موویان په یوهستن به یه که وه.

۴. بنه مای چواره م: فیرببون ئاماژه یه بو گه شه:

واته قوتابی ناتوانیت فیرببیت، ئه گه ر بوارهکانی گه شه ی باش نه بیت و پینه گه یشتبیت.

۵. بنه مای پینجه م: گه شه به ئاراسته ی گشتاندن بو جیه جیکردن، ئنجا بو دیاریکردن ده چیت:

واته له گشتیه وه بو تایبته و له گشته وه بو به ش و له بنکه وه بو نمونه یی ده چیت.

هه رله بهر رۆشنایی ئه م پینج بنه مایه پیویسته مامۆستا ئاگاداری قوناخه جیاوازهکانی گه شه ی مندال بیت، چونکه هه ر قوناخیک له قوناخه کان پیویستی به رهفتارو هه لسوکه وت و گفتوگوو که رهسته و شمه کی جیاواز هه یه. واته مامۆستا نابیت هه رله خو یه وه رهفتار بنوینیت، ئه گه ر نه زانیت له به رانه ر چ جو ره مندالیکدا راوه ستاوه؟

که واته ئه م پرۆگرامه پۆلین ده کریت بو سی قوناخی جیاوازی گه شه کردن، که بریتین له:

یه که م: قوناخی ژیرته مه نی خویندن

دووه م: قوناخی بنه ره تی

سییه م: قوناخی ئاماده یی

به لام لی ره دا به پیویست ده زانریت، ته نها باس له قوناخی دووه م بکریت، چونکه په یوهسته به م قوناخه ی ته مه نی قوتابییه وه.

له گه ل هه لکشانی ته مه نی مندال، کاره هونه رییه کانیشی جوانترو پوخته تر ده بن، بو یه گرنگه مامۆستا باشتر له قوناخی بنه رتی تیگات و له ئاستی قوتابییه کان پیشینه ی هه بیت، وه ک:

قوناخی بنه ره تی

له م قوناخه دا مندال ئه زموون له وشته وه رده گریت، که له رابردو دا به دهستی هیناوه و سال به سالی له گه ل هه لکشانی ته مه نیدا راهیزانی زورتر ده کات و ئاستی تیگه یشتن و بیرکردنه وه و کارکردنیشی به ره و باشتر و

جوانتر و رېكتړ دهچیت. کهواته رڼهفتارې به دهستهاتوو هاوکاری قوناخهکانی تری گهشهی دهکات و ئەم قوناخهش خاوهنی کومه لیک تاییهتمندی گهشهی، لهوانهش:

یه کهم: گهشهی له شه کی:

- له م قوناخه دا جهسته له پرووی تویکارییه وه گورانکاری به سهردا دیت، وهک قه باره و شیوه و تاییهتمندی و پیکهاتهکانیه وه.
- تیپینی گه وره بوونی قه باره کی و گهشهی جولگی دهکریت. (جولگی زورده بییت).

- سه ره تا به گهشهی به رده وام و هیواشی له شه کی دهستپیده کات و له ناوه راستی ته مه نیدا گهشهی خیرا ده بییت و له گه لیدا شیوه و روخساری ورده ورده گورانکاریان به سهردادیت.

- ماسولکهکانی گه شه دهکات و ئیسقانهکانی له رابردوو به هیتر ده بییت.
- کارو فرمانهکانی پهل و به شهکانی تری جهسته ی پیشکوتنی به رچاو به خویانه وه ده بینن.

- ئەم قوناخه به وه جیاده کریته وه، که چالاکي جولگی زورده بییت و که ئەمهش زور گرنگه بو ژيانی رۆژانه ی منداله که.

دووه م: گهشهی تاوگیری:

- گه شه رڼهفتارییه تاوگیریهکانی به ره و جیگیربوون دهچن، که ئەوهش په یوهسته به و کات و سات و ژینگه یی تییدا ده ژیت.

- پیداویستییهکانی به شیوه یی کی له بارو شیواو تیردهکات، بیئوهی هانا بو توره بوون و خوگیفکردنه وه به رییت.

- لایه نی سۆزداری بنیاده نیت و تیپینی مه ترسییهکان دهکات و توانای گوزارشتکردنی فره ده بییت.

- له کوتایی ئەم قوناخه شدا زیاتر به ره و جیگیربوون و ئارامی و جیگیربوونی تاوگیریهکانی دهچیت، لایه نه ویزدانیهکانی گه شه دهکهن و مه ترسییهکانی کهم دهکاته وه و که متر پشت به یاخیبوون ده به ستیت، له جیاتی خیره کردن پشت به پاشمله باسکردن ده به ستیت، توانای خه یال بازی زورده بییت و خه ونهکانی زیاد دهکات و ویسته پیشه یییهکانی زورتر ده بییت.

سپیه م: گه شهی که سپیه تی:

- چه مکی خودگه رایبی گه شه دهکات، ههستی ئاگایی تاک گه شه دهکات و ئەمهش راسته و خو کاریگه ری ده بییت له سه ر ریکخستنی هوش و وه رگرتنی شاره زایی و دیاریکردنی رهفتار و په یوه ندییه کومه لایه تییه کانی.

- سوود له به های ئەوانی تر وه رده گریت و هه ولده دات بسازیت و هاوسهنگی بپاریزیت، دواتر پیده گات و فیرده بییت.

چواره م: گه شهی ئەقلی:

- هه ولده دات دواکارییه زانیارییه کان بو ئەقل دهسته بهر بکات. سه ره تا له ریگه ی پرسیارکردن و پاشان له ریگه ی دوزینه وه و گه پان و چاودیریکردن و تیپامان و لیووردبونه وه وه زانیارییه کانی زورتر دهکات.

- ئەقلی گه شه یه کی خیرا دهکات، سه ره تا له ریگه ی به خو زانییه وه، پاشان کارامه ییه بنه ره تییه کان فیرده بییت و له ریگه ی خویندنه وه و نووسین و بیرکارییه وه شته کانی تر به دهسته هیئت. گه شه ی زیره کی زورتر ده بییت (په ی پیبردن)، بیرهینانه وه ی گه شه دهکات (شتی بیرناچیتته وه)، ئاستی تیپینیکردنی هه ستیارده بییت (ئه وه بو وایه؟ ده زانم چ ده که ی؟)، بیرکردنه وه ی گه شه دهکات، توانای خه یالبازی و سروشی، له راستییه وه بو داهینان و لیکبهستن گه شه دهکات. توانای چاودیریکردن و ئاره زووی بیستنی چیرۆک و به سه رهات و سه یرکردنی ته له قزیوون و سینه ماو بیستنی رادیوی زور ده بییت.

- توانا تایبه تییه کانی جیاده کاته وه له زیره کییه که ی و توانا ئەقلییه گشتییه که ی و هه ولده دات خه یالبازییه کی داهینه رانه ی راسته قینه ئەنجام بدات، له چه مکه کان تیده گات و خو ی ئاماده دهکات، تا له پرۆگرامه ئالۆزه کان تیگات و زانیاری زورتر له سه ر ژینگه ی ده ور و به ری و جیهان کۆده کاته وه. هه روه ک چون تیپینی ئەوه ده کریت ره خنه له گه وره کان بگریت و له کۆتایی قوناخه که شدا ره خنه له خویشی بگریت.

پینجه م: گه شهی کومه لایه تی:

- به رده وام ده بییت له خو سازان و گه شه پیدانی پرۆسه ی به کومه لایه تی بوون له و ژینگه یه ی تییدا ده ژیت.

- بازنەى پەيوەندىيەكانى فرەوان دەكات و ھاوسۆزى كۆمەلايەتى بەھىز دەكات و پەيوەندىيەكانى لەگەل ئەوانى تردا گرى دەدات.

- پىوانە كۆمەلايەتییەكان فىردەبىت و ھەست و دەرکپىكىردنە كۆمەلايەتییەكانى گەشە دەكات. توانای ھاوپىگرتن و خۆشەويستى و راستگۆيى و مەلانىكىردنى گەشە دەكات. ھەول دەدات پىنگەى كۆمەلايەتى و ھەستى بەخۆزانى بەھىز بكات، توانای پىشەوايەتىكىردن و سەركىشىكىردنى لىبەدەردەكەويت. توانای كارتىكىردنى بەسەر ھاوپىكانىدا زۆر دەبىت، وىژدانى گەشەدەكات، بەرەو سەربەخۆيى ھەنگا و دەنيت و خۆى دەناسىت.

- رۆشنىبىرى گشتى پىشەدەكەويت و ھەست بە بەرپرسىارىيەتى كۆمەلايەتى دەكات و تا تەمەنى بەرەو ھەلكشان بچىت، توانای كۆنترۆلكىردنى رەفتارەكانى دەبىت.

لە كۆتايىدا، مامۆستاي بەرپىز... ھەنگاونان بۆ ناسىنى مندال لەم قۇناخەدا پىويستى بە لىوردبوانەو لە رەفتارەكانىدا ھەيە، بۆيە پىويستە رەفتارى قوتابىيەكان فەرامۆش نەكرىت و بتوانن خۆيان لەگەل بگونجىنن، چونكە لەم تەمەنەدا مندال ھەول دەدات راستىيەكان، وەك خۆى بىنيت. واتە زياتر پشت بە چاوى دەبەستىت (ھەستى بىنن)، وەك لە ھەستەكانى تر.

گەشەى ھونەرى مندال لەم قۇناخەدا (۱۱ بۆ ۱۳) سال

بۆ تىگەيشتن لە ھونەرى مندال پىويستە سەرەتا بگەريئەو ھە بۆ پۆلىنكىردنە بەناوبانگەكەى زاناي سويسرى «فىكتۆر لۆنفيلىد»، كە تىايدا گەشەى تواناي وىنەكىشان لاي مندال دابەش دەكات بۆ ھەوت قۇناخ و ئەو قۇناخانەش بە پىي تەمەنى مندال دابەش دەكات. لەو رۆوھشەو ھە گەشەى لەشەكى و ئەقلى، كاريگەرى دەبىت لەسەر كارە ھونەرىيە بەرھەم ھاتووەكەو بە پىي تەمەنەكەى گۆرانكارى بەسەردا دىت و تا گەورەترىت، وىنەكانى جوانترو باشتر دەبى. ھەروەھا ناسىنەو ھىماى ناو وىنەكانىش ساناترو رۆونتر دەبىت بۆ بىنەر. كەواتە سەرەتا مندال ئەوشتە دەكىشىت، كە دەيزانىت نەك دەبىنيت، تا گەورەترىش دەبىت زياتر پشت بە چاوەكانى دەبەستىت لە دەربرىنەكانىدا.

قۇناخەكانى دابەشبوونى ھونەرى مندال لاي (فيكتور لۇنفيلد):

- ۱- قۇناخى ئامادەبوون بۇ ھىلكارى: لە تەمەنى دوواى بوون تا ۲ سالى.
- ۲- قۇناخى ھىلكارى: لە تەمەنى (۲ تا ۴) سالى.
- ۳- قۇناخى ئامادەبوون بۇ ھەستکردن بەشيۆەكان: لە تەمەنى (۴ تا ۷) سالى.
- ۴- قۇناخى ھەستکردن بە شيۆەكان: لە تەمەنى (۷ بۇ ۹) سالى.
- ۵- قۇناخى ھەولدان بۇ گوزارشت لە راستى: لە تەمەنى (۹ بۇ ۱۱) سالى.
- ۶- قۇناخى گوزارشت لە راستى: لە تەمەنى (۱۱ بۇ ۱۳) سالى.
- ۷- قۇناخى بالقبوون (ھەرزەكارى): لە تەمەنى (۱۳ بۇ ۱۸) سالى.

شايانى باسە لەم ھەنگاۋەى ئىستادا، تەنھا خالى شەشەم ھەلدەبژيرين، كە پەيوەستە بە مندالى تەمەن (۱۱ بۇ ۱۳) سال. بۇ ئەو مەبەستەش لەسەر جۆرى چالاكى و شيۆازى جيبەجىكرديان دەۋەستين و لەگەل حەزو ويستى مندالەكان ھەنگاۋ دەنيين و تۆى مامۆستاش پيويستە رەچاۋى ھەستيارى تەمەنى ئەم قۇناخەى مندال بكَهيت و ھەلپە نەكەيت لەكاتى جيبەجىكرديى وانە كردارىيەكاندا.

بۇ ئەو مەبەستەش، سەرەتا زانيارى پەرۋەردەيى پيويست بۇ ئەم قۇناخە دەخريتە بەرچاۋى مامۆستاي وانەى ھونەر، كە برىتييە لە گوزارشتکردن لە راستىيەكان.

قۇناخى دەربېرىن لە راستى، ۱۱ سال تا ۱۳ سال

لەم قۇناخەى مندالدا گۆرانكارى گەورە بەسەر ژيانيدا ديت، بەتايبەت لەژيانى مندالييەۋە بەرەو ژيانى گەورەيى دەروات. ھەرۋەھا گەليك گۆرانكارى بەرفراوان لەگشت پوويەكەۋە تييدا پروودەدات، ۋەك: ميشك، ھزر، جەستە، تاوگيريىە دەروونيەكان، بارى كۆمەلايەتى، پەيوەنديە كۆمەلايەتيەكان، كاريگەرى زۆرى دەبيت لەسەر دەربېرىنى ھونەرى. ھەرۋەھا يەككە لەو گۆرانانە ئەۋەيە، كە بەرھەمى كەم دەبيتەۋەو ئارەزوۋى كارى ھونەرى نامىنى. بەشيۆەيەكى گشتى كارى ھونەرى لەم قۇناخەدا دوو شيۆازى ھەيە ئەۋيش شيۆازى خۆيى، شيۆازى ديتن. لەيەكەم شيۆازدا مندال دەربارەى راستىيەكانى خۆى و دەربېرىنەكانى دەكيشى،

بابەتیاڭە بابەتەكە لە پراستی نزیك دەكاتەو، بەلام لە شیوازی دووهدا پشت بە چاوهكانی دەبەستیت و ئەو بابەتانه وینە دەكیشی، كە لە پیش چاویدا هەبن، جا لەبەر ئەو دەكریت زۆر بە باشی رینمایي بكرین لە هەردوو شیوازهكەدا، تا بەرەو ئارهزوی هونەری بچن، بەتایبەت ئەو مندالانەي رینگەي هونەر دەگرە بەر بەر دەوام دەبن لە كاری هونەریدا هەربۆیە (ئەگەر مامۆستا ئەم حەزە هونەریە گەشە پی بدات و پەروەردەیهکی دروست پیشكەش بە مندالەكە بكات، ئەوا مندالەكە تیدەكۆشیت بۆ گەشتن بە پەیمانگەي هونەرەجوانەكان، یان كۆلیژە هونەرییەكان).

هەرچەندە لەم قوناخەدا مندال بەرھەمی هونەری كەم دەبیتەو، بەلام دەبیت قوتابییەكە رابسیپردریت، تا كاریك بكات ئەمەش جیاوازه لە قوناخەكانی تری تەمەنی رابردووی، بۆیە ناتوانریت فشاری زۆری بۆ بهینریت، تا كاری هونەری ئەنجام بدات، یان زیاتر لە كاریك بكیشیت، ئەگەر خۆی حەزی لی نەبیت، چونكە تەمەنی چۆتە سەر و لە قوناخی بالق بوندایە. لەھەمانكاتیشدا هەندیک مندال دەردەكەون حەزیان لە كارکردنەو تواناو بەھرەكانیان دەردەخەن و شیواز و شیوہی تازەي كارکردنیان دەخەنە روو، ئەمەش وا دەكات هەستی هونەری لە ناخیاندا چەكەرە بكات و ئاییندەیهکی هونەری چاوەرپیان بیت.

جا لیردەدا هەلویستی مامۆستا زۆر گرنگە، چونكە ئەو مامۆستایە دەتوانیت بایەخ بەو هونەرە بدات و گەشەي هونەریش لەناخی قوتابییەكاندا گەشە پیدات و بیانخاتە سەر ئەو رپچكەیهی، كە خۆیان حەزی پیدەن و رینگە راست و شیاوەكەیان پیشان بدات.

هەلویستی مامۆستا:

۱- چاوكردنەوہی قوتابی (بەرچاوپروونی) بە سروشتی هونەر و كاری

هونەری، بۆ ئەوہی تینگەن هونەر دەربڕینە، نەك لاساكردەوہ.

۲- لەم قوناخەدا قوتابی بە رپرہوی خۆی رینمایي بكریت، تا چیتز لە

دیتن وەر بگریت و بەھاش بۆ كارە هونەرییەكان دابنیت.

۳- دەست رەنگینی فییری قوتابی بكریت. واتا ئەو زانیاریانەي هەیانە

زۆرتربكرین و ئەزموونی زیاترو نویتەر وەر بگرن و راپھیزان لەسەر

كاری هونەری نوئ بکەن لە پرووی تەكنیکییەوہ، تا كارەكانیان

باشترو جوانترو پوخته تر به رهه م بهینن. (دهست رهنگینی به و واتایه ی
راهیزان له سه ر که رهسته و پیداویستییه هونه ریه کان و چوئیه تی
به کارهینانیان بکه ن).

۴- ریکخستی به رهه مه کانیان.

۵- بزواندنی قوتابیان بو گوزارشتکردن له و بابه ته دهوله مندانه ی پرن
له هیماو واتاو پاله وانیه تی و روخساری ژیانی گهل و نه ته وه.

تاقىکردنەوہ

يەككىك لەو ئەركە گىرگانەى دەكەوئىتە سەرشانى مامۇستا، برىتییە لە ئەنجامدانى تاقىکردنەوہ، بەلام پىويستە مامۇستا ئەوہ بزانیئت، كە نابىئت تاقىکردنەوہى سەركاخەز ئەنجام بدات. واتە تاقىکردنەوہى هاوشیوہى وانەکانى تر، بەلكو وەك ئەم شیوازەى بۆى دانراوہ دوو جور تاقىکردنەوہ ئەنجام دەدات، وەك:

تاقىکردنەوہى گروپكارى: كاتىك مامۇستا رۆژانە ئەرك بە كۆمەلەكان دەسپىرىئت و دواتر لىيان وەردەگىرئەوہ، ئنجا پىويستە بەپىي خشتەى ژمارە (۱) نمرە بۆ كۆمەلەكە دابنىئت.

تاقىکردنەوہى تاككارى: لىرەدا مامۇستا بەپىي خشتەى ژمارە (۲) قوتابىيەكان رۆژانە تاقىدەكاتەوہو تاقىکردنەوہكەش ئەنجامى ئەو چالاكییە، كە قوتابى لەپۆلدا، يان لە چالاكى ئەركى مالىەوہدا ئەنجامى دەدات، دواتر وەك لە خشتەى (۳) يەمدا دەرخواوہ دوو نمرە كۆدەكرئەوہو نمرەى كۆتايى قوتابى دەر دەچىئت، بۆ تاقىکردنەوہى سەرىسالىش بەهەمان شیوہى، بەلام پىويستە نمرەى تاقىکردنەوہى كۆتايى سال لەسەر ئەو ئامادەكارىانە دابنىئت، كە قوتابىيەكان خویان بۆ ئامادەكردووه بۆ ئەنجامدانى فىستىقالى سالانەى قوتابخانەكەيان. واتە مامۇستا ئەم ماندوبون و ئەنجامدان و بەرھەمھىنانى كارە ھونەرىيەكان تاك، تاك كارى قوتابىيەكان ھەلدەسەنگىنىئت و نمرەى خویان بۆ دادەنىئت، كە ئەوہش بەيەككىك لە ھەلسەنگاندە دادپەرورەكان دادەنىئت و ئەرك و ماندوبونى قوتابىش لەبەرچاودەگىرىئت و ھەمووان بەپىي توانای خویان نمرە وەردەگىرن، بەلام پىويستە مامۇستا دادپەرورەرىيئت و كارىك نەكات قوتابى لەئەنجامدانى كارى دلسۆزانەو ھونەرىانە پاشگەز بكاتەوہ، چونكە ھەلھىنانى ھەر ھەنگاوىكى ھەلە كارىگەرى راستەوخۆ لەسەر پرۆسەى پەرورەدى قوتابىيەكان دروست دەكات و شلەژانىك لەنيوياندا دەخولقىنىئت. جا بۆ ئەوہى ئەم بەرتەكە رۈونەدات دادپەرورەرى مامۇستا سەنگى مەحەكە بۆ سەرخستنى تەواوى پرۆسە ھونەرىيەكە.

خشتهی ژماره (۱)

تاقیکردنه وهی گروپکاری

وه رزی:

لقى:

پۆلی:

ئه نجام	نمره ی چالاکییه کان										ناوی گروپه کان

مامۆستای وانه

خشتهی ژماره (۲)

پۆلی:

لقى:

وهەرزى:

ئەنجام	نمره‌ی پۆژانه								ناوی قوتابییەکان	ژ
										۱
										۲
										۳
										۴
										۵
										۶
										۷
										۸
										۹
										۱۰
										۱۱
										۱۲
										۱۳
										۱۴
										۱۵
										۱۶
										۱۷
										۱۸
										۱۹
										۲۰
										۲۱
										۲۲
										۲۳
										۲۴
										۲۵

خشتهی ژماره (۳)

پۆلی: لقی: وه‌ری:

ژ	ناوی قوتابی	نمره‌ی گروپکاری	نمره‌ی تاککاری	ئه‌نجام
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				
۶				
۷				
۸				
۹				
۱۰				
۱۱				
۱۲				
۱۳				
۱۴				
۱۵				
۱۶				
۱۷				
۱۸				
۱۹				
۲۰				
۲۱				
۲۲				
۲۳				
۲۴				
۲۵				

دوو خشته بۆ مامۆستا خراوته ڤوو:

له خشتهی یه که مدا: خشتهی پیشنیارکراوی پلانی سالانه ههیه، که مامۆستا سه رهتا ته وهرهکان دابهش دهکات و کاتی دهستیپکردن و کاتی کۆتایی هاتنی ته وهرهکان دیاریدهکات، تا بهرچاوی ڤوونبیت، که له ساله که دا چۆن ته وهرهکان له وهرزهکانی خویندندا ته و او دهکات؟

له خشتهی دووهمدا: خشتهی پیشنیارکراوی پلانی ڤۆژانه ههیه، که مامۆستا ته وهرهکان، ئنجا وانهکان دیاری دهکات و کاتی دهستیپکردن و بابه تهکانیش دهردهخات، تا بزانیته ئامانجی فیڕکاری و هۆکارهکانی فیڕکاری چۆن له کاتی وانه گوتنه و هدا دهخاته ڤوو. ههروهها له کۆتایی ههروانه یه کیشدا خشتهی ههلسهنگاندن ههیه و مامۆستای وابهسته به ههلسهنگاندن کردوو، تا ئاستی فیڕکاری و زانیاری قوتابییهکان دیاری بکات.

له م دوو خشتهیه دا پلانی بۆ بهرچاوپوونی مامۆستا دهردهخات و ئاگاداری دهکاته وه، که وابهستهی پلانی بۆ داریژراو بیته، مه رجیش نییه کت و مت پلانه که، وهک خۆی له کات و ساتی خۆیدا جیبه جی بکریته، به لام گرنگه مامۆستا بزانیته، چی دهکات؟ چۆن دهکات؟ که ی ته و او ی دهکات؟ ئه وهش مه بهستی سه رهکی خشته کانه و ده بیته مامۆستا ره چاوی بکات.

خشتهی پیشنیارکراوی پلاندانان بۆ مامۆستا

خشته‌ی پیشنیارکراوی پلانی سالانه

پۆل:

وه‌رزی خویندن:

ته‌وه‌ره‌کان	کاتی ده‌ستپیکردن	کاتی کۆتایی	تییینی

سه‌رنج:

مامۆستای وانه:

خشتهی پیشنیارکراوی پلانی رۆژانه

وه رزی خویندن:

ته وهر:

وانه ی:

سه رنج	هه لسه نگاندن	سه رچاوه ی فی رکاری	ئامانجی فی رکاری	بابه ت	کاتی ده ستی پکردن

مامۆستای وانه:

تهوهري يه كه م

ميژووي هونه ر

وانه ی یه که م

ته وەر: میژووی هونەر

بابهت: مروّف و میژوو

کاتی دیاریکراو: ۱ به شه وانه

پیشکار

مامۆستای به پیز، له م ته وهره دا باسی میژووی سه ره له دانی کاری هونهری کراوه و به شیوه یه کی ورد زانیارییه کان خراونه ته پروو، جا له سه ر مامۆستای په روه رده ی هونهر ئه وه یه ئه م زانیارییه کانه بخوینیته وه و به شیوه یه کی ساده و ساکار به پی ئاستی تیگه یشتنی قوتابییه کان زانیارییه کان به خشیت و نابیت زانیارییه کان به ئالۆزی و دژواری بگپیته وه.

که واته له سه ر مامۆستایه به هیمنی مامه له له گه ل ئه و زانیارییه کان بکات و دهسته واژه و اتاکان شی بکاته وه و به شینه یی و به پی پلانیک دیاریکراو پروونکاری بکات و که شیکی له بارو گونجاو و شیواو بو قوتابییه کان بره خسینیت. هه روه ها له گه ل وانه کانیشدا پلان و خشته ی چوئیه تی بابته ته پروونکارییه کان خراونه ته پروو، تا مامۆستا ئاگای له ته واوی خسته نه پرووی بابته ته که بیت.

مامۆستای به پیز، ئه م زانیارییه کان بو له به رکردن نین و ته نها ئاشناکردنی قوتابییه کانه به میژووی هونهری مروّقایه تی و زانیی هه ندیک زانیاری شاراوه، که ئه و ته نها وه ک میژوو خویندوو یه تی و لایه نه هونه رییه که ی لا پروون نه بووه، به لام لییره دا بواره هونه رییه که پیش بواره میژوو ییه که خراوه و به شیوه یه کی زانستی، ئنجا هونه ری مامه له ی له گه لدا کراوه، ئه وه ی لییره شدا ده مینیته وه ئه وه یه، که پیویسته ئه م زانیارییه کان له شیوه ی چیرۆک بو قوتابییه کان بگپردریته وه و چیژ به وانه که، ئنجا به قوتابییه کان به خشیت، جا ئه گه ر شانۆگه رییه کیش له و باره یه وه سازبکریت، زۆر باش ده بیت و قوتابییه کانیش زانیارییه کان به ساده یی وه رده گرن و بیریان ناچیته وه.

شایانی باسه، ئه م ته وهره بو تاقیکردنه وه نییه و نابیت به زاره کی و سه رکاخه ز قوتابی تاقیکردنه وه ی له سه ر ئه نجام بدات، به لکو مامۆستا به پیی

ئەو خىشتەيەي بۆي ديارىكراو، تەنھا ھەلسەنگاندن بۆ ئاستى تىگەيشتن و زانىارىيە ۋەرگىراوھكانى قوتابىيەكان دەكات.

تېيىنى: مامۇستاي بەرپىز بۆ ۋەرگرتتى زانىارى زۆرترو وردترو گەرانەو ۋە بۆ سەرچاۋە سەرھەككىيەكان، بگەرپىۋە بۆ ھەردوۋ كىتېبى ھونەرى گرافىك و ھونەرى ئىسلامى، لە نووسىن و لىكۆلىنەۋەو ۋەرگىرپانى خەلىل عەلى.

خىشتە پرووى بابەت:

مامۇستا، دوای ئەۋەي تەۋاۋى بابەتەكە دەخوئىنئەۋە، ۋەك دەستپىك بۆ خىشتە پرووى ئەم بابەتە، پىۋىستە گىتوگۆي ئەم پرسىارو زانىارىيەنە لەگەل قوتابىيەكاندا راقە بكات و لە رېگەي پرسىاركردن و ۋەلامدانەۋەدا بە سادەيى بۆيان شى بكاتەۋەو ھىچ گومانىك لە ھۆش و بىرى قوتابىيەكاندا نەھىلىتەۋە، بەم شىۋەيە:

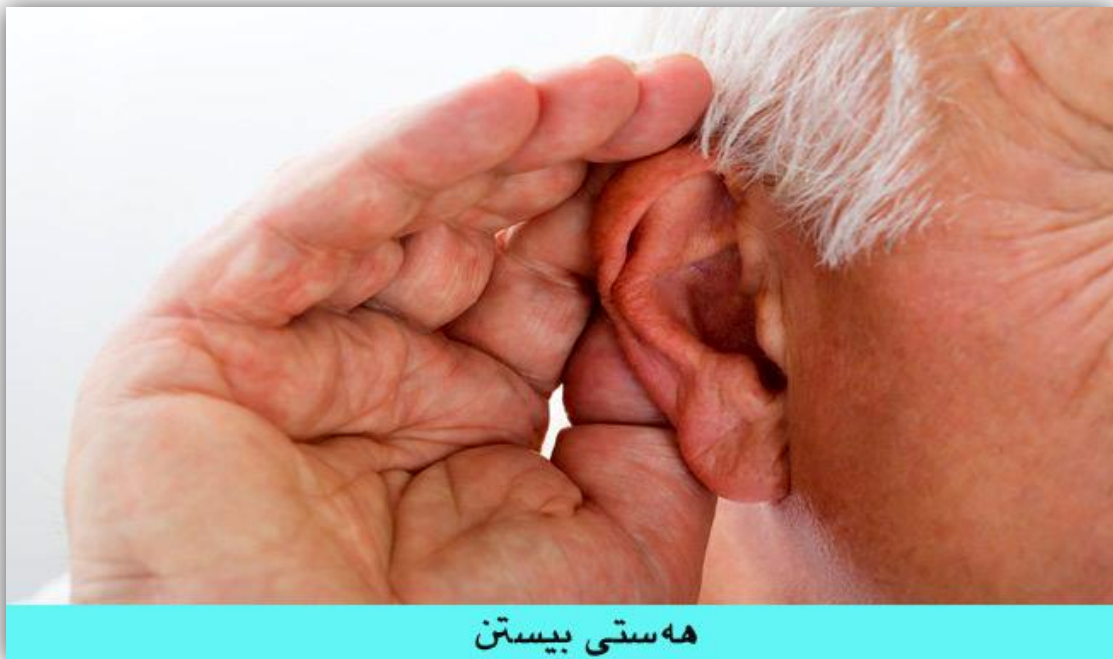
ھەستى بىنىن

۱. ھەستى بىنىن چىيە؟
سوودەكانى بۆ مروڤ چىن؟
۲. ھەستى بىستىن چىيە؟
سوودەكانى بۆ مروڤ چىن؟
۳. ئەگەر مروڤ نەبىنىت چى پروودەدات؟
۴. گوئتان بگرن، ئايا ھەست بەچى دەكەن؟
۵. دەستەكانتان بىخەنە سەر چاوتان، ئىستە ھەست بەچى دەكەن، ئايا ھىچ دەبىنن؟
۶. جىاۋازى نىۋان مروڤ و ئازەل چىيە؟
۷. شارستانىيەت چىيە؟

۹. مروڤ چۆن شارستانىيەتى دروستكردوۋە؟ چۆن گەشەي پىداۋە؟
۱۰. مروڤ لە كۇندا چۆن مېژوۋى خۆي نووسىۋەتەۋە؟
۱۱. بۆچى مروڤ بۆ ژيانكردن ئەشكەۋتەكانى ھەلبژاردوۋە؟

قوتابییەکان چی فیردەبن؟

۱. فیردەبن، که کاریگەری بینین و بیستن بۆ ژیانکردن چەند گرنگە؟
۲. بەهای بینین و بیستن دەزانن و بی بەها لئی ناروانن.
۳. لەم نیوەندەدا سێ هەستی بۆ ئەم کارە زۆر بەلاوە گرنگ دەبییت، ئەوانیش (بینین، بیستن، دەستلێدان)، چونکە کاری هونەری لەپێگەی ئەم سێ هەستەوێ رایی دەکریت و هەلسەنگاندنی بۆ دەکریت، جا لەبەر ئەوە پێویستە ئەوە بۆ قوتابییەکان ڕوونبکریتەو، که هاوسەنگی هەرسیکیان گرنن.

بۆ دەستخستن و پیکەوگریدانی ئەم بابەتە، بگەرێوێ بۆ پرۆگرامی پەرودەیی هونەر بۆ پۆلی چوارەم - رێبەری مامۆستا، تەوهری حەوتەم - بابەتی چاپگەری پەنجەمۆر Stamping

مرۆف و میژوو

ئەگەر تەماشایەکی سەرەتای گەشەکردنی هونەر و پەیدا بوونی بکریت، ئەوا تیبینی دەکریت، کە (بینین و بیستن) دوو ھۆکاری گرنگن، ئەم دوو ھۆکارەش ھاوبەشن لە نیوان گیانداران و مرۆفدا، بەلام لەبەرئەوھێ مرۆف بە میژک و ھەستکردن بە جوانی جیادەکریتەوہ لە گیاندارانی تر، جگە

لەوھش مرۆف دەیەوئ ژیانانی جوان بکات. لیرەدا بیستن و بینین لەگەڵ کۆئەندامی میژک و ماسولکەکانی مرۆفدا ھاوبەشی

دەکن و مرۆف بە ھۆیانەوہ دەبیتە دروستکەریکی چالاک و کارمەندیکی شیاو لە بواری ژیان و هونەردا. بۆیە دەردەکەویت، کە ھەر لەسەرەتای دروستبوونی شارستانیەت و سەرەتاکانی مرۆفایەتی تا ئیستا، ھەرچی بەتواناوی لێھاتووئی مرۆف دروستکراوہو چی بەرھەم و پاشماوہی مرۆفە، کە بە گەورەیی و مەزنی ماونەتەوہ، بریتین لە کاری دەست و ھەست و بینین و بیستنی مرۆف، لەوانەش کارە هونەریەکان.

ھەربۆیە وادەردەکەویت، کە ھەرچی پاشماوہو کە لەپووری بەرہنگ

نەخشینراوہو لە مرۆفی چەرخە

بەردینەکان جیماوہ، باسی حالی

ئەوکات و سەردەمانە دەگیریتەوہ،

کە تیایدا گوزەرانیان کردووەو

بیرکردنەوہکانی خۆیان لەرپی

وینەو رازاندنەوہی ئەشکەوت و

نەخشاندنی چەک و کەل و

منداڵ لەرێگەئ دیتنەوہ بە دەرووبەر سەرسام دەبیت

پەلەکانیان، کە ژیانانی پیوہ بەند بووہ، بەرجەستە کردووە.

به سه‌رنجدان له ميژوو شارستانىيه ته كان دهرده كه وييت، كه هه ر له وسه رده مانه وهو له گه ل دروستبوون و سه ره له داني شارستانىيه ت له سه رده ستي مروڤ له ناوچه جيا جيا كانى، وهك ميزو پوتاميا (دولى رافيدين) و دولى نيل و ناوچه كانى ترى روزه لات و پاشان يونان و رومان و ناوچه كانى ترى روزه لات و پاشان گه شه كردنى له جيهانى سه رده مى چه ركه كانى ناوه راست و سه رده مى نوي و سه دهه كانى و ريبوونه وه ، تا ئه مپوى ژيان هونه ريش به گه ليك گورانكارى و داهيتان و به رزبوونه وهو و رچووندا تپه ريوه.

Five senses

هه ريوه، بو نزيك بوونه وه له هونه رو تاموچيژ وه رگرتن ليى، گرنگه نه وه كانى ئه مپو ئه م چالاكيه مروڤايه تيبه بزنان و ليى تيبگه ن. يه كيكيش لهو هونه رانه ي، كه بوته جيى هه لوه سته له سه ركردن و مه به ستي هونه رى شيوه كارىيه، تا بزانييت مروڤ چون له كو نه وه ئالوده ي هه لكولين بووه، بو ئه و مه به سته ش ئه م هه لكولينه له سه ر ئيسك، يان دار، يان پيسته، يان سه رديوارو ته لاشه به رده گه وره كان بووه پيش ئه وه ي ده ستيكات به كاري چاپگه رى و له به رگرتنه وه.

منڊال به ده ستليدان باشت له شته كانى ده وروبه ر فيرده بييت

جا بو ئه نجامداني ئه مكارانه ش مروڤ پيويسى به سي هه سته وه ر هه بووه، كه ئه وانيش بريتين له: «ده ستليدان، بينين، بيستن»، راسته هه موو هه سته وه ره كان بو مروڤ گرنگن، به لام بو كاري هونه رى ئه م سي هه سته وه ره كاريگه رى گه وره له سه ر شته كان به جيده هيلايت.

وانه‌ی دووهم

ته‌وهر: میژووی هونه‌ر

بابه‌ت: چه‌رخ‌ی به‌ردینی کون Palaeo lithic

کاتی دیاریکراو: ۱ به‌شه‌وانه

خسته‌پرووی بابته:

پیویسته ماموستا بابته‌که بخوینیت‌ه‌و و ئه‌م پرسیارانه له‌شیوه‌ی زانیاری هونه‌ری ببه‌خشیت و له‌نیو پۆلیشدا بیانوروژینیت و سه‌رنجی قوتابییه‌کان بۆلای خو‌ی، ئنجا بۆلای بابته هونه‌رییه‌که رابکیشیت به‌م شیوه‌یه:

۱. چه‌رخ‌ی به‌ردین چیه؟ بۆچی پی‌ی ده‌لین چه‌رخ‌ی به‌ردین؟
۲. مرۆف له‌وسه‌رده‌مه‌دا چۆن بووه؟ چۆن ژیاوه؟
۳. ئه‌و که‌ره‌سته‌و شه‌مه‌کانه‌ی به‌کاری هینا‌ون چی بوون؟ له‌چی دروستکراون؟
۴. مرۆفی نیانده‌رتال کیه؟ له‌کوی ژیاوه؟
۵. ئه‌شکه‌وتی شانده‌ر و ئه‌شکه‌وتی هه‌زارمیرد له‌کوی؟ که‌وتونه‌ته‌ کوی؟
۶. مرۆفه نیانده‌رتالییه‌کان چۆن ژیاون؟ بۆچی له‌کوردستان ژیاون؟
۷. مرۆفه کرۆمانیونه‌کان چۆن په‌یدا‌بوون؟ له‌کوی‌را هاتن؟
۸. مرۆفه کرۆمانیونه‌کان بایه‌خیان به‌چی ده‌دا؟
۹. جیاوازی نیوان مرۆفی نیانده‌رتالی و کرۆمانیونی چیه؟
۱۰. مرۆف له‌چه‌رخ‌ی به‌ردینی کوندا چۆن نیگاری له‌سه‌ر دیواری ئه‌شکه‌وته‌کان کیشاوه؟
۱۱. مرۆف له‌چه‌رخ‌ی به‌ردینی کوندا وینه‌ی چی له‌سه‌ر دیواری ئه‌شکه‌وته‌کان کیشاوه؟ بۆچی؟

سووده‌کانی ئه‌م وانیه:

۱. قوتابی فی‌رده‌بی‌ت مرۆف بۆچی ئه‌م وینه‌ی له‌سه‌ر دیواری ئه‌شکه‌وته‌کان کیشاوه؟
۲. قوتابی فی‌رده‌بی‌ت مرۆف له‌چه‌رخ‌ی به‌ردینی کوندا چۆن ژیاوه؟
۳. قوتابی له‌هونه‌ری سه‌ره‌تایی تیده‌گات و سه‌ره‌تاکانی سه‌ره‌له‌دانی هونه‌ری لا‌رۆشن ده‌بی‌ت.

چەرخى بەردىنى كۆن Palaeo lithic

بە يەككىك لە كۆنترىن سەردەمەكانى ژيان دادەنریت لە سەر زەوى و لە ھەموو چەرخە بەردىنەكانى دواى خۆى دريژخايەنتر بوو، چونكە بەر لە

زياتر «۲,۳۰۰,۰۰۰»

دوو مليۆن و سى

سەد ھەزار سال پيش

زايين» و لە نيوەى

دووھەمى چەرخى

«پلايستوسين»

(Pleistocene)

لەگەل دەركەوتنى

مروڤ سەرى

ھەلداوھو تا دەوروبەرى (۱۲۰۰۰) دوازدە ھەزار، يان (۱۰۰۰۰) دە ھەزار

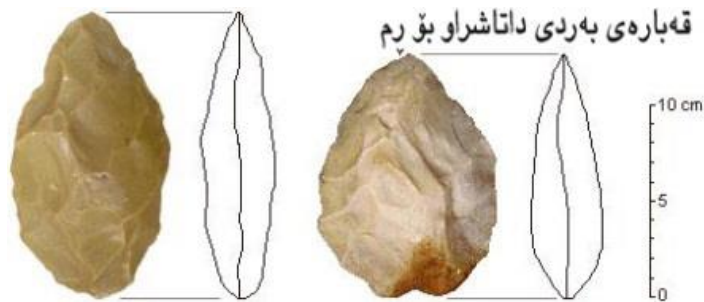
سال پيش زايين و لەگەل كۆتايى ھاتنى سەردەمى سەھۆلبەندان كۆتايى

پيھاتووھ. لەبەر دريژى ماوھى چەرخەكەو دەركەوتنى گورانكارى لە سات و

سەردەمە جياجياكانيدا بۆ سى چەرخى (بەردىنى كۆنى خوارو يان دوور) و

چەرخى بەردىنى كۆنى ناوھراست، چەرخى بەردىنى كۆنى سەروو، يان بالا

دابەشكراوھ.

قەبارەى بەردى داتاشراو بۆرم

لەپراسستيدا ئەم

چەرخە بە سەردەمى

دەستپيكردى شارستانى

مروڤى و دريژترينى

تيكراى قوناخەكانى ئەو

شارستانىيەتە لە ميژووى مروڤايەتى و سەخت و دژوارترينيان بۆ مروڤ

دادەنریت، كە توانيويەتى و لە ھەمان كاتيشدا ناچاربووھ بۆ دروستكردى

ئامرازى پيويست و بە ئامانج گيراو جى مەبەستەكانى بە شيۆەيەكى

سەرەكى پشت بە بەرد و كەرەستەى ترى وەك «ئيسك و تەختەو عاج و

سەدەف» بەستيت و بەو شيۆەيەى ويستويەتى بۆ مەبەستە ديارى

کراوهکانی بیگونجینیت. ئیدی لیروهه مروّف یهکه م ئامرازی هونهری له بهرد داده تاشیت و دروستی دهکات بۆ مه بهستی رایى کردنی کاری پوژانهی. ههروهها زاراوهی «هۆمۆ ئه ریکتوس» Homo –Erectus «مروّقی بالاپریک»، وهک ناو به سه رجوړیک له مروّقی ئه وسه رده مه دا پراوه، که له ناوچهکانی سووریاو ئه رده ن و فهله ستین و لوبنان و به رده به له کهی عیراقیش هه بووه.

له و پووه وه «هۆمۆ»

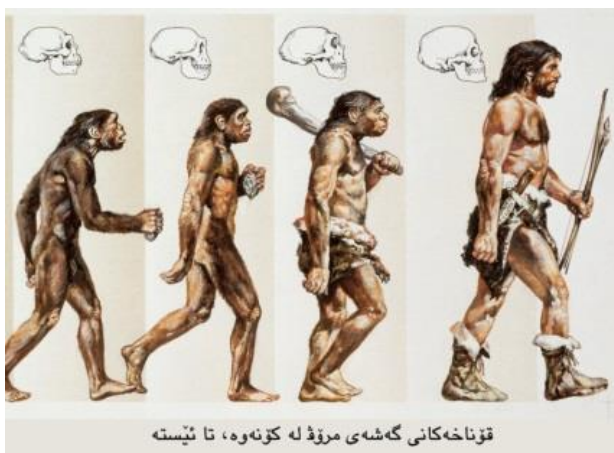
به واتای وشه ی «مروّف» (انسان) دیت، که جیای دهکاته وه له مه یمون، که هه ندیک پییان وابووه مه یمون جوړیک بووه له

قهباره و جوړی ئه و به رده نه ی وهک پره ر به کارهاتون

رهگه زی مروّف. به لام ئه وهی جینگه ی ئاماژه یه ئه وه یه، که مروّف (هۆمۆ)، که رهستهکانی بریتی بوون له بهردی ساده و ئاسایی و ئه م قوناخه ش له میژوودا به قوناخی دروستکردنی که رهسته به ردینه ساده کان ده ناسریته وه. ههروهها ئه و که رهسته ساده له بهرد دروستکراوانه ش جگه له دروستکردنیان، مه بهستی ئابوری و به رده وامیدان به ژیان هه بوو، له هه مانکاتیشدا به رهه می هونهری سه رده مه که شن.

شایانی باسه، مروّف له م سه رده مه دا به مه بهستی په یدا کردنی بژیوی ژیانی پوژانه ی گه رۆک بووه و به دوا ی راوکردن و کوکردنه وهی پووهک و

قوناخهکانی گه شه ی مروّف له کونه وه، تا ئیسته

بهری دارو ده وهندا گه پراوه بۆ پارچه کردن و که ولکردن له بری چه قو ئه و به رده تیژه داتاشراوانه ی به کاره یئاوه، که به ردیکی تایبهت بووه و دایان تاشیون، دوا ی تاشین چه ندین جار له (موس)ی ئاسایی تیژتر بووه. ههروهها توانیویهتی

گوشتی پی پارچه پارچه بکات و رهگی دارو ده وهنی پی بپریت.

هەر وهه ها له م سهردهمه دا مرۆف توانيويه تي سوود له ئيسك و دارو پيستتهش وهربگريت بو پرکردنه وهی پيداويستيه کانی. له و چوارچيويه شهدا، ميژوونوس و تويژه رهوان دواي پشکين و تويکاريکردن له سهه ئيسک و پروسکی پاشماوه به جيماره کان بويان ده رکه وتوو ه چهنه جور مرۆف هه بووه، له وانتهش وهکو: - «ستراالوپيتکوس و هومو هابيليس و هومو ئهريکتوس». دواتر له چهرخي بهرديندا مرۆفیکي تريان لي دروست دهبيت و به مرۆفي ژير ناسراوه «هومو ساپينس». دواتر، ئيدي بهم شيويه تا مرۆفي ئيستا ليژدهبيتته وه، تا «۱۲۰۰۰ دوازه ههزار سال».

به لام
له گهل هه موو
ئه وانته شهدا له گهل
گه شهی ژياندا
مرۆفیش گه شهی
به کهرهسته کانی
بهردهستي داوه و

هه ولی داوه باشتريان بکات. دواتر مرۆفي «نياندهرتال» هاتوو پيش «۱۵۰,۰۰۰ سهه دو په نجا ههزار سال» دواي ئه وانيش مرۆفي «کرومانیونييه کان (مرۆفي نوي)» هاتوون پيش «۴۳,۰۰۰ چل و سي ههزار سال» ژيانان له سهه راپوو کوکردنه وهی بهری دارو دهوهن و رهگی رووهک بووه. شایانی باسه، کاتيک مرۆفي کرومانیونييه کان له باکورو رۆژه لاتی ئه فریقياوه به رهو باکورو رۆژئاوای ئاسیا و باشوری ئه وروپا کوچ دهکن شوین پی به نياندهرتاله کان ليژدهکن و ناوچه کانیان داگیردهکن و نياندهرتاله کان ده ره دهه دهبن. ئيتر ژيانیکی نوي له ئه وروپا دهست پيده کات و نه وهیه کی نوي ژير به هوی ژن و ژن خوازييه وه له نيوان «نياندهرتال و کرومانیونييه کان» دروسته بيت. هه رچه نده زوربهی پاشماوه ديړينه کانی مرۆفي کون ده سترهنگینی و ليژانی مرۆفه کان ده رده خه، که چهنه هونه رکارييه نه شمهک و کهرهسته کانی ژيانی رۆژانه يان به شيوازيکی هونه ری ساز کردوو.

مرۆڤی نیاندهرتال

کوردستان به یه کێک له لانکهی مرۆڤی نیاندهرتال داده نرییت، که پاشماوه کانیان له ئەشکهوتی شانهدەر له ناوچهی ههولیر و ئەشکهوتی ههزارمێرد (ههزارمێرد) له ناوچهی سلیمانیدا پاشماوهی مرۆڤی نیاندهرتالیان تیدا دۆزراوه تهوه.

شیوهیهکی دروستکراوهی مرۆڤی نیاندهرتالی

له وچوارچێوهیه شادا ههندی زانیاری پێویست له سهه مرۆڤی نیاندهرتال، ده بیستریت، که:

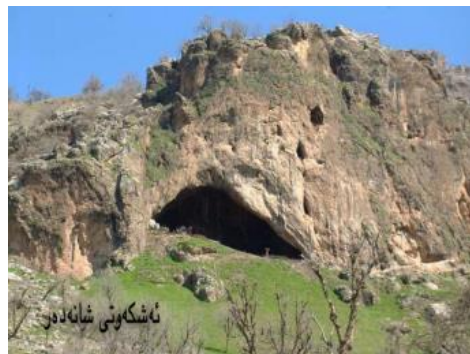
- ته مه نیان کورت بووه و له ٤٥ سال زۆتر هه لئه کشاوه، ئه وهش به هۆی نه خوشی و

سهختی ژیان له و سهردهمه دا.

- نه یان توانیوه داهینانی گه وره ئه نجام بدن، تا بتوانن که میک له سهختی ژیانان کهم بکه نه وه.
- گه رۆک بوون، به دواي خۆراکدا گه راون، کوئ خۆراکی لیبووبی، له وئ نیشته جی بوون.
- به کۆمه ل ژیاون.
- راکردنیان به دهست و داری داتاشراو بووه.
- جل و بهرگیان له پیستهی ئاژه له راکراوهکان دروست کردوه.
- ئه و گۆرانهی دۆزراونه ته وه له شانهدەر (٤) په یکه ری مرۆڤ دۆزراوه ته وه سییان هی مرۆڤی پیگه یشتوون و ته نها یه کیان منداله و ته مه نی (٦) مانگه.

ئەشکهوتی ههزارمێرد

ئەشکهوتی شانهدەر

• جهستهيان گورهو بالايان كورته بنه بووه، كوني لوت و كهله سهريكي

فٲٲكرڊني منڊالان له سهه شٲٲوٲزي راوكرڊن له لايهن گورهكانه وه (نيانډهه رتالييه كان)

گوره يان هه بووه.

• مرؤقي بهر خور

بوون و بهر هه م

هين نه بوون.

ئه گهر راوي

باشيان نه بوويه،

به هه فته بي خوارڊ

ماونه ته وه.

مرؤقه كرومانيونييه كان Cro-Magnon

سه بارت به بووني ئه م جوړه مرؤقه، وا دهرده كه ويٲ، كه ئه وان خاوه ني

كو مه ليك تاييه تمه نڊي هونه ري بوو بن له وان هه و ه كو:-

• مرؤقي زيرهك و ورياو به ئاگابوون.

• گورج بوون له راوکردن و دۆزینه وهی نیچیر. سه ری رمه کانیان به بهردی تاشراو گیرده کرد، تا ئاژه له که به باشی بپریت و راوه که ی سه رکه وتوو بیت.

• پاک و خاوین بوون و گرنگیان به جهسته یان داوه و به پارچه ئیسک و موت و مورو خویان رازاندۆته وه. • خویان که رهسته ی رۆژانه یان دروست کردوه، تا ژیانیان ئاسان بکات.

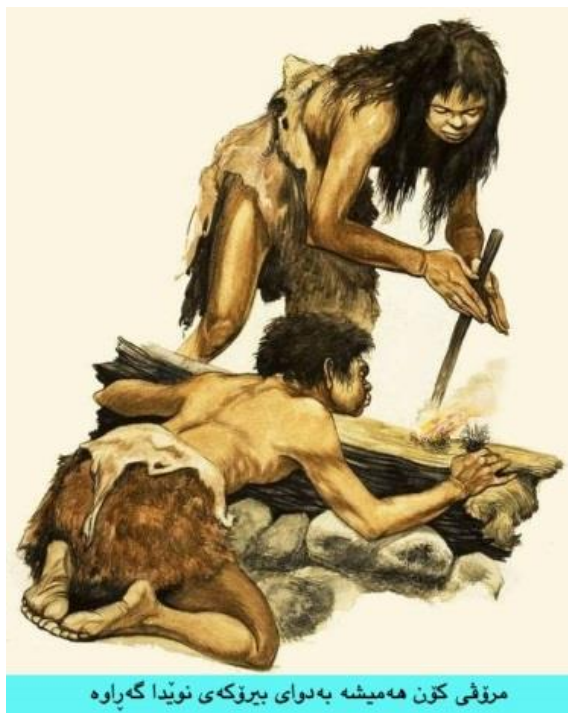
• جهسته و لهش و لاریان جوان و ریک بووه، وهک مروقی ئیستا.

• ئازاو چاونه ترس بوون، راویان له وشکانی و ناو ئاودا کردوه.

• هه میشه له نویبونه وه و داهینانی تازه دا بوون.

• کرۆمانیۆنییه کان، هونه ریکی جوانیان له دوا ی خویان جیهیشتوه، که به هوی ئه م وینه به جیماوانه وه ئیستا ده زانین مروق له وه سه رده مه دا چون ژیاوه؟

• مروق پیش نووسین وینه کیشانی کردوه و له وینه کاندای چهن دین هیمای به کارهیناوه بۆ گوزارش تکردن. واته مروق هونه رمه ند بووه.

مروقی کون هه میشه به دوا ی بیرۆکه ی نویدا که راوه

بۆ لیکبه ستن و پیکه وه گریدان و بیرهینانه وه بگه رپوه بۆ پرۆگرامی په روه رده ی هونه ر بۆ پۆلی چواره می بنه رت، ته وه ری هه وته م - بابته تی شیوازو رپگاکانی په نگکردن و چاپکردنی ساکار.

هونەر له چه‌رخى به‌ردىنى كۆندا

شايانى باسه، تا ئىستا (۳۴۰) ئەشكه‌وتى كۆن له «سپانياو فه‌ره‌نسا» دۆزراونه‌ته‌وه، كه مرۆقى چه‌رخى كۆن ويّنه‌ى تىدا كيشاوه، وهك له

دۆزىنه‌وه‌يى ويّنه‌ى چه‌ند گايه‌كى نه‌خشىنراو له‌ناو ئەشكه‌وتىكى سپانيدا

ويّنه‌كه‌شدا دياره
ويّنه‌كان له‌سه‌ردىوارو
بنمىچى ئەشكه‌وته‌كان
كيش، راون،
له‌ورپوه‌شه‌وه‌ تويزه‌ران
له‌ رپّگه‌ى شيكاري
مىكروسكرىبى، يان
شيكاري كىمىياوى

پيوانه‌يى له‌ ناوه‌ندىكى ئاويدا ته‌مه‌نى ويّنه‌كانيان ديارى كردووه، يان له
رپّگه‌ى هه‌ندى شيكاري، وهك «كاربۆنى تيشكدار»، يان «پۆتاسيوم –
ئهرگۆن ۴۰»، يان رپّگه‌ى «موگناتيسى كۆن»، يان له‌رپّگه‌ى
«تيشكدانه‌وه‌ى گهرم»، ته‌مه‌نى ويّنه‌كانيان ديارى كردووه، كه ميژوووه‌كه‌يان
بۆ «۳۳,۰۰۰ سى و سى هه‌زار سال» و هه‌ندىكى تريان بۆ «۴۵,۰۰۰ چل و
پينچ هه‌زار سال له‌مه‌وبه‌ر» ده‌گه‌رپّته‌وه.

وهك له‌ ويّنه‌كه‌دا ده‌بىنرپّت، ويّنه‌كان به‌شيوه‌يه‌كى زۆرجوان و سه‌رنج
راكيش كيشراون و ره‌نگه‌كانيان وهك خويان ماونه‌ته‌وه، چونكه‌ ره‌نگى
سروشتيان تىدا به‌كاره‌يناوه‌و كه‌متر كارلىك كردنى كردووه‌ له‌گه‌ل ژينگه‌ى
ناو ئەشكه‌وته‌كه‌ «شى، سه‌رما، گهرما»، ره‌نگه‌كانيش برپّتى بوون له
«ئوكسىدى مه‌نگه‌نيز Manganese Oxide»، «قورقوشمى سوورو
زه‌رد»، «هيماتيت و كاربۆن Charcoal، له‌گه‌ل ئەوه‌شدا ويّنه‌كان ساده‌و
ساكارن، به‌لام پرن له‌ماناي واتادار، واته‌ ويّنه‌كان برپّتين له‌ گياندارى «گاي
كيوى، فيلى كيوى (ماموس)، ئاسك، به‌راز»، ته‌نانه‌ت هه‌ندىك جار مرۆف
ده‌ستى خوى داناوه‌ له‌سه‌ر دىواره‌كه‌و دواتر ره‌نگ پّرژينى كردووه، ئەمه‌ش
وهك كه‌شيكى ئاينى يان كه‌شيكى سيحرى لپّك ده‌درپّته‌وه، به‌لام له‌مپرودا
ده‌توانرپّت به‌ هونه‌رى گرافىك ناوزه‌د بكرپّت، يان بخريّنه‌ ناو هونه‌رى
مۆنۆتايپه‌وه، وهك له‌ ويّنه‌كه‌ى سه‌ره‌وه‌دا دياره.

ههروهها لهو قوناخه ميژووييهدا مروڤ ههوليداووه كه شيكي ئاييني بوڤووي ساز بكات و دواتر بهختيش ياوهري بكات، ههمان ئه و كهلتوورهش، تا ئيستا له كومه لگه ي كوردي دريژه پيدراوه، كاتيک كه سيك قورباني دهكات بو ئه وه ي بهخت ياوهريان بيت و دواتر دهستي له خويني «گا» سه ربردراوه كه وه رده دات و دهيني به ده رگا و ديواري هه وشه ي ماله كه (قورباني كه ره كه). به هه مان شيوه مروڤي كون هه مان نه ريتي به مه بهستي هيناني بهختي باش ئه نجامداوه،

چهند ويته يكي له بهرگيراهه ي له بي دهست (مؤنوتايپ) مروڤي كون (دروستكردي كه شيكي سيحري)

وهك ئه وه ي له كاتي راوكردن بهخت ياوهري بيت، يان بهخت ياوهري بيت له پاراستتي له گيانداره درهنده كان. به لام هه نديك جاريتريش ويته كان ڤم و تيريان ليدراوه.

ويته ي گايه كي ماموس، دهستكردي مروڤي كون

بيگومان، ئه مهش ئه وه دهگه يه نيته، كه له بنه رهدا مروڤ نه يتوانيوه ئه م جو ره ئاژه لانه راو بكات، به لكو له خه يالي خويدا هاتووه ويته ي ئاژه له درنده كه ي له سه ر ديواره كه كي شاوه ته وه و به ڤم و تير لي ي داوه و ئه مهش به

له جياتي كوشتني راسته قينه، چونكه پي و ابووه به كيشاني ويته كه به تيکشكاوي له بهرانبه ر مروڤدا ئه وا به كرداريش دهتواني به سه ريده زالبيت، چونكه له بنه رهدا نه يتوانيوه راسته وخو ڤووبه ڤووي ئه و گيانداره گه وره و درندانه بيته وه.

بو يه، ئه و ويته ي كيشراون له سه ر ديواري ئه شكه وته كان زورتر، وهك چاره سه ري بابته ي «سيحر» ده رده كه ون، نهك به ره مه ميک بن بو جوانكاري و ناتوانين لي يان تي بگه ين، ئه گه ر به مه بهستي «سيحر» ليكنه دري ته وه ئه وا بيگومان لي تي گه يشتنيان ئاسان نييه.

هەرودها دهرکری له پری مه بهسته سحریه که یانه وه ئامانجی راسته قینه ی کاره هونه ریه کانی پی لیکبدریته وه، چونکه ژیانی مرۆف بو ماوه یه کی زور، که به هه زاران سالی بردوته سهر له ئەشکه وته کان و خواردن کۆکردنه وه و راوکردنی گیانداران و پاشان دواي ئەو ساله دوورو دريژانه ژیانى ئابوورى مرۆف به رهو به ره مهینان و ئازهل به خيوکردن و دروستکردنی ئامیره ساده کانی کشتوکال کردن و کۆبوونه وه ی مرۆف له ناوچه کشتوکالیه کانیان و له شوینی ئازهله مالیه کانیان کۆبوونه ته وه. واته به پیچه وانه ی ژیانى رابردووی، که له دهشت و ئەشکه وته کاندایا بۆبوونه ته وه. له راستیدا، ئەو گۆرانکارییه له ژیانى مرۆفدا چه رخیکی نوی هینايه پیشه وه، که له میژووی مرۆفدا به چه رخی به ردینی «ناوه راست» (Mesolithic) داده نریت. واته ئەم چه رچه ده که ویتته نیوان هه ردوو چه رخی به ردینی کۆن و چه رخی به ردینی نوی، چونکه ئەم چه رچه به «چه رخی میزولیتی» ش ناو ده بریت. شایانی باسه، ئەم ناوه یۆنانییه و له دوو بهش پیکدیت، که بریتین له: «Mesos» واته ناوه راست،

شیوازی راوکردنی مرۆفی کۆن به که رهسته و شمه کی ساده

«Lithos»

واته به ردین. له لایه کی تره وه میژووی ئەم قۆناخه له ۱۲۰۰۰ هه زار سال پیش زایین دهست پیده کات، تا ۱۰۰۰۰ ده هه زار

سال پیش زایین. وهک ده بینین له گه ل به ره و پیشچوونی ژیانى مرۆف و شارستانیه تدا و به وردتر له دواي ئەم چه رچه، قۆناخیکى نوی پڕشنگدار دیتته پیش، که به چه رخی به ردینی نوی ده ناسریت.

ئەم پرسیارانە ئاراستەى قوتابییەکان بکە:

۱. مرۆف بۆچی بەردى داتاشیوه؟ بۆ چ مەبەستىک بەکاریهیناوه؟
۲. مرۆف بۆچی پشتى بە راوکردن و بەرى دار بەستبوو بۆ خواردن و خۆتیرکردن؟
۳. مرۆف بۆچی لەو چەرخەدا ژيانى سەختبوو؟
۴. مرۆف چۆن بەرگەى سەرماو گەرماى گرتووه؟
۵. بۆچی مرۆف نیگارى لەسەر دیوارى ئەشکەوتەکان کیشاوه؟
۶. ئەو نیگارانه چى بوون، کە کیشابوونى و گوزارشتى پى لەچى دەکرد؟
۷. مرۆفى نیاندەرتال لەکوێ کوردستان ژیاون؟
۸. جیاوازی نیوان مرۆفى نیاندەرتال و مرۆفى کرۆمانیونییهکان چیه؟

هەلسەنگاندن

ژ	جۆرى زانیارى		
	نرخاندن	باش	زۆرباش
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			

ئەرکی مالهوه: داوا لە قوتابییەکان بکە دەستیان لە بۆیە، یان لە قورپ هەلبکیشن و دواتر بیکیشن بە کاخەزیکى جۆرى A4 دا، چەند جاریک ئەم کارە دووبارە بکەنەوهو بزائن چى دەردەچیت؟

وانه‌ی سییه‌م

ته‌وهر: میژووی هونه‌ر

بابه‌ت: هونه‌ر له چه‌رخ‌ی به‌ردینی نویدا

کاتی دیاریکراو: ۲ به‌شه‌وانه

خستنه‌پرووی بابته:

پیویسته ماموستا به‌پیی ئه‌و زانیارییه‌ی خراونه‌ته پروو، بابته‌که
بخوینیته‌وه‌و ئه‌م باسانه هه‌لبژی‌ری‌ت و بیانکاته سه‌رباسی وانه‌که‌و
به‌شیوه‌یه‌کی ساده‌و ساکار پیشک‌ه‌شی قوتابییه‌کانی بکات و شیکاری ئه‌م
وه‌لامانه بداته‌وه:

۱. چه‌رخ‌ی به‌ردین، چ په‌یوه‌ندییه‌کی به‌کاری هونه‌ری مروّقه کۆنه‌کانه‌وه
هه‌بووه؟
۲. مروّقه له چه‌رخ‌ی به‌ردینی نویدا چ گۆرانکارییه‌کی دروستکرد؟
۳. مروّقی چه‌رخ‌ی به‌ردینی نوئی چۆن ده‌ژیا؟
۴. که‌شی په‌رستن بۆچی داها‌ت؟ مروّقه بۆ په‌رستن چی به‌کارده‌هینا؟
۵. مروّقه له‌م چه‌رخ‌ه‌دا بۆچی گۆزه‌و دیزه‌ی دروستکرد؟
۶. مروّقه له‌م چه‌رخ‌ه‌دا دانه‌ویله‌و به‌روبوومی زستانه‌ی له‌چیدا ئه‌مبار
ده‌کرد؟
۷. به‌رخۆر و به‌رهمه‌هینه‌ر واتای چی ده‌گه‌یه‌نن؟
۸. جیاوازی چه‌رخ‌ی به‌ردینی کۆن و چه‌رخ‌ی به‌ردینی نوئی چیه‌ی؟
۹. ئایا کوردستان به‌یه‌کیک له‌مه‌لبه‌نده‌کانی شارستانییه‌ت داده‌نری‌ت؟ چۆن؟
۱۰. مروّقه له‌و چه‌رخ‌ه‌دا چۆن خانووی دروستکردووه؟ به‌چی دروستی
کردووه؟

سووده‌کانی ئه‌م وانه‌یه:

۱. قوتابییه‌کان له‌و گۆرانکارییه‌ ژیا‌رییه‌ تیده‌گه‌ن، که مروّقه له‌و نیوه‌نده‌دا
به‌سه‌ر ژیا‌نیدا هاتووه.
۲. قوتابییه‌کان تیده‌گه‌ن بۆچی مروّقه هه‌ول‌ی گۆرانکاری داوه له‌ ژیا‌نیداو
هه‌ولیداوه ژیا‌نی له‌ جاران خو‌شتر بکات؟
۳. قوتابییه‌کان له‌ کاری گلینه‌کاری و به‌رتاشین تیده‌گه‌ن و ده‌زانن بۆ چ
مه‌به‌ستیگ مروّقه به‌کاریه‌یناوه؟

هونه ر له چهرخی بهردینی نویدا

له دواى چهرخی بهردینی «ناوه پاست» (Mesolithic)، که دوو هزار سالی خایاندو مروّف ژيانیکی نوئی دهست پیکرد جیاوازتر له رابردوو. ئەو

شیوازهی هونه ر، که لاسایی کردنه وهی سروشت بوو به تاییهت ئەو گیاندارانهی راپویان دهکردن، که به لگه یه کی سیحری دهگه یاندو دوا به دواى ئەو چهرخه و به هوی گورانکاری له

چهند کلبکی بهردینی نهخشینراو، که له گورستان دهجیت

ژیان و باری ئابووری مروّف گورانکاری له هونه ره که شیاندا روویداو

بهردیکی نهخشینراو و ئاماده کراوو بۆ سازکردنی که شی ئایینی

هونه ره که یان به ره و شیوازیکی داریژراوی ئەندازهیی دیاریکراو چوو، که به هویه وه له شیوازه راسستییه که دوورکه وتنه وه، ئەوهش به جوریک ورده کاری و درخسستی هه موولایه نه کانی و شیوه کانیان و ئەوتواناو دان به خوداگرته یان له وردبوونه وه و نهخشه کیشان ته و او وون بوون، که چی به پیچه وانه وه له چهرخی بهردینی نویدا هیمماو ئامرازی تر درکه وتن، که رینماییمان دهکن بۆ کۆمه لیک زانیاری زورتر. دهشی هونه ر

له م چهرخه دا کاره که ی بریتی بووبی له وهی بینه رو خوینه ر بگه یه نیته بیروکه ی شته کان و تیگه یشتنه کانی ناوه وه یان.

واته لیره دا هیمماکانیان دروست دهکرد، نه ک کۆپی کردنی ته و او وه تی بابته تی شیوه کان، که وینه کان به شیوه ی روته له کی (تجریدی) درده که وتن.

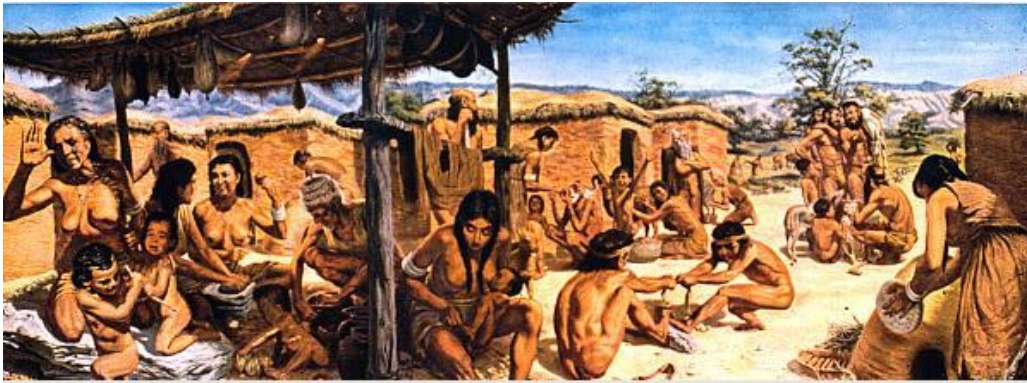
واته له وینه‌کانه‌وه دهرده‌که‌وئ، که مروّقی ئەم چهرخه، تهنه‌اشیوه

کیلیکی گهره‌ی مینه‌پیر

ئەندازە‌ییه‌کانیان نه‌ده‌کرد، که له شیوه‌ی هیما‌ی مروّف ده‌چئ، به‌لکو لایه‌نیکی تریشیان ده‌خسته پوو له‌وه‌ به‌ردانه‌ی دایان ده‌تاشی، (هه‌ندیکیان سروشتی بوون - واته به‌رده‌کان ئاماده‌بوون و مروّقه‌کان یه‌کسه‌ر کاریان له‌سه‌رکردوون) ئەو داتاش‌راوانه‌ش، که له‌شوین مه‌زاری گورستان ده‌چئ و له‌ئهوروپا و ئاسیا و ئەفریقا‌دا هه‌ن. هه‌روه‌ها ئەمانه‌ش تهنه‌ها به‌لگه‌یه‌کی ئاشکرای ئەو چهرخانه‌ن، که هه‌ندیکیان نزیکه‌ی ۲۰ مه‌تر به‌رزن - به «مینه‌پیر» ناسراون.

به‌لام له‌گه‌ل ئەوه‌شدا، هه‌ندیکیان له‌ شیوه‌ی «پیاو» دا داتاش‌راون و دووخالیان له‌سه‌ر هه‌لکو‌لدراوه، که هیما‌یه بۆ دووچاوو چه‌کی به‌ده‌سته‌وه‌یه. هه‌ندیکی تریشیان په‌یکه‌ری «ئافره‌ت» ن و له‌سه‌ر سنگی هه‌ریه‌که‌یان دوو

مروّف و سه‌ره‌تا‌کانی ژیا‌نی گوندنشینی

نیوه بازنه‌ی دروستکراو هه‌یه، که هیما‌یه بۆ هه‌ردوو مه‌مک. ئەمه‌ جگه له‌وه‌ی له‌م دۆخه‌دا که‌شی ئایینی بابه‌تی په‌رستن جیگه‌ی سیحری گرتۆته‌وه، چونکه چه‌رخه‌ی به‌ردینی کۆن چه‌رخیک بووه، که بابه‌تی ئایینی و په‌رستن تییدا ده‌گه‌من بووه، بۆیه ئەم چه‌رخه هه‌ربه‌وه‌ش جیا‌ده‌کریته‌وه له چه‌رخه‌کانی تر.

ههروهه گۆرانی شیوازی هونه له چهرخى بهردینی تازه دهگه پیتتهوه
 بو ئه و گواستنهوه ئابوورییه مشهخورو بهرخورییه (استهلاک)، که له

سه ره تاکانی گوندنشینی

پاوکردن و دهستکهوتنی خۆراک
 بو ئابوورییه کی به ره مهینان و
 ئاژهل به خیوکردن و چاککردنی
 زهوی کشتوکالکردن به دیهات،
 چونکه مروّف پیش ئه و چهرخه
 پاوچی بووه و تیبینی وردترو
 وریاتری پیویست بوو بو
 ناسینهوه و پاوکردنی گیانداران،

به لام له چهرخى بهردینی نویدا تیروانینی مروّف بو ژیان گۆراو دواى ئه و
 گۆرانه ئابوورییه، ئه وهش بووه هۆی گۆرانکاری و ده رکهوتنی کارامه یی و
 هۆشیارییه کی نوئی ترو زور جیاوازتر له رابردوو. ئیدی ئه م گۆرانکاریانه
 په ره سه نندی هونه ریشی به دواى خۆیدا هینا.

دواى ئه وهی مروّف له چهرخى بهردینی کۆن و ناوه راستدا هیندهی

بگه ری و دواتر سهختی
 ژیان و گوزه ران تهنگه ی
 پیه له ده چنی و زور
 ماندوو شه که ت ده بیّت.
 تا وای لی دیت دواى
 به سه ربردنی چه ن دین
 هه زار سال هه ولیدا
 ئارامی به خۆوه بگریّت و

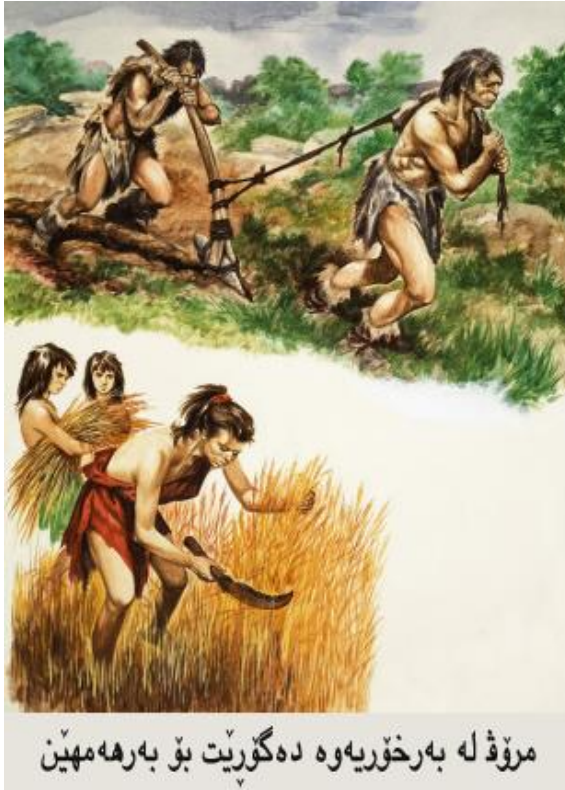

وینه یه کی نه خشه سازی خانوی دیرین، که له سه ره تاکانی گوندنشینیدا مروّف سازی کردوه

بو دوا جار نیشته جی بیّت. واته یه که م بریاری مروّف دواى هاتنه خوار له
 به رزاییه کان و نیشته جی بوون، بریاریدا له که نار ئاوه کان بگیرسیته وه. بویه
 کوردستان ده بیته خاوه نی دروستکردنی یه که م گوندی نشینگه یی مروّف.
 گوندی «بیستان سوور، زهرزی، چه رمۆ»، که باشترین نمونه ی یه که م
 لانکی شارستانییه تی نوویه له کوردستاندا. له کنه و پیشکنینی تازه دا له سالی
 (۲۰۱۷) ده رکه وتووّه ژیان له گوندی بیستان - سوور له پیش چه رمۆ بووه.

له چهرخی بهردینی نویندا چی پویدا؟

دوای ههزاران سال له نههامهتی و کویرهوهری، مروّف بهدوای خوشگوزهرانیدا گهرا، بویه کومهلیک گورانکاری له ژیانیدا پوویدا، لهوانهش وهکو:

- دوای ئهوهی له چیاکان هاتهخوارو له پی دهشتهکان نیشتهجی بوو، وهک پیشترباسکرا، کهنار ئاوهکانی بو ئه و مه بهسته ههلبژارد، چونکه بو راییی کردنی پیداو یستیهکانی خوئی و کشتوکالی کردن و ئاودانی مهرو مالاتهکهی گرنگ بوو. ههروهها بوگواستنهوه له پیگهی ئاوی و راوکردن له ناو ئاودا پیویست بوو.

- گیانله بهری مالی کردو سوودی له بهروبوو مه کهی وهرگرت.

- کشتوکالی کردو دانه ویله و بهروبوومی کشتوکالی به رهه م هینا.

- مروّف له بهرخورهوه (مشهخور)، گورا بو بهره مهین. واته که متر پشتی به راوکردن ده بهست.

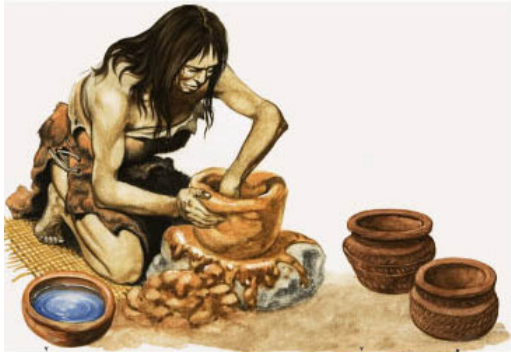

- بویه کهم جار له میژووی مروّفایهتی، مروّف کهشی ئایینی داهینا.

- له بهر گرنگی ناوچه کهی، مروّف بییری له وه کردهوه، لایه نی ئاسایش به هیئز بکات. بو

ئه و مه بهسته ش چهکی نویی دروست کرد، سوپایه کی بچوکی پیکهینا، دواتر به وه نه وستاو شورای بوگوندو شارهکان هه لچنی، چونکه تیره و هوزهکان هه میشه په لاماری یه کتریان ددها، به مه بهستی تالانکردن و پاوانکردن و فره وانکردنی ده سه لاته کانیان. رهنگه شورهی بهردینی دهورهی نشینگه ی (تل

المغزلیه) له چپای شهنگال (له کوردستانی باشور) بوونی دهرگایهک له رۆژئاوای شورهکهو شیوهی قولله له بهشی باکوری، که وهک یهکهمین قهلاهی پاریزگاری که له عیراق دا ناسراوهو دهردهکهوییت، بهلگهیهکی

مرۆڤه دواي کشتوکال کردن، بیری له دروستکردنی کهل و پهلی ناومان کردهوه، تا خوراکی تیدا هه لبرگرت و تیییدا بخوات.

سهلمینهری ئه و قسهیهی سه ره وه بییت.
- دواي کشتوکال کردن، مرۆڤ پیویستی به وه بوو، که دانه ویله به ره هم هاتووه که بکاته که رهسته یه که وه، به مه بهستی هه لگرتن و پاشه که وت کردن. بۆیه بیری له کاری گلینه کاری کردهوه و گۆزه و دیزه ی گه وه ی

دروست کرد، به مه بهستی ئه مبارکردنی دانه ویله که ی. (هه رچه نده به روو بوومه که ی له جوړی به رووومی خو بژیوی بوو).

- دواتر بیری له دروست کردنی قاپی گلینه کاری کردهوه تا خوراکی تیدا ئاماده بکات و تیییدا بخوات.

مرۆڤس کۆس کۆرد له م کۆرانه دا خواردن و دانه ویله ی هه لگرتووه

- بۆیه که مجار مرۆڤ بییری له سوورکردنه وه ی که رهسته قورینه کانی کردهوه، وهک هونه ری (خشت، قاپ، گۆزه...) دروستکردن. هه روه ها بیروکه ی سوورکردنه وه ی کاره هونه ریبه کانیشی

له وه وه بو هات، کاتیک بینی قورپی چوارده وری ئاگردانه که زور ره ق بووه و ئاوی به سه ردا دهرژیت، به لام ناتویته وه، بۆیه بیری له سوورکردنه وه ی که رهسته گلینه کاریه کان کردهوه و توانی داهینان له که رهسته کانی ناومالدا بکات. ئه وه بوو سه ره تا ساده بوون، به لام دواي تیپه رپوونی سه دان سال، نه خش و نیگاریشی بو زیاد کرد.

- مرۆڤ بیری له پیشخستنی که رهسته سه ره تاییه کانی کردهوه و هه ولی زوری دا، تا پیشکه وتن له بواری که رهسته کشتوکالیه کاندا بکات، وهک که رهسته ی دروینه و چاندن و هارین و هه موو کهل و په له کانیشی به په ی سه ره کی له به ردو له گه لیشیدا ئیسک و ته خته و عاج و سه ده ف دروست ده کران، هیشتا کانزای ئاسن و مس و ئه وانی تر نه دۆزرا بوونه وه.

هونه ر له چهرخی بهردینی نویدا

شایانی باسه، به پپی ئه و به لگه و باسانه ی له م وانه یه دا خرا نه پرو، چهنه راستییه کی هونه ری به دهرده که ون، له وانه ش:

۱. مروّف له م سه رده مه دا له گه ل گه شه کردنی کشتوکالکردن و ئاژه لا مالیکردندا توانی پیداوایستییه کانی ناومال به شیوازیکی هونه ری ساده و ساکار دروست بکات، وهک گوزه، دیزه، قاپ، ئامرازی زهوی کیلان... که هه موو ئه وانه له دروستکردنیدا نه خشی ده ستره نگینی مروّفی ئه و سه رده مه ی پیوه دیار بوو.

۲. له گه ل ئه وه ی مروّف نیشته جی بوو توانی هونه ری ته لارسازی پیشبخت و شیوازی دروستکردنی خانوو بگوریت و له جوانه وه بو جوانترینی به ریت. ۳. دوا ی ئه وه ی مروّف توانی له ریگه ی داهینانی که شی ئایینیدا ئه و بو شاییه دهرونیه پر بکاته وه، دواتر توانی په رستگای مه زن و جوان و رازاوه دروستبکات و هونه ری داتاشین، واته هونه ری په یکه رسازی له قوناخی ساده ییه وه به ره و قوناخیکی ئاست به رزتر به ریت و بیخاته خزمهت که شه ئایینییه که یه وه، که ئه وه ش به قوناخیکی مه زنی پیشکه وتنی مروّفایه تی داده نریت، چونکه مروّف توانی که شی ئایینی له ئه شکه وته کانه وه بگوازیته وه بو په رستگاکان.

هونه ر له ولاتی میزوپوتامیاو چیاکانی زاگروسد

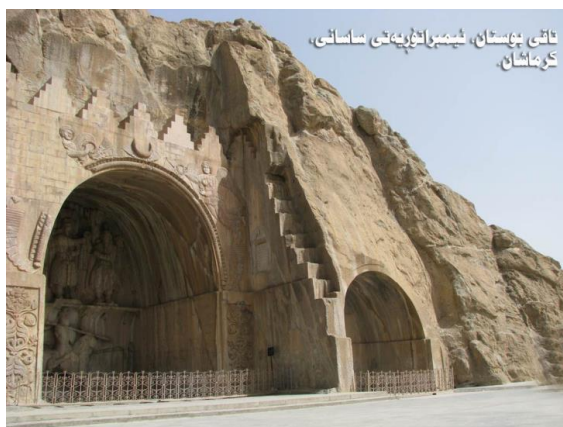
وهک ئاشکرایه مه لبه ندی میزوپوتامیا (ولاتی نیوان دوو روبر)، به یه کیک له ناوچه شارستانییه ته کانی جیهان داده نریت، که چهنه دین هوزو تیره و نه ته وه له م ناوچه یه دا نیشته جی بوون و شارستانییه تی خو یان دروست کردووه، ئه وانه ش، که به ره چه له کی میله ته ی کورد داده نرین به یه کیک له کونترین نه ته وه سه رده سته کانی ئه م ناوچه یه داده نریت و خاوه ن هونه رو که لتورو په سه نایه تی خو یه تی. کورد له ناوچه که دا خاوه نی چهنه دین پاشماوه ی دیرینی هونه ری په سه نه، هه ر له په یکه ری گه وره و په یکه ری سه ردیوارو (هه لکول دراو له سه ر به رد- رلیف (په یکه ری رووبه رز).

ههروهها چهندین وینهی جوان و نهخشهی بیناسازی و نیگارکیشان و دروستکردنی چهندین شاری گهورهی نمونهیی له میژوودا، (وهک له وینهکاندا دیاره)، وهک شاری ههولیر (ئهربائیلۆ) و کهرکوک (ئه رهبخا) له

قهلای دیرینی کهرکوک

باشور، ئامه دو حهسه ن کییف له باکور، کۆبانی له پۆژئاواو مههابادو کرماشان له پۆژههلات، که ئه وهش چهند نمونهیهکی کهمن له میژوودا و تائیسستاش ژیان له م شارانهدا بهردهوامه. شارستانیتهتی مروقی چهرخه

تاتی بوستان، ئیمپراتریهتی ساسانی، کرماشان

بهردینهکان و سوّمهری و ئهکهدی و بابلی و سوّباری و لۆلۆیی و گوّتی و کاشی و خوری و میتانی و ئورارتویی و مانی و کاردۆخی و ئاشوری و میدی و ئهخمینی و ئهشکانی و سلوکی و ساسانی، که له کوردستان حوکمرانیان کردووه،

یان قهلهمپهویان گهیشتۆته ناوچهکه. میژووی ئه م هونه رانه، دهگه پیته وه بۆ (ههزاران سال بهر له ئیستا)، که له ههوارگه کۆنهکانی ولاتی کوردان، له ناو ئهشکهوت و لیرهوارو پێ دهشتهکان بنیات نراوه و ئیستا دۆزراوته وه. ئه م بهرهمانه ئه وهنده پایه و ریزیکی بهرزیان ههیه، که تاکو ئه مروش جیگه ی شانازی هاوالاتی کورده.

ئەم پرسیارانە ئاراستەى قوتابییەکان بکە:

۱. مەبەست لە مرۆڤى بەرخۆر چییە؟
۲. مرۆڤ لە چەرخى بەردىنى نویدا گۆزەو دیزەى بۆ چ مەبەستىک سازکردوو؟
۳. کشتوکالکردن چ سوودىكى بە مرۆڤ گەياند؟
۴. مرۆڤ لەو چەرخەدا چۆن بىرى لە ھونەرى قور سوورکردنەو ھەکردەو؟
۵. سوودەکانى گلىنەى سوورکراو، يان جۆشدر او چییە؟
۶. بۆچى مرۆڤ لەو چەرخەدا گوندەکانيان لە تەنىشت پروبارەکان دروستکرد؟
۷. چەندىن شارى دىرىنم لە کوردستان بۆ بژمىرە.
۸. مەبەست لە شارى دىرىن چییە؟
۹. قەلا چییەو مرۆڤ بۆچى دروستى کردوو؟
۱۰. بۆچى مرۆڤ بايەخى بە ھونەرى گلىنەکارى داو؟

ئەركى مامۇستا:

۱. زانىارىيەکان سادە بکاتەو ھو بە زمانىكى ساکار بىگەيەنیتە قوتابییەکان.
۲. قوتابییەکان ھەندىک زانىارى سەرەتايان ھەيە، بۆيە پىويستە سەر لە قوتابى نەشيويندرىت و زانىارىيە ھونەرييەکانى لى ئالۆز نەكرىت.
۳. ئەم وانەيە، تەنھا بۆ بەخشىنى زانىارىيەو تاقىکردنەو ھى لەسەر ئەنجام نادرىت (زارەكى و سەركاخەز)، بەلكو لە كۆتايى ھەر وانەيەكدا ھەلسەنگاندن بۆ تەواوى وانەكە ئەنجام دەدرىت و تواناي زانىارى قوتابییەکان دەنرخىترىت.

ھەلسەنگاندن

ژ	بابەتى ھەلسەنگاندن	نرخاندن	
		بەلى	نەخىر
۱	ئایا قوتابییەکان لە مەبەستى بابەتەكە تیگەيشتون؟		
۲	ئایا قوتابییەکان لە دەستەواژە ھونەرى و مېژوويیەکان تیگەيشتون؟		
۳	ئایا قوتابییەکان ئاستى گفتوگۆکردنيان پيشكەوتوو؟		

تهوهری دووهم

هونهری شیوهکاری

مامۆستای بەرپز، لەم تەوهرەدا چەند وانەیهك رێكخراوه، تا قوتابییەكان لەرێگەى ئەنجامدانى چالاكى هونەرى لە رێگەى (گروپكارى) و (تاككارى)دا رێكبخريت و شىوازى ئاراستەكردن و چاودىر كردن و هەلسەنگاندنیش ديارىكراوه و هەموو پيشهاتهكانيش خراونهتە روو. كهواتە ئەوهى لىرهدا بۆ مامۆستای هونەر گرنگ بىت و ببىتە رينيشاندر، برىتييه له وهى، كه ئاستى تىگهيشتنى قوتابىيهكان بزانييت و تىبگات ئەم قوتابىيانە لە چ ئاستىگى گەشەى لەشەكى و ئەقلىدان، چونكە ئەگەر مامۆستا ئەم خالە لە بەرچاوى نەگرىت ئەوا بىگومان تووشى هەلەى پەروەردەى خراپ رەفتار دەبىت و ناتوانييت بە شىوہيهكى شياو و گونجاو لە جىگەى خويدا قوتابىيهكان ئاراستە بکات و لە کۆتاييشدا وانەكەى، ئنجا سەر لە قوتابىيهكانيش دەشىويت و وانەكەش ناهاوسەنگ دەبىت و زانىارىيهكانيش ناروون دەبن.

كهواتە پىويستە مامۆستا ئەم زانىارى و رينمايانە لە بەرچاوى بگرىت:

١. لەم تەمەنەدا قوتابىيهكان تاوگىرى و هەستى بەخۆزانيان زۆرەو پىويستە مامۆستا ئەم خالە رەچاوى بکات.

٢. لەم تەمەنەدا قوتابى هەول دەدات خوى بناسىت و لە دەور و بەریش تىبگات، جا لەسەر مامۆستايە وەلامدانە وهى بۆ ئەم دۆخە هيمن و ژىرانەبىت.

٣. قوتابى لەم تەمەنەدا ئارەزووى كارى هونەرى كەم دەبىتەوه، بۆيه پىويستە مامۆستا فشارى زۆر لەسەر قوتابىيهكان دروست نەكات و لەهەمانكاتيشدا هەراسانيان نەكات، بەلكو بە نەرمى رەفتار بکات و گفتوگويان لەگەلدا بىهستىت.

٤. گويبىستى داواكارىيهكانيان بىت و لە داخووزىيهكانيان تىبگات و دواتر بەپىي توانا بۆيان جىبەجى بکات و داخووزىيهكانيان فەرامۆش نەكات.

٥. پىويستە مامۆستا لە رەفتار و گوفتارەكانيدا راستگويبىت و قوتابىيهكان نەخاتە دۆخى گومانەوه، چونكە ئەوكاتەى قوتابى گومانى لادروست دەبىت، ئەوا بىگومان تەواوى پرۆسەكە تىكدەچىت و ئامانجەكان نايەنەدى، يان وانەكە لە ئامانجەكانى دوور دەكەيتەوه.

٦. لەم تەمەنەدا قوتابى زۆر پىويستى بە گەشە، گەشت بۆ مۆزەخانه، گالىرى، چالاكى جۆراوجۆر، ناو سروشت...

وانه‌ی یه‌که‌م

ته‌وهر: هونه‌ری شیوه‌کاری

بابه‌ت: ده‌ربرینخوازی Expressionism

کاتی دیاریکراو: ۳ به‌شه‌وانه

له‌م وانه‌یه‌دا زیاتر ده‌سته‌واژهو بیروکه هونه‌ریبه بنه‌ره‌تیبه پیوسته‌کان به قوتابیان ئاشنا ده‌کریت و ماموستاش ریبه‌ریکی باش ده‌بیت له‌کاتی چالاکیه هونه‌ریبه‌کاندا. لی‌رده‌دا چه‌سپاندن زیاتر له‌سه‌ر ئه‌وده‌سته‌واژانه‌یه، که په‌یوه‌ندیان به‌رهنگه‌گه‌رم و ساردو بیلایه‌نه‌کانه‌وه‌ه‌یه.

هه‌روه‌ها ئه‌م وانه‌یه تیشک ده‌خاته‌سه‌ر نیگارکیشانی ئه‌و باب‌ه‌تانه‌ی له‌ریگه‌ی رهنگه‌وه‌گوزارشتیان پی‌ده‌کریت و دواتر راهینان له‌سه‌ر نیگاری هیلکاری خیرا بو ئه‌و باب‌ه‌ته‌بینراوانه‌ده‌کریت، که پیوستیان به‌تویکاری و ورده‌کاری ناو نیگار‌ه‌کان نییه. واته‌ئو نیگارانه‌ده‌کیشری، که پیوستیان به‌روونکردنه‌وه‌ی ورد نییه‌و لایه‌نی تویکاری فه‌راموش ده‌کریت، ئه‌وه‌ش بو ئه‌وه‌یه، تا قوتابی له‌نیگارکیشان نه‌توریت و زیاتر هونه‌ره‌که‌ی به‌دل‌دابجیت و له‌هه‌مانکاتیشدا بارگرژی له‌شه‌کی نه‌هیلت، به‌تایبه‌تیش بو ئه‌وه‌ی ده‌ست و په‌نجه‌کانی له‌گه‌ل نیگارکیشانه‌که‌نهرم بکات.

بو سه‌رخستنی ئه‌م پرۆسه‌یه‌ش پیوست ده‌کات پشت به‌هونه‌ری هیلکاری (سکیچ) به‌سه‌تریت و ئه‌م کاره‌ش به‌خیرایی و له‌کاتیکی دیاریکراودا ئه‌نجام بدریت و سستی (خاوی) نه‌نویتریت له‌کارکردندا. له‌هه‌مانکاتیشدا ئه‌م وانه‌یه‌بایه‌خ به‌بواره‌کانی تری هیلکاریبه‌که‌ده‌دات، که بریتیه‌له‌بایه‌خدان به‌رووگه‌ی که‌ره‌سته‌خاوه‌کان و رهنگه‌کان بگونجینیت له‌گه‌ل شته‌کیشراوه‌کاندا (لیمو سه‌وزه، یان زه‌رده، پرته‌قال، پرته‌قالیه، خه‌یار سه‌وزه...)، چونکه‌له‌م قوناخه‌دا قوتابی ئاره‌زووی گوزارشتکردن له‌شتی راسته‌قینه‌ده‌کات، به‌تایبه‌ت ئه‌و باب‌ه‌ته‌بینراوانه‌ی له‌سروش‌تدا هه‌ن، جا زیندووین، یان بیگیان. نزیک بوونه‌وه‌له‌شته‌بینراوه‌راسته‌قینه‌کان ویست و خواستی منداله‌له‌م ته‌مه‌نه‌دا، جا ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر ماموستایه‌ره‌خساندن ئه‌و که‌شه‌له‌باره‌یه، تا قوتابی بتوانیت به‌ئزادی خو‌ی، به‌لام له‌ژی‌ر چاودی‌ری ماموستادا ئه‌و هه‌سته‌بینراوه‌ی بو‌ده‌وروبه‌ر هه‌یه‌تی له‌ریگه‌ی نیگار‌ه‌کانه‌وه‌گوزارشتیان لیکات، چونکه‌مندال له‌و ته‌مه‌ندا له‌خه‌یا‌ل‌کردن دوور ده‌که‌ویتته‌وه.

پیشبینی دهکریت دواى خویندنی ئەم وانەیه، قوتابییەکان بتوانن، که:

۱. هیلکاری خیرا (سکیچ) بکیشن، بی ئەوهی بچنه ناو وردهکارییهوه.
۲. له واتای رهنکه گهرم و ساردو بیلایهنهکان تیدهگهن.
۳. کۆمهلیک بابەتی فرەجۆر بکیشن، له گەل بەکارهینانی رهنکه گهرم و ساردو بیلایهنهکان.
۴. له رینگه ی نیگارکیشانهوه گوزارشت له و بابەتانه دهکن، که سروشیان له دیمه نه سروشتییەکان و شمه که بی گیانهکان وەرگرتوو.
۵. رینمایی دهکرین بۆ بەکارهینانی که رهسته و شمه کی هونهری.
۶. فییری ئەوه دهبن گوپرایه لی رهخنه ی بنیاتنه ر بن و له کۆتاییشدا قبولی بکهن.
۷. رهچاوی پوختی کارو پاکوخواوینی شوینکاره که دهکن.

سووده به دهستهاتوو هکانی ئەم وانەیه

سووده زانیارییهکان

به پۆل و کاریگه ی هیل ئاشنا ده بیئت بۆ گوزارشتکردن له شیوهکان.

سووده کارامه بییهکان

نیگاری شیوه و هیلکاری که سهکان، ته لارهکان، تابلوی هونهری... دهکیشیت.

سووده ویژدانییەکان

په سهندی رهخنه ی بابەتی و بنیاتنه ر دهکات.

راهیزان و توانسته پیشه کییهکان

هیلکاری فره دهکیشیت به مه بهستی ئاماده کاری، جا هه ندیکیان کاری هونه رین و ده بنه درخه ری تواناو کارامه یی قوتابی و مامۆستاش پۆلی خۆی له درخستنی تواناکاندا ده گیریت، جا له رینگه ی سازکردنی چالاکییه وه بیئت، یان له رینگه ی ئاراسته کردنی پرسیاره وه بیئت، بۆ نمونه:

۱. وینه یه ک بکیشه، تا ته واونه بیئت نووکی قه له مه که له سه ر کاخه زه که هه لمه گره.

۲. وینه یه کی سروشت، یان خه یالی به هیلکاری خیرا بکیشه، بی ئەوهی بچپته وردهکارییه وه.

برگه ی خوئاماده کردن

مامۇستا بابەتېكى ديارىكراو، يان چەند بابەتېك ئاراستەي قوتاببيەكان دەكات و قوتاببيەكانىش ئەو پېكھاتانە ھەلدەبژيړن، كە بېرۆكەي كارەكەيان باش دەكات، يان لە خستنه پرووى ناوهرۆكى كارەكە دووريان دەخاتەوہ (تويكارى)، يان دووريان دەخاتەوہ لە ھەندېك بەش، كە پېدەچېت زيادەبن و پېويست نەكات بكيشرينەوہ، ئەمەش بەمەبەستى ئەوہى شتەكە وەك خۆى نەكيشنەوہ،

شيوہى 1-1

بەلكو
بابەتېكى نوڤى
داھيئەرانە
دەربخەن،
چونكە ئەوان
كاميراي
فوتوگرافى
نين، تا
شتەكان بە
گەرەو
گچكەوہ وەكو
خويان
بكيشنەوہ،
بەلكو
قوتاببيەكان
خاوەن
بېرۆكەن و جا
بەپيى
بېرۆكەكە ليى
زياد دەكەن،

يان ليى دەقرتينن. وەك شيوہى (1-1).

ههروهها مامۆستا ئه زموونی خه یالکردن به قوتابییهکان تاقیده کاته وه. واته بابه تیک له لای قوتابییهکان ده ورژینیت و دواتر قوتابییهکانیش بیئه وهی

شیوهی 1-2

هیچیان دیتبیت نیگـاره که ده کیشنه وه. بو نمونه پیمان بلیت تابلویه ک بکیشن چهند شیوهیه کی تیدابیت، وهک دار، خانوو... شیوهی (1-2). دواتر قوتابییه که سه رپشک بکه

چۆن و به چی دهیکیشیت؟ چونکه ئازادکردنی قوتابی به شیک له و ترس و گومانه ی ههیه تی ده ره وینیته وه و به شیک له ده ستراره یی پیده به خشریت.

نیکاری ئازاد

شیوهی 1-3

له م ئاراسته کردنه دا مامۆستا قوتابییهکان سه رپشک دهکات له وهی دهیکیشن، به لام به ومه رجه ی رهنگ له وینه که دا به کار بهینن، وهک شیوهی (1-3). قوتابییهکان خه یالبارزی و بیرری فره وانی خویان ده خه نه گه ر به ومه رجه ی بتوانن گوزارشت له و شته بکه ن، که له ئه ندیش ه یاندایه و مه رج نییه ره چاوی شته راسته قینه بینرا وهکان بکه ن.

بەسەربردنى كاتىكى خوش

لە پىناو فرەجورى و بەسەربردنى كاتىكى خوش، مامۇستا چەند پارچە

شىۋەي 1-4

مۇسقىيەكى رېتىمى ھىۋاش (نەرم) و رېتىمى خىرا بۇ قوتابىيەكان لىدەدات. دواتر قوتابىيەكان رادەسپىرېت بە ئازادى لە رېگەي نووكى قەلەمەكانىانەوہ گوزاراشت لەو جوولە دەنگىيە مۇسقىيانە بکەن. بۇ نمونە ئەگەر رېتىمى مۇسقىياقە خىرابوو ئەوانىش قەلەمەكانىان خىرا بچولېننەوہو ئەگەر ھىۋاشىشى كىردەوہ ئەوا بە نەرمى قەلەمەكە بچولېنن، وەك شىۋەي (۱-۴). پېش ئەو كارە پىۋىستە ھەر بۇ تاقىكردنەوہ لەگەل رېتىمى مۇسقىياقە

بە دەست لە سەرمىزەكە بدەن، تا كۆمەلىك دەنگى جياواز بېيستن.

يەكەي وانەكەو ناساندنى

ھىلكارى خىرا بە بى وردەكارى

شايانى باسە، ئەم جوۆرە ھىلكارىيە بىياتنەرى كارى ھونەرىيە، چونكە رووگەي دەرەوہى شىۋەكە دادەمەزىنېت، يان بەشىۋەيكى نىۋەچىل دايدەرىژىت، مەبەستى سەرەكى ئەم ھىلانەش دامەزاندن و دەرخستنى شىۋە راستەقىنەكەيە (بناخەي كارەكەيە)، جا ئەگەر چوارچىۋە بۇ كارەكە دانرا، واتا سنورى كارکردن ديارىكرا، بەلام ئەگەر نەخرایە ناو چوارچىۋەوہ، ئەوا بىگومان سنورى ھىلەكان كراوہدەبن، كە ئەوہش مەبەستى بەردەوامى و كۆتايى ھىلەكان دەرەخات.

دەتوانرىت ھەندىك لە ھىلكارىيەكان گوزارشت لە شتىكى ديارىكراو بکەن، وەك مروّف، ئاژەل، يان گوزارشت لە ھەندىك ھەست، يان ھەندىك شتى واتادار بکات، وەك پشوووان، جوولە، ئارامگرتن، بىئارامى، خەيالکردن...

ئامانجى فېركردن و فېركارى كراوه

فېركردن له سەر بنه ماى چالاكى

- پېشەكى مامۇستا، وهك دەستپېك هېلكارى و نىگارەكان بۇ قوتابىيەكان پۇلېن دەكات و هەندىك پرسىيار له قوتابىيەكان دەكات.
- مامۇستا قوتابىيەكان به پېنى ژمارەى پۆلهكه دەخاته گروپه وه و ئەركى هەر گروپېكىش بۇ رايىكردنى كارەكان دىارى دەكات و داوايان لىدەكات:
گروپى يەكه م: هېلكارى ئامادەكارى بۇ هەندىك تابلوى هونەرى بكن.
- گروپى دووه م:** هېلكارى بۇ كارىكى هونەرى بكن.
- گروپى سىيە م:** هېلكارى بۇ هەندىك تىبىنى، يان يادشتىك بكن، وهك كارىكى دىارىكارا، يان دىاردهيهك شايەنى بايه خپىدان بىت.
- گروپەكان كارە هونەرىيەكانى خۇيان نمايش دەكەن و مامۇستاش به سەر كارەكانه وه دهگەرېت، تا بزانيت ئايا تابلوكان گوزارشت له بىرۆكهى پېشنياركارا دهكەن؟ له هەمانكاتيشدا ئايا گروپەكان له نيوخۇياندا په يوهندى دهگرن؟
- مامۇستا كۆمه لىك تابلوى هونەرمەندانى جيهانى بۇ قوتابىيەكان نمايش دەكات و پيوسته قوتابىيەكان پۇلېنى شيوازى كارکردنى كارە هونەرىيەكان بكن.
- داوا له قوتابىيەكان دهكرىت، چەند هېلكارىيەكى جوراوجور له سەر كاخەز بكىشن.

سەرچاوهى فېركارى

- كەرەسته و پىداويستى سەرەتايى: مەرەكه بى چىنى، كاخەزى قەبارە A3، يان (۷۰×۵۰سم)، كاخەزى رەنگاوپرەنگ، قەلەم رەساس، بۆيهى ئاوى، فلچەى ئاوى.
- هۆكارى پروونكارى: نمايشى فىلمى دىكومېنتارى له رېگهى داتاشو، تابلو جيهانىيەكان، كارى قوتابىيەكان، وینەى پروونكارى، سازدانى گەشت، كرددنه وهى پېشانگه، داوه تکردنى هونەرمەندىكى كورد بۇ ناو پۆل.

چالاکى کردارهكى

چالاکى يه کهم: نيگارکيشانى شيوه جياوازهکان بي پروونکاري (بي تويکاري) به قهلهم رهساس.

سهرهتا قوتابيهکان ناماده دهکرين، تا نيگاري ههنديک شيوه به پي بيرو بوچووني خويان به قهلهم رهساس بکيشن و بي نهوهي بچنه ناو وردهکارييهوه. ههروهها نهو شيوانهي دهکيشن با لهسهر خواستي قوتابيهکان بيت، بهلام بهو مهرجهي ماموستا ههنديک پيشنياريان بو بکات، تا ناستي بيرکردنهويان بجووليت و دواتر پيوسته چاوديري بکرين. بونموونه با وينهي ديمهني داريک به هيلکاري ساده بکيشن، که تنها به چهند هيلکي يهکلهدواي يهک نهخشينراوه، يان نهخشاندني ههنديک هيلکاري نازاد، تا قوتابيهکان ترسيان بشکيت و متمانهيان بهخويان زياد بکات، نامادهکردني نهو کهرهستهو شمهکانهي پيوستن بو نه م چالاکيه:

۱. بو نه م چالاکيه پيوست به کاخهزي سپي، قهلهم رهساس، قهلهمي خهلوژ(B2. B4.B6)، مهرهکهبي چيني، بويهي ناوي دهکات.
۲. قوتابيهک ههلهدستيت و لهبهردهمياندا جوولهيهکي دياریکراو دنوييت،

شيوهي 1-5

وهک چهمانهوه، خوبادان، يان ههرجوولهيهک خوي نارهزووي بکات...

۳. قوتابيهکان وينهي نهو جوولهيه دهکيشنهوه به هيلکاري خيرا لهماوهي دوو، تا پينج خولهکدا، بي نهوهي قوتابيهکان نووکی قهلهمهکانيان لهسهر کاخهزهکه ههلبگرن.

۴. ههروهها دهتوانريت نهو هيله يهکتربرانه پيکهوه به بويهي ناوي

و قهلهم رهساس لهسهر يهک کاخهز بکيشرين، بهمهبهستي گوزارشتکردن له شيوهو ديمهنه جياوازهکان، وهک شيوهي (۱-۵).

۵. نیگارکیشان به قه‌له‌م ره‌ساس و قه‌له‌می خه‌لوز له کۆتاییدا پیویست به‌وه

شیوه‌ی 1-6

ده‌کات وینه‌که
جیگیربکریت، چونکه
خه‌لوز به
ده‌ستپیکه‌وتن ده‌چیت
و نیگارکه ده‌شیویت،
بویه پیویست ده‌کات
به ماده‌یه‌کی جیگیری
وه‌ک (Fixative)، یان
(Acnylic)، یان ئە‌گەر
ئە‌وانه ده‌ستنه‌که‌وتن
ده‌توانریت سپرای

قژره‌فکردن به‌کاربه‌نیریت، تا وینه‌که جیگیر بییت، وه‌ک شیوه‌ی (۱-۶).

۶. ئە‌گەر سپرا به‌کاره‌ینرا پیویسته وینه‌که (۶۰سم) دووریت له‌کاتی
رشانده‌که، دواتر وشک ده‌بیته‌وه.

ئهرکی مامۆستا له‌م چالاکییه‌دا:

۱. گفتوگۆکردنی راسته‌وخۆی مامۆستا له‌گه‌ل قوتابییه‌کان و نابیت لییان
دابیریت.

۲. ئاراسته‌کردن و پیدانی رینمایی کارکردن به‌قوتابییه‌کان.

۳. به‌کاره‌ینانی ده‌سته‌واژه‌ی هونه‌ری په‌یوه‌ست به‌و وانه‌یه.

۴. ئە‌گەر قوتابییه‌کان له‌ ده‌سته‌واژه‌کان تینه‌گه‌یشتن روونکردنه‌وه بدات.

۵. پیش هه‌ر چالاکییه‌ک خۆی ئاماده‌بکات و که‌ره‌سته‌و شمه‌کی پیویست
بخاته به‌رده‌ست.

۶. پیویسته قوتابییه‌کان پیش‌وه‌خته له‌ چالاکی نوی ئاگاداربکریته‌وه‌و
به‌رچاوپروونیان پیدیریت له‌باره‌ی ئە‌و که‌ره‌ستانه‌ی کاری پیده‌که‌ن.

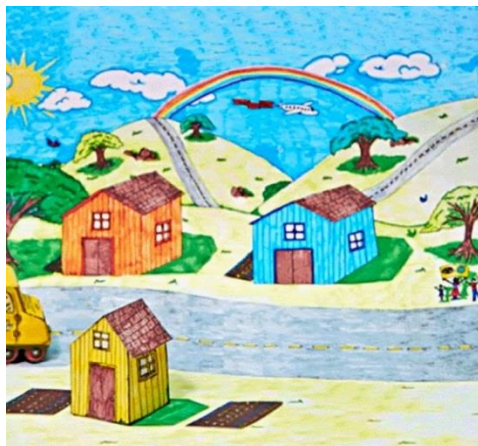
۷. له‌ کۆتایی هه‌ر وانه‌یه‌کدا مامۆستا هه‌لسه‌نگاندن بو ئاستی به‌شداری و
به‌پیره‌وه‌چوونی قوتابییه‌کان بو وانه‌که ده‌کات.

چالاکی دووهم: کیشانی شیوهی ته لارسازی له نیو ژینگه دا

قوتابیه کان به قه له م ره ساس نیگاری ته لارسازی ده کیشن بی ئه وهی بچنه ناو ورده کارییه وه، ئه وهش به سرش وهرگرتن له و ژینگه یه ی تییدا ده ژین، وهک (مال، پاشماوهی دیرین، کونه خانوو، قوتابخانه...) له گه ل ره چاوکردنی پیکهاته ی هیلکاری له ناو نیگاره که دا. وا پیویست دهکات هیله کان ساده بن و زور ئالوز نه بن. له گه ل هه لبراردنی ئه م شیوه ته لارییانه دا پیویسته ره چاوی پیکهاته ئه اندازه ییه کان بکریت. بو نمونه په نجه ره کان چوارگوشه ن، ده رگا لاکیشه یه... قوتابیه کان هاندریت زیاتر پشت به چاویان بیهستن و له خه یالکردن دوور بکه ونه وه (چی ده بینن ئه وه بکیشه ونه وه؟). له سه ر ماموستایه که رهسته و شمه کی پیویست بو ئه م وانه یه دابین بکات، وهک:

۱. کاخه زی پوزبر، وهک (کانسن، یان فبریانو)، قه له م ره ساس، قه له م رهنگ.

۲. ده توانریت چه ندین شیوهی ته لارسازی له سه ر هه مان کاخه ز بکیشریت، شیوه (۱-۷) له م وینه یه دا دوو جوړ هیلکاری ده رده که ویت به پیی توانای قوتابیه کان.

دوو جوړ هیلکاری ته لارسازی جیاواز. شیوهی 1-7

ئامانجی هه لسه نگانندی پیشنیارکراو

ئامانجی هه لسه نگانندن: جیبه جیکردن.

ئامرازی هه لسه نگانندن: سرینه وه و کیشانه وه.

ئه نجامی زانستی: هیلکاری خیرا بی چوونه ناو ورده کارییه وه.

هه‌سه‌نگاندن

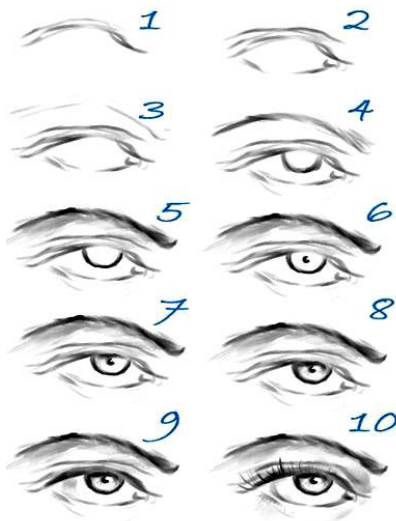
وینه‌ی س‌راوه‌و کیش‌راو له‌کاتی وان‌هی کرداره‌کیدا، وه‌ک ئامرازیک‌ی هه‌سه‌نگاندن به‌کارده‌هینریت

ژ	بابه‌تی هه‌سه‌نگاندن	
	به‌لی	نرخاندن
١		له‌پ‌یگه‌ی هیل‌کارییه‌وه گوزارش‌ت له جووله‌ی جه‌سته ده‌کات.
٢		توانای ده‌رخستنی رووگه‌ی ده‌روه‌ی شیوه‌که‌ی هه‌یه.
٣		په‌نگه‌ پ‌یویسته‌کان بۆ کاره هونه‌رییه‌که زیاد ده‌کات.
٤		گوزارش‌ت له سه‌رجه‌م دۆخه جیاوازه‌کانی جه‌سته ده‌کات.
٥		به‌شیوه‌یه‌کی خیرا هیل‌کاری بۆ شیوه‌که ده‌کات.

لیکبه‌ستن و پیکرتن

مامۆستا بۆ پته‌وکردنی زانیاری قوتابییه‌کانی جاریکی دی هانا بۆ بابه‌تی پیکه‌ینانی نه‌خشه‌سازی و شیکردنه‌وه‌ی شیوه‌کان ده‌بات له وان‌هی چواره‌م - ته‌وه‌ری دووهم - نه‌خشه‌سازی و داهینان له پازاندنه‌وه‌دا، پرۆگرامی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی پینجه‌می بنه‌ره‌تی.

چالاک‌ی به‌مه‌به‌ستی ده‌وله‌مه‌ندکردن و چاره‌کردن

شیوه‌ی ١-٨

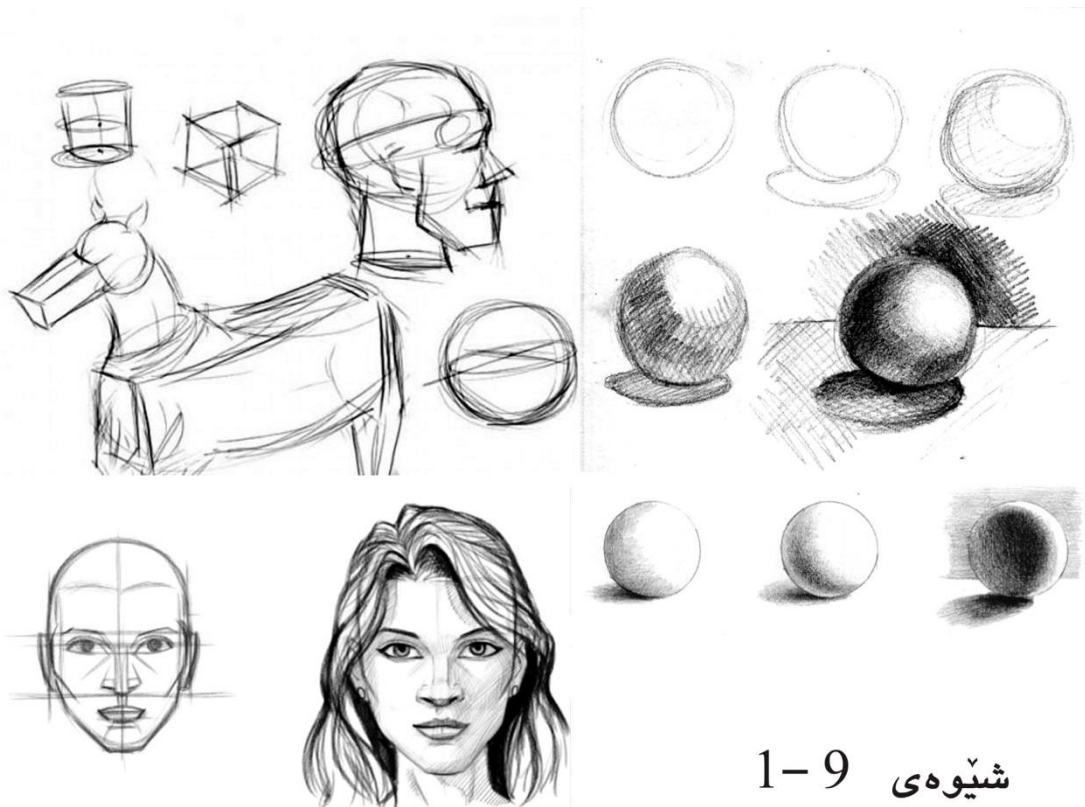
چالاک‌ی به‌مه‌به‌ستی چاره‌کردن: قوتابی

له‌پ‌یگه‌ی به‌کاره‌ینانی قه‌له‌م په‌ساس و قه‌له‌م‌په‌نگه‌وه به‌شیوه‌یه‌کی خیرا هیل‌کاری بۆ (چاو، رووخسار، ده‌ست...) ده‌کیشیت بی ئه‌وه‌ی بچیته ورده‌کارییه‌وه، وه‌ک شیوه‌ی (١-٨)

چالاک‌ی به‌مه‌به‌ستی ده‌وله‌مه‌ندکردن: قوتابی به

قه‌له‌می خه‌لوز کۆمه‌لیک هیل‌کاری ئازاد له‌سه‌ر کاخه‌ن، یان رۆژنامه‌ی به‌سه‌رچوو ده‌کیشیت، به‌مه‌به‌ستی راهینان و خیراترکردنی ئاستی هیل‌کارییه‌کانی.

هەندىك چالاكى و پرۆژەى جۆراوجۆر، لەگەڵ بەكارهێنانى ھۆكارەكانى تەكنەلۆژيا لە دەرەوھى بەشەوانەكەدا (لەرىگەى كۆمپيووتەر). كارکردن بە ھىلكارى خيىرا (سكىچ) لە رىگەى بەكارهێنانى قەلەم رەساس و قەلەمى رەساسى جۆرى (B4- B6) قوتابى بە شيۆزى بەكارهێنانى ئەم قەلەمەش ئاشنا دەبىت و تواناي كۆنترۆلكردنى پەلەكانى سەرەوھى باشتر دەبىت و تواناي خۆرىكخستن و خۆسازدانى بۆ كارى ھونەرى تۆكمەو باشتر دەبىت و دەزانىت چى دەكات؟ چۆن دەكات؟ چەند نمونەىھەكى ھىلكارى شيۆھى جياواز لە شيۆھى (1- 9) خراوتە روو، كە ھەنگاوەكانى كارکردن بە شيۆھەى كى سادەو ساكار پيشاندراون، مەبەست لە سادەو ساكار ئەوھى، كە پىويستە مامۆستا وانەكە بە دژوارى پيشانى قوتابىھەكان نەدات، بەلكو تا بۆى بكرىت ئاسانكارى بۆ قوتابىھەكان بكات و ياساوى رىساكانى كارکردن بۆ روونبكاتەو، چونكە تا قوتابىھەكان لەمەبەستى كار تىنەگەن، ئەوا بىگومان ناتوانن ئەركى سەرشانىان راپەرىنن.

شيۆھى 1-9

وانه‌ی دووهم

ته‌وهر: هونه‌ری شیوه‌کاری
بابه‌ت: په‌یوه‌ندی نیوان هیله‌کان
وانه: ره‌نگه ساردو گهرم و بیلایه‌نه‌کان
کاتی دیاریکراو: ۳ به‌شه‌وانه

سووده به‌ده‌سته‌هاتووه‌کانی ئەم وانیه

سووده زانیارییه‌کان

له ره‌نگه ساردو گهرم و بیلایه‌نه‌کان تیده‌گات.

سووده کارامه‌یییه‌کان

وینه‌ی کومه‌لیک بابته‌ی جوړاو‌جوړ به ره‌نگه ساردو گهرم و بیلایه‌نه‌کان ده‌کیشیت.

سووده ویژدانییه‌کان

ره‌چاوی پاکي و پوختی و ریکخستن ده‌کات.

راهیژان و توانسته پیشه‌کییه‌کان

فیترکاری پیشوه‌خت

قوتاییان ده‌توانن وه‌لامی ئەم
پرسیاران به‌ده‌نه‌وه:
۱. کاریگه‌رییه‌کانی ره‌نگ
له‌سه‌ر ژیانی خه‌لک چیه؟
۲. ره‌نگه سه‌ره‌کی و
ناوه‌ندییه‌کان کامانه‌ن؟
۳. وینه‌ی بازنه‌ی ره‌نگه‌کان له
تینووسی نیگارکیشانداندا بکیشه،
هه‌روه‌ک له وینه‌ی شیوه (۱-
(۱۰) دا دیاره.

شپوهی 1-10

برکەى خۆئامادەکردن

رەنگەکان پۆلئىكى گرنگيان لە ژيانى پۆژانەى مرۆڤەکاندا ھەيە، خۆشى لە دل و دەرووندا دەروينن، ژيان بەبى رەنگ دەبیتە ژيانئىكى پىر لە خەمۆكى و بىزراو. رەنگەکان کاردەکەنە سەر پووگەو دەروونى مرۆڤەکان، جا بۆيە ھەلبژاردن بۆ رەنگە جياوازەکان حەزو ويستى دەروونى ھەركەسىك بەپىي ھەلبژاردنەكە دەردەخات. جا ئەوھى لىرەدا جىگەى بايەخىبىت ئەوھى، كە مامۆستا پىويستە ئەم كارىگەرىيەى رەنگەکان بۆ قوتابىيەکان پوونبكاتەوھ لە رىگەى پرسىيارکردن و گەرانەوھ بۆ پىرۆگرامەكانى پىشووتر، كە باسى رەنگ دەكات و بۆ ئەو مەبەستەش شىووزى بىرھىنانەوھ بەكاربھىتە. بگەپۆھ بۆ پىرۆگرامى پەروەردەى ھونەر بۆ پۆلى چوارەمى بنەرەتى - تەوھرى چوارەم - نىگاركىشان و دەربىرى ھونەرى، پىكھاتەى نەخشەكىشان - رەنگە بنەرەتییەکان.

بەسەربردنى كاتىكى خۆش

- مامۆستا چەند تابلۆيەكى ھونەرمنەدانى كورد، يان ھونەرمنەدانى

چەند كارىكى ھونەرى ھونەرمنەدى كورد كاوھ كەمال
كە گوزارشت لە سروشتى كوردستان دەكات.
شىوھى 1-12

جىھانى
پىشانى
قوتابىيەكا
ن دەدات،
كە رەنگە
گەرم و
ساردو
بىلایەنەكا
ن لەخۆ
دەگرىت،
نمایشكرد
نى ئەم

تابلۆيانە تەنھا بۆ ئاشناکردنى قوتابىيەكانەو بەس، تا شارەزايى و
حەزى نىگاركىشانىان لەلا دروست بكات، وەك شىوھى (۱- ۱۱) و
شىوھى (۱- ۱۲).

دواتر داوا له قوتابییه‌کان بکه به سروس وهرگرتن له م کارانه
 تابلویه‌کی نوی بکیشن، که گوزارشت له هه‌ست و ویستی قوتابییه‌کان بکات،
 له‌گه‌ل ره‌چاوکردنی به‌کارهینانی ره‌نگه‌کان له‌جیگه‌ی خویاندا.

تابلوی هونه‌رمه‌ندی کورد خالید ستار - شیوه‌ی 1-11

تابلوی هونه‌رمه‌ندی جیهانی کاندنسکی شیوه‌ی 1-12 A

- مامۆستا پیشوه‌خت کورته فیلمیک، یان
 وینه‌ی چه‌ند دیمه‌نیکی هونه‌ری ئاماده ده‌کات و
 له‌نمایشیکدا پیشانی قوتابییه‌کانی ده‌دات، یان
 گه‌شتیک بۆ قوتابییه‌کان بۆ شوینیکی دیرین،
 یان ناوچه‌یه‌کی گه‌شتوگوزار، یان باخیک ساز
 ده‌کات به‌مه‌به‌ستی چیژوه‌رگرتن له‌دیمه‌نه‌کان
 و تیبینی کردنی کاتی رۆژئاواو‌بوون، که ره‌نگه
 گه‌رمه‌کان ده‌رده‌که‌ون و له‌هه‌ندیک شوینیشدا
 ره‌نگه‌سارده‌کان ون ده‌بن (ئاسمانی شین).

- دووباره هه‌ندیک تابلوی هونه‌رمه‌نده جیهانیه‌کان، یان هونه‌رمه‌نده
 کورده‌کان بۆ قوتابییه‌کان نمایش بکه. شیوه‌ی (1-112 A)

ئاماژهی رهنگه سارده‌کان

رهنگه سارده‌کان و (شین، سه‌وز، و‌نه‌وشه‌یی) پله‌کانی، ئەم رهنگانه ئاماژە

تابلۆیه‌کی هونەر‌مه‌ندی جیهانی بۆب پۆس - شیوه‌ی 13-1

بۆ
سه‌رچاوه‌ی
ساردی
ده‌که‌ن، وه‌ک
ئاسمان، ئاو.
هه‌روه‌ها
رهنگه
سارده‌کان
ئاماژە به
هه‌یمی ده‌که‌ن
و ده‌شتوانریت
گوزارشتیان

په‌ له‌ ناخۆشی و ته‌متومان و دلته‌نگی و په‌ستی بکریت. هه‌روه‌ها
به‌کارده‌هینریت بۆ ده‌ستخستنی تاریکی و سیبه‌ر، وه‌ک شیوه‌ی (۱-۱۳).

ئەم رهنگانه کاریگه‌ری ده‌روونیان هه‌یه، وه‌ک:

- هه‌ست به‌ قه‌باره ده‌کریت (شته‌کان به‌ بچووکی، یان به‌ بچووکتین
ده‌رده‌خات).

- هه‌ست به‌ کیش ده‌کریت (کیشه‌کان زۆر به‌سووکی پیشان ده‌دات).

- هه‌ست به‌ بۆشایی ده‌کریت (رهنگه سارده‌کان قه‌باره‌ی بۆشایی
به‌ده‌رکه‌وتوویی ژوو و ئاسمان فراوان ده‌کات)

- هه‌ست به‌ دووری، یان ماوه ده‌کریت (شیوه‌کان به‌ دوورتر ده‌رده‌خات).

ئاماژهی رهنگه گه‌رمه‌کان

رهنگه گه‌رمه‌کان (زه‌رد، سوور، پرته‌قالی) و پله‌کانی، ئەم رهنگانه پاک و
به‌قاوه‌ن و ئاماژە به‌ خۆشی و دلگه‌شی و گه‌رمکردنه‌وه‌و و زه‌ ده‌که‌ن، وه‌ک
شیوه‌ی (۱-۱۴) و (۱-۱۵).

شیوهی 15-1

ئەم ڕەنگانە
 کاریگەری
 دەروونیان هەیە،
 وەک:
 - هەست بە قەبارە
 دەکریت (شێتەکان
 بە درییژ و
 گەورەیی پیشان
 دەدات).

1-14 تابلۆی هونەرماندێ کورد ئیسماعیل عەبدو شیوهی

- هەست بە کیش
 دەکریت (کیشی

شیوهکان بە قورستر پیشان دەدات).

- هەست بە بۆشایی دەکریت (ڕەنگە گەرمەکان لە بەهای گەورەیی ژورەکه
 کەم دەکاتەوه).

- هەست بە دووری دەکریت (وا دەکات شیوهکان نزیکتر دەربکەون).

رەنگ بىلايەنەكان

رەنگ بىلايەنەكان، برىتتىن لە رەنگى (سىپى و رەش)، جا لە رېگەي تىكەلكردنى ئەم دوو رەنگەو لە ئەنجامدا چەندىن پلەي رەنگى رەساسى چىنگ دەكەوئىت. ھەرۇھە ئەم رەنگانە بە رەنگى سىبەر و تارىكى ناسراون و ئاماژە بە ھىمنى و دۇنيايى و نەرمونىيانى دەدەن. شايانى باسە، رەنگى سىپى تىكەلى ھەر رەنگىك بىكرىت، ئەوا بىگومان بەھاي رەنگەكە دەكاتەو، بەلام بە پىچەوانەو رەنگى رەش بۇ ھەر رەنگىك زىاد بىكرىت، ئەوا بىگومان بەھاي تارىكى زىاد دەكات، وەك شىوھى (۱- ۱۶) و (۱- ۱۷).

شىوھى 1- 16

لىرەدا زۆربەي ھونەرمەندان بايەخ بە رەنگە بىلايەنەكان دەدەن ھەرۇەك چۆن بايەخ بە رەنگەكانى تر دەدەن، چۈنكە رەنگە بىلايەنەكان:
۱. لە بازىنەي رەنگەكاندا نىن.
۲. رەنگى نىيە (سىبەر و تارىكە).
۳. دەگونجىت و رىكەكەوئىت لەگەل ھەر كۆمەلەيەكى رەنگى تردا.

بۇ لىكەستىن و پىكەو گرىدان و بىرھىنانەو بەرپۆھ بۇ پىرۇگرامى پەرۇدەي ھونەر بۇ پۆلى چوارەمى بنەرەت، تەوهرى چوارەم - بابەتى رەنگە بنەرەتتىيەكان.

سەرچاھى فېركارى

فېركردن لەرېگەي گروپكارىيەو

ئامادەكارى: نووسىنەوھى سەرچەم ئەنجامى دەستكەوتووى ئەم وانەيە لەسەر تەختەرەشەكە و بەستىنەوھى ئەم وانەيە بەو وانانەي باس لە رەنگە بنەرەتى و لاوھكى و مامناوھندىيەكان دەكات لە پۆلى چوارەمدا.

- مامۆستا له رینگه‌ی داتاشۆوه بازنه‌ی ره‌نگه‌کان پيشانی قوتابيه‌کان ده‌دات، دواتر قوتابيه‌کان له رینگه‌ی وینه‌ی نمايشکراوه‌که‌وه هه‌لده‌ستن و ده‌ستنيشانی ره‌نگه‌کان ده‌که‌ن و له‌سه‌ری ده‌دوين.

- مامۆستا قوتابيه‌کان ده‌کات به‌چه‌ند گروپيکی (٤ بۆ ٦) که‌سی و هه‌ر گروپيکيش ده‌مراستيکی ده‌بيت، دواتر هه‌نديک کاری هونه‌ری هونه‌رمه‌ندان، يان کاری قوتابيه‌کانيان به‌سه‌ردا دابه‌ش ده‌کريت، له پاشاندا مامۆستا گروپه‌کان راده‌سپيريت پۆليني وینه‌و تابلۆکان بکه‌ن به پيی ئاماژه‌ی هه‌ريه‌ک له ره‌نگه‌کان.

- دواي ئه‌وه قوتابيه‌کان له‌سه‌ر ئه‌و ئه‌نجامه‌ی هه‌ر گروپيک پيی که‌يشتون گفتوگو ده‌که‌ن، سه‌رجه‌م وه‌لامه‌کان له‌سه‌ر ته‌خته‌ره‌شه‌که ده‌نووسرين.

- مامۆستا رۆلی به‌رپوه‌بردنی گفتوگوئی نيوان گروپه‌کان ده‌گرته ئه‌ستۆ، دواتر سه‌رجه‌م ئه‌و وه‌لامانه‌ی له‌سه‌ری رېککه‌وتوون له‌سه‌ر ته‌خته‌ره‌شه‌که ده‌نووسيته‌وه.

- قوتابيه‌کان ئه‌و تابلۆيانه‌ی له‌ناو وانه‌که‌دا ئاماژه‌يان پي‌دراوه ده‌کيشنه‌وه.

هۆکاری فيرکاری

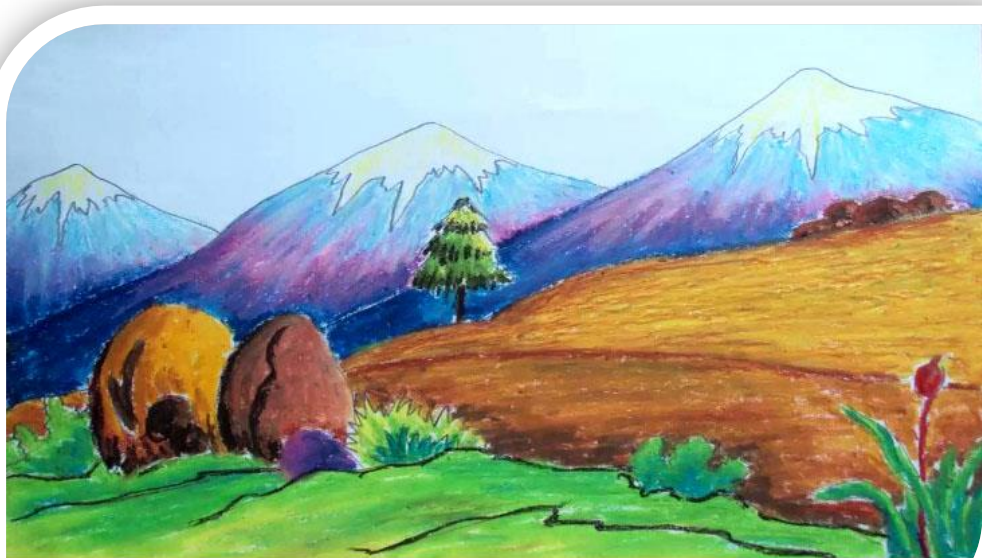
که‌ره‌سته‌و شمه‌کی به‌کارهاتوو: بۆيه‌ی ئاوی، کاخه‌زی نيگارکيشان، کاخه‌زی ره‌نگاو ره‌نگ، قه‌له‌م ره‌ساس، قه‌له‌م ره‌نگ، پاستیلی رۆنی (پاستیلی چه‌ور).

هۆکاری فيرکاری: نمايشکردنی تابلۆ وینه‌ی هونه‌رمه‌نده جيهانی و کورديه‌کان، هه‌گبه‌ی فيرکاری، تابلۆی جيهانی، وینه‌ی رپوونکاری، بازنه‌ی ره‌نگه‌کان، پرۆگرامی فيرکاری، سازدانی گه‌شت بۆ ناو سروشت و پيشانگه‌ی هونه‌ری جۆراوجۆر، ميوانداری کردنی هونه‌رمه‌نديکی کورد بۆ ناو هۆلی چالاکیه‌کان.

چالاکى کردارهكى

- چالاکى يه که م:** وینه کیشانی دیمه نی جوراوجوری ژینگه به بویه پاستیلی چه ور.
۱. ماموستا ده توانیت له گه ل قوتابییه کاندای بچنه ناو باخچه ی قوتابخانه که، یان گه شتیکی کورت سازبکه ن، به مه بهستی سروش وهرگرتن، یان خه یالکردن له رهنگو بوی درهخت و گول و ئاسمان و ئاوو سروشت به گشتی، دواتر له گه ل قوتابییه کان گفتوگوی ئه و هموو رهنگانه ی ناو سروشت بکات.
 ۲. قوتابییه کان کاریکی هونه ری به پاستیلی چه ور ئه انجام دهن، به و مه رجه ی له وینه که یاندا ره چاوی رهنگه ساردو گهرم و بیلایه نه کان بکه ن. هه روه ها بو جیبه جیکردنی ئه م چالاکیه، پیویسته که رهسته و شمه کی پیویستی کار بو قوتابییه کانیش ئاماده کرابیت.
 ۳. پیویست به کاخه زی پوزبر دهکات (فبریانو، یان کانسون)، قه له م ره ساس، قه له مرهنگ، بویه پاستیلی چه ور.
 ۴. هیله سه ره کییه کانى بابه ته که به قه له م ره ساس دیاریده کریت (Outlines).
 ۵. پرکردنه وه ی رووگه فراوانه کان به رهنگ، له گه ل ره چاوکردنی پله ی رهنگی و رووناکی و سیبه ر.
 ۶. رووبه ری پان و به رینی پاشینه و پیشینه ی تابلوکه پربریتته وه، وهک له شیوه ی (۱- ۱۸) دا دیاره.

دیمه نیکی سروشتی - پاستیلی چه ور شیوه ی 18-1

چالاکى دووهم: وینه کیشانی دیمه نی جوراوجوری ژینگه به بۆیه ی ئاوی. قوتابییه کان بۆیه ی ئاوی به کاردههینن بۆ جیبه جیکردنی چالاکیه که و رهنگکردنی وینه پیشنیارکراوه تازه که، به به کارهینانی رهنگه گهرم و ساردو بیلایه نه کان. ماموستا قوتابییه کان ئاراسته دهکات، تا بزنان چۆن چالاکیه که ئه نجام دهن و که رهسته و شمه کی پیویست بۆ ئه نجامدانی کاره که ئاماده دهکن، وهک:

۱. پیویست به بۆیه ی ئاوی دهکات (گواش، ئه کرلیک...)، فلچهی قه باره جیاواز، پیویسته فلچهی نه رمی ده مخری قه باره گهره به کاربهینریت، کاخه زی راوزبر (فبریانو، یان کانسون)، ههروهها ده توانریت هه مان وینه له سه ر رووگی جیاوازی تریشدا تاقیبکریته وه، وهک حهریر، قوماشی لۆکه، تابلوی له گه چ ئاماده کراو.

۲. کاخه زه که له ریگهی له زگه وه به ته خته یه ک قایم ده کریت.

۳. سه ره تا بابه ته پیشنیارکراوه که به قه له م ره ساس هیلکاری بۆ ده کریت.

۴. سه ره تا پیویسته قوتابییه کان له وه ئاگادار بکرینه وه، که پیویسته سه ره تا رهنگی کال به پله ی جیاواز له سه ر روو به ره که دابنن، دواتر رهنگه توخه کان به هیمنی دابنرین، ئنجا ره چاوی سیبه رو روناکی بکریت، تا تابلۆکه ته واو ده کریت.

۵. پیویسته رهنگی سپی که متر به کاربهینریت، چونکه ده بیته سوود له

دیمه نیکی سروشتی به بۆیه ی ئاوی شیوه ی 19-1

سپیه تی رهنگی کاخه زه که وه ربگیریت. ههروهها به کارهینانی رهنگی سپی له به های رهنگه کانی تر که مده کاته وه (هییزی رهنگه کان که م ده کاته وه). ۶. پیویسته له گه ل دانانی هه ر پانتابییه ک له رهنگ

که میک واز له تابلۆکه بهینریت، تا که میک وشک ده بیته وه و دواتر کاری تیدا بکریته وه، وهک شیوه ی (۱-۱۹).

ئامانجى ھەلسەنگاندنى پېشنيار كراو

ئامانجى ھەلسەنگاندن: جىيە جىكردن.

ئامرازى ھەلسەنگاندن: خىشتەى نر خاندن

ئەنجامى زانستى: قوتابىيەكان كارە ھونەرىيەكەيان بە رەنگى ساردو گەرم و بىلایەنەكان دەكىشەن.

ھەلسەنگاندن

ژ	جىيە جىكردن	پەسند	باش	زۆرباش
۱	زىاد كردنى رەنگە گەرم و سارد و بىلایەنەكان.			
۲	دابەش كردنى رەنگەكان بە پىيى جۆرى شتەكان.			
۳	بۆيە ئاوييەكە بە دروستى بەكار ھىنراوہ.			
۴	رەنگەكان واتاى خۇيان دەگەيەنن.			
۵	كارە ھونەرىيەكە لەكاتى دىيارىكراوى خۇيدا تەواوكراوہ.			
۶	رەچاوى پاكوخاويىنى كارەكەو شوينەكە كراوہ.			

لېكبەستىن و پىنگرتن

- پەرودەدى ھونەر بۆ باخچەى مندالان، تەوہرى سىيەم، وانەى دووہم، رەنگىكردن.

- پەرودەدى ھونەر بۆ پۆلى دووہمى بنەرەت، تەوہرى يەكەم، وانەى دووہم، بابەتى پەيوەندى نيوان رەنگەكان، وانەى رەنگ لەناو سروسشتا.

- پەرودەدى ھونەر بۆ پۆلى سىيەمى بنەرەت، تەوہرى يەكەم، وانەى دووہم، بابەتى پەيوەندى نيوان رەنگەكان، وانەى باگراوندو پانتاييە رەنگيەكان.

چالاکی بهمه بهستی دهوله مندکردن و چاره کردن

چالاکی بهمه بهستی دهوله مندکردن: قوتابییه کان چهند کاریکی هونه ری دهکیشن، که گوزارشت له جلو بهرگی کوردی دهکات، بو ئه نجامدانی ئه م کارهش بو یه ئاوی به کارده هینن و پیویسته له گه ل ئه نجامدانی شیدا ره چاوی رهنگه گهرم و ساردو بیلایه نه کان بکن. ههروهک له شیوهی (۱- ۲۰) و (۱- ۲۱) دا ده رده که ون.

1-20 شیوهی تابلوی هونه رمه ندی کورد سه باح محیدین

1-21 تابلوی هونه رمه ندی کورد پیوار خالید شیوهی

چالاکی بهمه بهستی چاره کردن: قوتابییه کان کاریکی هونه ری به دلی خویان ئه نجام ده دن، به لام به که رهسته و شمه کی جیاوان، هه ندیکیان بو یه ئاوی به کار دینن، هه ندیکی تریان لکاندن (کولاج)، هه ندیکی تریشیان قوماش، یان مؤزائیک، یان شوشه ی رهنگا ورهنگ...

پیویسته لای ماموستا روونیت، که ئه مرۆ ته کنه لوژیا کاریگه ری خوی له سه ر کاری هونه ریدا به جیهیشتوووه و ده توانیت ته کنه لوژیا ش، وهک یه کییک له هۆکاره کانی دهوله مندکردنی ئه زمونی قوتابی سوودی لیوه ربگیریت و قوتابیانیش ئاشنا بکرین به کومه لیک پرۆگرامی کومپیوته ری، که تایبهت بو نیگارکیشن به ساده یی سازکراون و قوتابیش ده توانیت له ماله وه کاری له سه ر بکات و تاقیان بکاته وه، وهک پرۆگرامی Paint.

وانه‌ی سیئەم

تەوەر: هونەری شیوەکاری.
بابەت: پەيوەندی نێوان هیلەکان.
وانە: دیاریکردنی ڕووگە لە ڕیگە ی بۆیە ی جۆراوجۆرەو.
کاتی دیاریکراو: ۲ بەشەوانە.

سوودە بە دەستەتووەکانی ئەم وانە یە

سوودە زانیارییەکان

قوتابی لە ڕیگە ی کەرەستەکانی ناو ژینگەو ئەشنایەتی لە سەر هەندیک ڕووگە ی جیاواز بە دەستەهینیت.(ڕووگە ی زبر، ڕووگە ی تەختە، ڕووگە ی بەرزونزم، ڕووگە ی شووشە...)

سوودە کارامەییەکان

وینەکیشانی هەندیک بابەت، تا ڕووگە ی جیاوایان لە ڕیگە ی کەرەستە ی جۆراوجۆرەو دەربخەن.

سوودە ویژدانییەکان

- ڕەچاوکردنی پوختی و پاکوخواوینی و ڕیکخستن.
- گریدانی بینگە بینینییەکان بە ژینگەو.

ڕاهێزان و توانستە پیشەکییەکان

بەکارهێنانی ڕووگە ی جیاواز لە کاری هونەریدا وا لە بینەر دەکات هەست بە چیژوهرگرتن بکات و لە بینینی کارەکه‌دا بیتاقەت نەبیت. لێره‌دا ڕۆلی مامۆستا زۆر گرنگە لە ئاراستەکردنی قوتابییان و هەندیک پرسیاریان لێبکات لە بارە ی:

۱. جیاکردنەو لە نێوان ڕووگە ی هەستی و بینگیی و پەيوەندیان بە کەرەستەکانەو.
۲. جیاوازیکردن لە نێوان ڕووگە ی ڕووتەخت و کەرەستە جیاوازه‌کاندا، وەک لە شیوە ی (۱-۲۲) دا دیارە.
۳. ڕووگەکان لە کویدا بە ڕوونی دەردەکه‌ون؟
۴. جیاوازی نێوان ڕووگە ی ڕووبەرزو ڕووگە ی چالکەوتوو چییە؟
۵. ئایا پیویستە لە کاری هونەریدا کەرەستەو شمه‌کی جیاواز بە کاربهینریت؟

به کارهینانی که رهسته ی جیاواز بۆ دهرخستنی پووگه ی پووبه رز شیوه ی 1- 22

برگه ی خوئاماده کردن

ماموستا کومه لیک وینه پیشانی قوتابییه کان ده دات، تا پووگه ی شیوه جیاوازه کانیان بۆ پوونبیتته وه، ههروه ها هه ندیک که رهسته و شمه کی نیو سروشتیان بۆ ئاماده ده کات، یان بۆیان دروست ده کات، تا پووگه جیاوازه کانیان له لا ئاشناتر بیتت، یان قوتابییه کان سه رپشک ده کات، تا له ریگه ی کاره هونه رییه کانیا نه وه پووگه جیاوازه کان بکیشن و ئاماده بکن،

تابلو ی هونه رهنده ی ئۆزبه کی ئە کمال نور شیوه ی 1- 23

که خو یان ئاره زووی ده کهن، جا پیویسته قوتابییه کان له ریگه ی به کارهینانی سییه رو پووناکییه وه له سه ر پانتایی تابلۆ که دا بایه خ به پووگه هه لتۆقیوه کان بدن و له هه مانکاتیشدا گرنگی به پووگه ی زبر، یان نه رم، یان سارد، یان گه رم، یان شیدار، یان وشک بدن و له

تابلو که یاندا دهریانبخهن، وه ک شیوه ی (1- 23).

ئاریان ئەبوبەکر

هونەرمندی کورد «ئاریان» لە ساڵی (١٩٨٤) لە سلیمانی لەدایکبوو. ساڵی (٢٠٠٨) بەشی وێنەکێشان لە پەیمانگەی هونەرە جوانەکان لە سلیمانی تەواو دەکات و دوای دەچیتە کۆلیژی هونەرە جوانەکان لە زانکۆی سلیمانی و لە ساڵی (٢٠١٢) بەشی وێنەکێشان لە کۆلیژە تەواو دەکات. بەشداری لە چەندین چالاکی هونەری لە دەروو و ناوێکی کوردستاندا کردووە و خاوەنی شیوازی تاببەت بەخۆیەتی لە کارکردندا.

تابلۆکانی بە ڕووکە جیاوازییەکانییە و دەناسرێنەووە لە ڕەنگ دانانیشدا پشت بە سروشتی کارەکه دەبەستێت. واتە لەگەڵ ریتمی کارەکهدا ڕەنگەکان دادەنێت، ئەگەر پێویستی بە ڕەنگی گەرم بوو کار لەسەر ڕەنگی گەرم دەکات، ئەگەر ساردبوو، یان بیلابێن ئاوا بەم شیوێکە لەگەڵ شیوێکە ڕەنگەکاندا بەردەوام دەبێت. هەر وەها ڕەچاوی نەرمونیانی ڕەنگەکان دەکات.

ئاكو كه مال

هونه رهندي كورد «ئاكو» له سالي (۱۹۸۲)

له شاري سلیماني له دايكبووه. سالي (۲۰۰۴) به شي

شيوه كاري له

په يمانگه ي

هونه ره جوانه

كان

ته واوده كات و

دواتر بو دريژهدان به خويندن

پرووده كاته زانكوي سلیماني به شي

هونه ر، له سالي (۲۰۰۸) به شي

وينه كيشان له و زانكويه ته واو ده كات و

له سالي (۲۰۱۵) پروانامه ي

ماجسته ري له هونه ردا به ده سته يناوه و

به شداري له چه ندين نمايشي هونه ري دا

كردووه له دهره وه و ناوه وه ي

كوردستاندا.

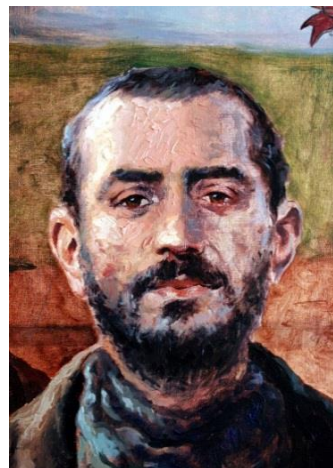

هونه رهنه ند بايه خ به پرووگه ي

پرووبه رزو شيوه ي جياواز ده دات و

ده يهه وييت پانتايي كار كردني پربييت له

به رزي و نزمي و ياري كردن له گه ل

رهنگه گه رم و

ساردو

بيلايه نه كاندا.

بەسەربردنى كاتىكى خوش

- مامۇستا كۆمەلېك كەرەستە و شىمەكى فۆلكلورى كوردەوارى بۆ قوتابىيەكان نامىش دەكات، تا لەرېڭگە دەستلېدان و بىنېنەو ەست بە رووگە شتەكان بىكەن، جا ئە و شتەنە دروستكراوى تەختە، يان مس، يان پىستە، يان رستەن و چىنېن بىن... دواتر مامۇستا گىفتوگۆ لەبارە شتەكانەو لەگەل قوتابىيەكان دەكات.

- مامۇستا چەند نمونەيەك لەسەر ژىنگە ەرىك لە قوتابىيەكان دەھىنېتەو، چونكە ەر قوتابىيەك خاوەن ژىنگە تايبەت بەخۆيەتى و ەر ژىنگەيەكىش لەو ژىنگانە تايبەتمەندى خۆى ەيە، بۆيە ئەركى مامۇستايە بوار بۆ قوتابىيەكان برەخسىنېت، تا بە وىنەكىشان گوزارشت لەو ژىنگەيەى خۆيان بىكەن و پىكەتەو بابەتەكانى بىكىشەو، وەك پۆژانى جەژن و بۆنەكان چ جۆرە جلىك دەپۆشن؟ لەكاتى كىلان و جوتيارىدا چى دەكەن؟ لە ژيانى پۆژانەدا چى دەكەن؟ وىنەى رۇخسارى خەلكەكە بىكىشن (جىران، شار، گەرەك)، چى دەبىنن و ئارەزووى چى دەكەن بىكىشەو؟ وەك شىوەى (۱- ۲۴).

كەرەستە و شىمەكى فۆلكلورى شىوەى 1- 24

پووگه

پووگه گوزارشت له تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی پووگه‌ی شته‌کان ده‌کات. بۆ نموونه پووگه‌ی سه‌رپۆشی کیسه‌لیک جیاوازه له‌گه‌ل پووگه‌ی توئیکی دره‌ختیک، یان پووگه‌ی پووی قوماشیکی چنراو به‌لۆکه جیاوازه له قوماشیکی چنراو به‌هریر. هه‌روه‌ها پووگه‌ی پووخساری مندالیک جیاوازه له‌گه‌ل پووخساری پیاویکی به‌ته‌مه‌نی به‌سالداچوو.

شایانی باسه،
هه‌مه‌وو ئه‌و
پووگانه له یه‌که‌م
نیگاوه له‌په‌یگه‌ی
هه‌ستی بینینه‌وه
هه‌ستپه‌که‌رین و
دواتر له‌په‌یگه‌ی

پووخساریکی نه‌رم شیوه‌ی 1-25 پووگه‌یه‌کی زیر

هه‌ستی ده‌ستلیدانه‌وه به‌ته‌واوی دله‌یا ده‌بیه‌ته‌وه، جا لیره‌دا سروشت سه‌رچاوه‌ی ئه‌م پووگه جیاوازه‌یه، وه‌ک شیوه‌ی (1-25) لیره‌دا پووگه‌کان ته‌نها خۆیان له زینده‌وه‌راندنا نابینه‌وه، به‌لکو

که‌ره‌سه‌ته‌و
شه‌مه‌کی
جیاوایش له‌نیو
سروشته‌دا هه‌ن،
وه‌ک: هه‌نار،
دره‌خت، شته
له‌ته‌خته و کانزا
دروسته‌راوه‌کان
و چه‌ندان

پووگه‌ی دره‌ختیک شیوه‌ی 1-26 پووگه‌ی کانزایه‌ک
نموونه‌ی دی...، پووگه‌ی دره‌ختیک
وه‌ک شیوه‌ی (1-26)

ئامانجى وانه گوتنه وهى راسته وخو

خۇئاماده كرىدن: سەرجه م ئىنجامه كانى وانه كه له سەر ته خته ره شه كه بنووسه وه، وانه ي رابردوو به وانه ي نويسوه بيه سته وه، كه له رووى رووگه بيه وه پيكنده چن و دواتر له سەريان بدوى.

۱. مامۇستا ئاماده كارى دهكات (ويىنه ي جوراوجور، تابلوى ئاماده كراو، هەندىك نمونە ي رووگه جياواز، يان له گەل قوتابيه كان دەرده چن بۇناو سروششت و رووگه و شيوه جياوازه كانى ناو سروششت به سەرده كه نه وه و له نزىكه وه دهستيان ليده دن.

۲. مامۇستا هەندىك ويىنه ي رووگه جياواز بۇ قوتابيه كان نمايش دهكات (دهتوانرئيت له ريگه ي داتاشو، يان كۆمپيوته ره وه ويىنه جياوازه كان نمايش بكرين).

۳. مامۇستا ئىم پرسيارانه له قوتابيه كان دهكات:

- رووگه ي پشيله، ماسى، بالنده، ئىسپ... چۇنه؟

- ئايا رووگه ي شته كان جياوازه دن، ئىگەر مادده كانيان جياوازه دن؟

- ئايا دهتوانرئيت رووگه كان پۇلين بكرين؟

۴. گوئيبىستى وهلامى قوتابيه كان بكرئيت و سەرنجيان له سەر بدرئيت.

۵. قوتابيه كان نيگار به بوئيه ي جياواز بكيشن، تا رووگه ي جياواز دەر بكه ويئ.

۶. له كۇتاييدا به پرسيارىك هەلسەنگاندىكى خيرا بۇ وانه كه بكرئيت به ئاراسته كرىدى پرسيارىك:

- ئايا رووناكى كارىگه رى راسته وخو له سەر دەر خستى رووى رووگه كان دهبيت؟

سەرچاوهی فێرکاری

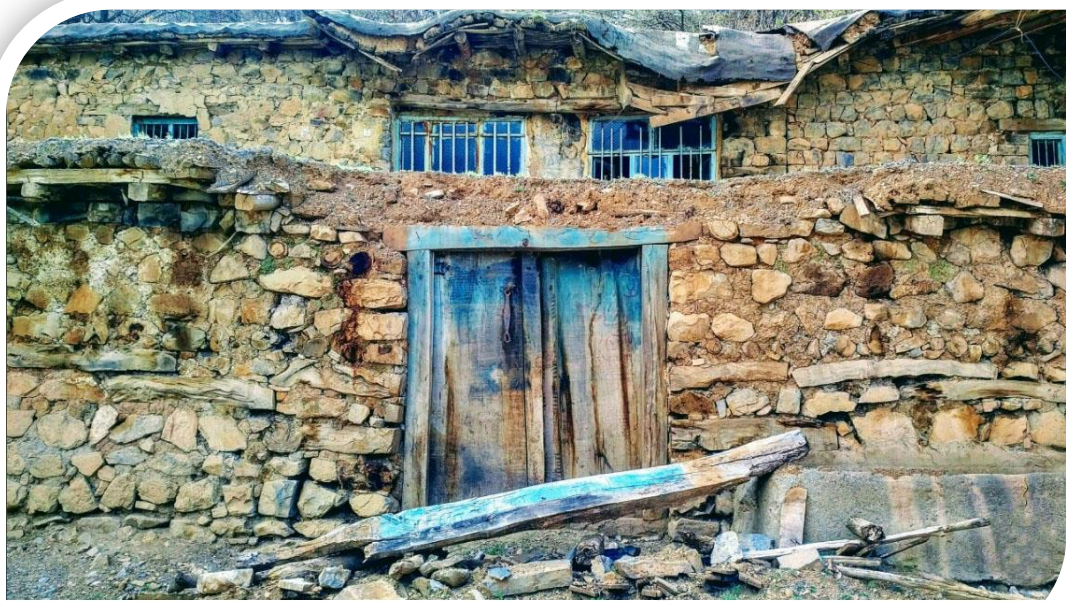
که رهسته و پیدایستی سه ره تایی: بۆیهی ئاوی، کاخهزی وینه کیشان، پارچه ئیسفنجیک، کاخهزی رهنگاوپهنگ، قهله م ره ساس، توپگی درهخت، قوماشی له خوری چنراو، قوماشی له حهریر چنراو.

هۆکاری روونکاری: کۆمپیوتەر، داتاشۆ، ههگبهی فێرکاری، تابلوی جیهانی، وینهی روونکاری، پرۆگرامی فێرکاری، سازدانی گهشت بۆ سروشت، پێشانگهکان، داوهتکردنی هونهرمه ندیکی شیوه کاری.

چالاکي کردارهکی

چالاکي یه که م: وینه کیشان به پاستیلی چه ورو بۆیهی رۆنی بۆ ده رخستنی رووگهی جیاواز.

قوتابییان وینهی شیوهی رووگهی جیاواز کۆده که نه وه، وهک (شه قامیک شوسته که ی به بهرد دروستکراوه، زهویهک به مه رمه ر روو پۆشکراوه، خانهی کۆنی له بهر دروستکراو، خانووی نوێ... قوتابییهکان هه ندیک شیوه هه لده بژیرن و به بۆیه وینهی ده کیشن له گه ل ره چا وکردنی رووگه نه رم و زبرهکان، وهک شیوهی (۱- ۲۷).

خانویکی کۆنی دارووخاوی له گل و بهرد دروستکراو شیوهی 1- 27

- چالاکی دووهم:** وینه کیشان به بۆیه ئاوی بۆ دهرخستنی پرووگهی جیاوان.
۱. مامۆستا داوا له قوتابییهکان دهکات وینهی چهند شیوهیهکی جوراوجۆر بکیشن، وهک (پهیکهر، گلینه، چنراو، تهلار...) تیبینی پرووگهی ههریهکیک له پلهی شیوهکان بکهو لیکنهچن.
 ۲. که رهستهی جیاوان بکاربهینریت و جیاوازی تاکایهتی نیوان قوتابییهکان، فره جۆری لهکارهکاندا دهردهخات.
 ۳. مامۆستا کاریگهری پرووناکی لهسهه پرووگهی شتهکان بۆ قوتابییهکان پرووندهکاتهوه، ئهوهش دواي ئهوهی تابلۆکه دهخاته بهر پرووناکی پهنجهرهکهو یهکیکی تریش له سیبهردا دادهنیت، ئیدی لیردها بایهخی پرووناکی بۆ سهه کاره هونهرییهکه دهردهکهویت، بی ئهوهی پیوست به دهستلیدان بکات.
 ۴. قوتابییهکان ههندیک له شیوهکان به بۆیه ئاوی دهکیشن، شیوهی (۱- ۲۸).

۵. ههر قوتابییهک به ئارهزووی خۆی گوزارشت له بابتهیک دهکات به که رهستهی

تابلۆیهک به بۆیه ئاوی کیشراوه شیوهی 1-28

جیاوان، جا
هه نـدیکیان
پاسـتیل
به کاردههینن و
هه نـدیکي
تریشـیان
قه له مپهنگ...
۶. وا باشتره
بۆ بۆیه
ئاوییهکه
فلچهی باش
به کاربهینریت،
تا کارهکه نه شیویت.

هه‌لسه‌نگاندن

ئامانجی هه‌لسه‌نگاندن: جیبه‌جیکردن.

ئامرازی هه‌لسه‌نگاندن: خشته‌ی نرخاندن.

ئه‌نجامی فیزکاری: قوتابییه‌کان گۆرانکاری له که‌ره‌سته‌ی ره‌نگییه‌کاندا ده‌که‌ن، له‌گه‌ل زیادکردنی که‌ره‌سته‌ی شمه‌کی ناو ژینگه.

ئامرازی هه‌لسه‌نگاندنی پیشنیارکراو

خشته‌ی نرخاندن بۆ هه‌لسه‌نگاندنی ئاستی جیبه‌جیکردنی قوتابییه‌کان بۆ کاری هونه‌ری

ژ	جیبه‌جیکردن	په‌سه‌ند	باش	زۆرباش
١	پووگه‌ی فره‌جۆر له وینه‌کیشاندا ده‌رده‌خه‌ن.			
٢	په‌نگه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی گونجاو بۆ پووگه‌ جیاوازه‌کان به‌کارده‌هینن.			
٣	به‌کاره‌ینانی که‌ره‌سته‌ی جیاواز بۆ ده‌رخستنی پووگه‌کان (کۆلاج).			
٤	کاریکی داهینه‌رانه‌یان بۆ پووگه‌کان ئه‌نجامداوه.			
٥	په‌چاوی خاوینی شوینکار و که‌ره‌سته‌کان کراوه.			

لیکبه‌ستن و پینگرتن

- په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی دووه‌می بنه‌رته‌، ته‌وه‌ری یه‌که‌م، وانه‌ی یه‌که‌م، بره‌گی ئاماده‌کاری.

- په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی سێیه‌می بنه‌رته‌، ته‌وه‌ری دووه‌م، وانه‌ی چواره‌م، فروتاج.

- په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی چواره‌می بنه‌رته‌، ته‌وه‌ری پینجه‌م، وانه‌ی دووه‌م، پیکه‌ته‌کانی نه‌خشه‌سازی و شیکردنه‌وه‌ی شیوه‌کان.

چالاکى به مه به ستي دهوله مندکردن و چاره کردن

چالاکى به مه به ستي دهوله مندکردن: قوتابيان کۆمه لیک وینهى به روبرووميکی جۆراوجۆر ده کيشن، به به کارهيتانی بۆيهى گونجاو، وهک (پاستیلی چهور، قهله مپهنگ، بۆيهى ئاوى...) به مه به ستي ده رخسنتی رپوگهى جياوان، ههروهک له شيوهى (۱- ۲۹) و (۱- ۳۰) دا ده بينریت.

رپوخساری گوله به رۆژه شيوهى 1-30

وینهى چهند به روبروميک شيوهى 1-29

چالاکى به مه به ستي چاره کردن: قوتابيه کان کۆمه لیک که رهسته و شمه کی فۆلکلۆرى به (بۆيهى ئاوى، باستیلی چهور، قهله مپهنگ) ده کيشن، به مه به ستي ده رخسنتن و جياوازيکردنی رپووخساری رپوگهى نه رم و زبر، ههروهک له شيوهى (۱- ۳۱) و (۱- ۳۲) دا ده بينریت.

رپوگهى ده ستار شيوهى 1-31

رپوگهى سه به ته شيوهى 1-32

وانه‌ی چواره‌م

ته‌وهر: هونه‌ری شیوه‌کاری.
بابه‌ت: په‌یوه‌ندی نیوان شیوه‌کان.
وانه: سروشت و مؤدیله و شتی بیگیان (ستیل لایف).
کاتی دیاریکراو: ۴ به‌شه‌وانه

سووده به‌ده‌سته‌هاتووه‌کانی ئه‌م وانیه

سووده زانیارییه‌کان

تاییه‌تمه‌ندی ره‌نگه‌کان ده‌زانیت و له شوین و جیگه‌ی خویدا به‌کاریان ده‌هینیت.

سووده کارامه‌ییه‌کان

- وینه‌ی سروشت له نیو ژینگه‌دا ده‌کیشیت.
- وینه‌ی شتی بیگیان (ستیل لایف) ده‌کیشیت، وه‌ک میوه، گول...

سووده ویژدانییه‌کان

- ره‌چاوکردنی پاکی و پوختی و ری‌کخستن.
- په‌سه‌ندکردنی ره‌خنه‌ی بابه‌تیانه و بنیاتنه‌رانه.

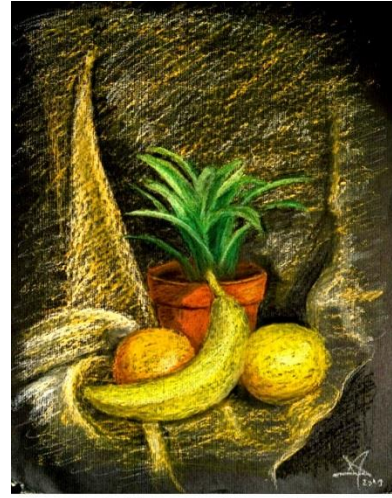
راهیزان و توانسته پیشه‌کییه‌کان

ماموستا هه‌ندیک پرسیار له‌باره‌ی وانه‌که‌وه له قوتاییه‌کان ده‌کات، وه‌ک:

۱. چی ده‌باره‌ی شتی بیگیان (ستیل لایف) ده‌زانیت؟
۲. چی ده‌باره‌ی مؤدیله و سروشت ده‌زانیت؟
۳. چۆن شتی بیگیان و سروشت و مؤدیله لی‌کجیاب‌که‌ینه‌وه؟ وه‌ک له هه‌ردوو شیوه‌ی (۱- ۳۳) و (۱- ۳۴) دا ده‌بینرین.

تابلوئی هونه‌رمه‌ندی کورد هه‌ریم جه‌مال - خانمیکی کورد له‌نیو سروشندا شیوهی 1-34

وینه‌ی سنیل لایف شیوهی 1-33

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

- ماموستا بابه‌تیکی پر جووله‌و زیندوو هه‌لده‌بژیریت و له شیوه‌ی چیرۆک بۆ قوتابییه‌کانی ده‌گیریته‌وه، یان قوتابییه‌کان سه‌رپشک ده‌کات، تا بابه‌تیکی هه‌لبژیرن له نیو کتیبه‌کاندا به‌و مه‌رجه‌ی بابه‌ته‌که له‌گه‌ل ئاست و ژیری قوتابییه‌کاندا بیته‌وه، دواتر له ریگه‌ی وینه‌کیشانه‌وه به‌راستگویی گوزارشتی لیبکه‌ن.

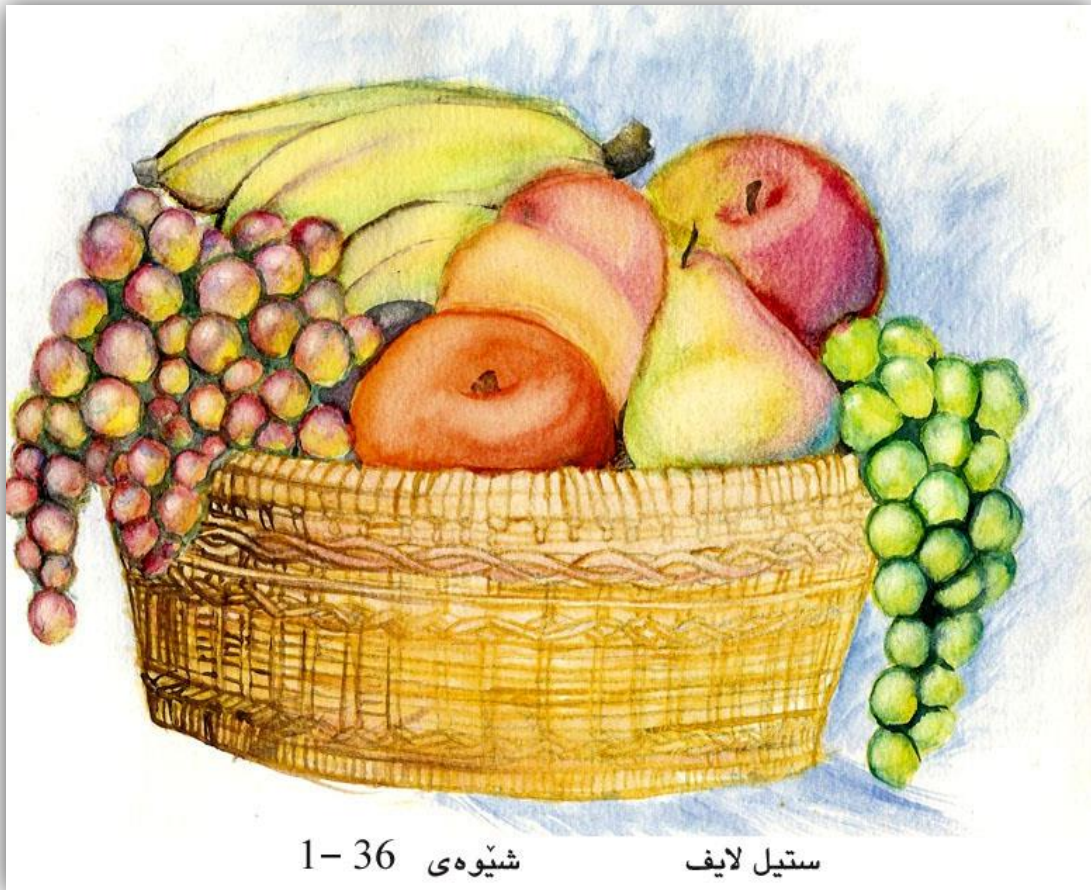
تابلوئی هونه‌رمه‌ندی کورد به‌یاد عه‌بدولا شیوهی 1-35

- ماموستا
 ده‌رباره‌ی
 کۆمه‌لیک بۆنه‌و
 ئاهه‌نگی باو
 گفتوگو ده‌کات
 (ژنخوازی، جه‌ژن،
 یاریکردن، گه‌شت،
 بازار... تیشک
 ده‌خریته‌ سه‌ر
 دیارده‌ زه‌قه‌کان،
 که خه‌لکه‌که له‌و

بۆنه‌مانه‌دا ره‌چاوی ده‌که‌ن، وه‌ک: جلو به‌رگه‌کانیان، جووله‌کانیان،
 ده‌ربهرینه‌کانیان، رووخساریان... وه‌ک شیوه‌ی (1-35).

به سه بردنی کاتیکی خوش

مامؤستا چند نموننه یه کی وینه ی سروشت و بیگیان ئاماده دهکات و بۆ قوتابییه کانی نمایش دهکات، ئه وهش تا قوتابییه کان راسته وخۆ چیژ له تابلۆکان وهر بگرن و له مه بهستی وانه که تییگه ن و دواتر راده سپی دردین بچنه نیو ورده کاری بینینی تابلۆکانه وه، پاشان له باره ی رهنگ و شیوه و بابه ت و جووله و سه رچاوه راسته قینه کانی ئه م وینه نه له گه ل قوتابییه کاند ا گفتوگو دهکات، ئه وهش به مه بهستی ئه وه نییه، که پیویست بکات قوتابییه کان کتومت وینه کان وهک خویان بکیشنه وه، به لکو ئه وه ی لیرده ا جیگه ی بایه خبییت ئه وه یه، که قوتابییه کان چۆن گوزارشت له تاوگیری و خواسته کانیا ن بکه ن له ریگه ی وینه کیشانه وه له وه ی ده بینن و ههستی پیده که ن، وهک شیوه ی (۱-۳۶).

شیوه ی 1-36

ستیل لایف

سروش‌ت

پیویسته ئەم وانه‌یه وینه‌کیشانی زینده‌وهر و مروّف و دره‌خته‌کان

تابلۆی هونه‌رمه‌ندی کورد ناکام ئیپراهیم - گاران‌ی گوند شیوه‌ی 1-37

له‌خۆبگری‌ت،
له‌هه‌مانکاتیشدا
پیویست ده‌کات
قوتابییه‌کان
بی‌رینه
ده‌ره‌وه‌ی پۆل،
تا ئاژهل و
بالنده‌کان به
چاوی خۆیان
بیینن، یان

سه‌ردانی گوندیک بکه‌ن، تا دیمه‌نی زیندووی ناو گونده‌که به‌رجه‌سته بکه‌ن و
دیمه‌نه کاریگه‌رو گونجاوه‌کان وینه‌بکیشنه‌وه، وه‌ک شووانه‌که له‌گه‌ل

تابلۆی هونه‌رمه‌ندی کورد ناکام ئیپراهیم - کۆلکیشان شیوه‌ی 1-38

مه‌ره‌کانه، یان جوتیاره‌که
زه‌وی ده‌کیلیت، یان ژنه‌که
دانه‌وی‌له‌ ده‌داته
میش‌که‌کان، یان
کریکاره‌کان خانووه‌که
دروست ده‌که‌ن. لیره‌دا
قوتابییه‌کان سه‌رنج و
تییینی خۆیان له‌سه‌ر
سروش‌ت به‌گشتی
ده‌رده‌خه‌ن، شیوه‌کانیان،
جووله‌کانیان، ره‌فتاره
راسته‌قینه‌کانیان له‌کاتی

کارکردندا، وه‌ک شیوه‌کانی (۱-۳۷) و (۱-۳۸).

سروشتی بیگیان (ستیل لایف) Still Life

سروشتی بیگیان، یان ستیل لایف شیوهیه که له شیوه نه جوو لاوه کان و چه قبه ستووه، وهک گۆزه، په رداخ، کوپه، میوه، میز، کورسی، گول... پیویسته

مامۆستا ئه و
په یوه نـدییه
شیوه ییه له نیوان
ئه م شـیوانه دا
هه یه بـو
قوتابیه کانی
پوون بکاته وه له
پرووی شیوه،
هیـل، پهـنگ،
پیکهاته، پرووگه.
ههروه ها
په یوه نـدی ئه م
شـیوانه به

چهند شیوه یه کی بیگیان شیوه ی 39-1

پاشینه ی دیمه نه که، یان ده و روبه ری دیمه نه که وه، وهک شیوه ی (۱- ۳۹).
ئه گه ر دیمه نی چهند شووشه یه ک بکیشرین، ئه و بیگومان له پرووی
هیلکاری و شیوه وه جیاوازن، جا ئه م جیاوازییه له پرووی قه باره، یان
دریژییه وه بیت، ههروه کچون به کارهینانی یهک پهنگ جیاوازه له گه ل
به کارهینانی چهند پهنگیک. بو نمونه ئه م جیاوازییه به پرووی دهرده که ویت
کاتیک شووشه که ئاوی تیدایه، یان شه ربهت، چونکه پهنگی ههردووکیان
لیکجیاوازن.

ههروه ها سیبه رو پووناکیش کارده که نه سه ر پهنگ و شیوه کانیان،
ئه وه جـگه له جیاوازی له پرووی دهرخستنی پرووگه ی هه ریه ک له
که رهسته کان، وهک پرووگه ی دروستکراویک له شووشه جیاوازه له
گۆزه یهک، چونکه هه ریه ک له و مادانه گۆرانکاریان به پرووگه که یاندا دیت
به پیی ئه و ماده یه ی پیی دروستکراوه و پله ی پروونییه که شی ده گۆردریت.

پلانی فیکاری و فیکاری کراوه

ئامانج: کاری گروپکاری، یان کاری به کۆمهل

1. قوتابییهکان دابهشی گروپی (۴ بۆ ۶) کهسی دهکرین.
2. شمهکی پیویست ئاماده دهکریت، وهک: کۆمپیوتەر، پۆستهری پوونکاری، تابلوی جیهانی، تابلوی قوتابییهکان، ئینتەرنیت، بۆیه، داتاشۆ.
3. ئامادهکاری: قوتابییهکان له پریگهی ئەم پرسیاردانانه وه ئاماده دهکرین:
- دیمهنی سروشت و دیمهنی ستیل لایف چییه؟
- جیاوازی بکه له نیوان دیمهنیکی زیندوو جوولاو، له گهڵ دیمهنیکی بیگیان.
4. قوتابییهکان بکه به دوو به شه وه:
یه که م: وینهی دیمهنی بیگیان کۆده که نه وه و دواتر وینهی دهکیشن.
به لام دووهم: وینهی دیمهنی زیندوو و جوولاو کۆده که نه وه و دواتر وینهی دهکیشن.
5. ههریه کییک له و دوو گروپه وینهکانیان نمایش دهکهن و دواتر له سههر کارهکان گفتوگو دهکهن له سههر ئەو ئەنجامه ی به دهستیانهیناوه و زانیارییه راستهکانیش له سههر تهخته رهشه که تۆماردهکرین.
6. مامۆستا سههرپرشتی گفتوگوکانی نیوان ههر دوو گروپه که دهکات و دواتر وهلامه راستهکان له سههر تهخته رهشه که دنوو سیته وه.
7. قوتابییهکان وینهی هه ندیک له و تابلویانه دهکیشن وه، که گوزارشت له وانه که دهکات.

سه رچاوه ی فیکاری

که رهسته و پیداو یستی سه ره تایی: بۆیه ی ئاوی، کاخهزی وینه کیشان، کارتۆن، کاخهزی رهنگا ورهنگ، پۆژنامه ی به سههرچوو، کاخهزی له زگه، قه له م ره ساس، قه له مرهنگ، فلچه ی ئاوی، راسته.

هۆکاری پوونکاری: کۆمپیوتەر، داتاشۆ، چه ندرکی گلینه، زه مبیله، سه به ته، گۆزه، گۆلدان، سازدانی گه شت بۆ ناو سروشت و پیشانگه کان، داوه تکر دنی هونه رمه ندیک.

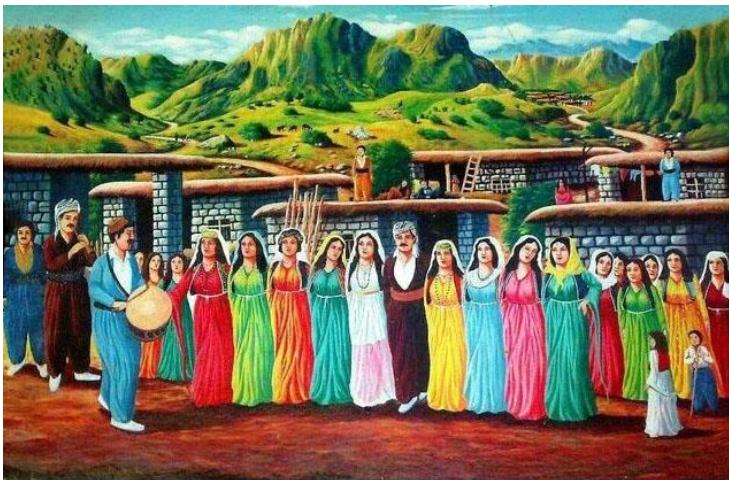
کردارهکی

چالاکى يه کهم: جیبه جیکردنی کاریکی سروشتی، یان زیندوو قوتابییه کان چەند کاریکی هونەری ژینگە که یان دەکیشنه وه، چونکه ژینگە کارىگەری راسته وخۆ له سهەر قوتابی به جیده هیلیت و سهەرچاوهی سروشه و کارىگەری له سهەر دهروونی به جیده هیلیت، جا ئەم کارىگەرییه ش له گەل گەشه کردنی ته مەن و تاقیکردنه وه و ئەزمووونکردنی زۆری قوتابییه کاندە درده که ویت.

ئەو که رهسته و شمه کانهی بو جیبه جیکردنی ئەم چالاکیه پیوستن:

۱. کاخەزی زبر (فبریانۆ، یان کانسون)، قەلەم رەساس، قەلەم رەنگ، بۆیهی پاستیل، بۆیهی رۆنی.
۲. قوتابی ته ماشای ئەو دیمەنهی دهوروبەری دهکات، که مه به سستییه تی بیکیشیته وه.

۳. قوتابی ئەو بابەته هەلده بژیریت، که ئاره زووی کیشانی دهکات (چیرۆک،

هەلپەریکی کوردی شیوهی 1-40

- رووداو یکی میژووی...)
۴. قوتابی ئەو بابەته به قەلەم رەساس له سهەر کاخەز دهکیشیت.
۵. قوتابی ئەو بابەته بهو بۆیهی به رده سستی رەنگ دهکات، وهک شیوهی (۱- ۴۰).

۶. کوپی کردنی کتومتی

وینەکان، پیوستی به کارامهیی زۆر ههیه، بۆیه هه ندیک له قوتابییه کان هه ولده دن وینەهی تابلۆ ئاماده کان بگوازنه وه، بۆیه پیوسته ماموستا نمونهی زیندوو بو قوتابییه کان له پۆلدا دابین بکات، دواتر واز له قوتابییه کان بهینیت خویان جیاوازی و تیبینی و سه رنجی کاره کان بدهن، له کو تاییشدا خویان که رهستهی گونجاو بو جیبه جیکردنی کاره که هه لده بژیرن بو گوزارشتکردن له بابەته که.

چالاکى دووهم: جیبه جیگردنی کاریکى هونه رى ستیل لایف به سروس وەرگرتن له ژینگه

قوتابییه کان وینهى چهند بابه تیک ده کیشن، وهک: کومه له زه مبیلیک، کومه لیک قاپی گلینه یی، گول، میوه، گولدان...
 ١. که رهسته و شمه کانه ی بو جیبه جیگردنی ئەم چالاکیه پیویستن:
 ١. کاخه زى زبر (فبریانۆ، یان کانسون)، قه له م ره ساس، قه له م پرهنگ، بویه ی

دیبه نیکى بنگیان شیوه ی 1-41

پاستیل، بویه ی رونی.
 ٢. هه لبراردنی کومه لیک شت پیکه وه.
 ٣. که رهسته گرنگه که له ناوه راستی شته کانی تردا دابنی.
 ٤. پیویست ناکات هه موو جاریک ماموستا شته کان ریکبخت، به لکو بوار بو قوتابییه کان بره خسینه، تا به دلی خویان که رهسته کان ریک به خه ن.

دیبه نیکى بنگیان شیوه ی 1-42

٥. هه لبراردنی گوشه ی ده ستیگردن، پیویسته ره چاوی دووری و نزیکى و گه وره کردن و گچکه کردنه وه ببن، چونکه هه ر ناهاوسه نگییه ک ده بیته تیکچوونی شیوه راسته قینه که.
 ٦. ریگه مه ده فره رووناکی له پۆلدا هه بیته، به لکو پیویسته، ته نها یه ک سه رچاوه ی رووناکی هه بیته، تا ورده کاری کاره که ده ربکه ویت، وهک شیوه ی (١- ٤١).

٧. کاتیک که رهسته کان داده نریت ره چاوی هاوسهنگی بکریت، شته کانی پیشه وه له گه ل دواوه، سه ره وه له گه ل ژیره وه، ئەوه جگه له و قوماشه ی له پاشینه ی کاره که دا داده نریت، پیویسته رهنگه که ی شیاو بیته له گه ل که رهسته کاند، وهک شیوه ی (١- ٤٢).

هه‌لسه‌نگاندن

ئامانجی هه‌لسه‌نگاندن: به‌خوداچوونه‌وه.

ئامرازی هه‌لسه‌نگاندن: خشته‌ی نرخاندن.

ئه‌نجامی فیرکاری: ئه‌نجامدانی کاریکی هونه‌ری به‌سروش وهرگرتن له ستیل لایف و سروشت.

ئامرازی هه‌لسه‌نگاندنی پیشنیارکراو

خشته‌ی نرخاندن به‌مه‌به‌ستی هه‌لسه‌نگاندنی کاری هونه‌ری خویی

ژ	ره‌فتار، یان تایبه‌تمندی	نرخاندن			
۱	گۆشه‌یه‌کی گونجاوم بۆ وینه‌کیشان هه‌لبژارد.	۱	۲	۳	۴
۲	فلچه‌کانم به‌شیوه‌یه‌کی دروست به‌کاره‌ینا.	۱	۲	۳	۴
۳	بناخه‌ی کاره‌که‌م به‌ جوانی و به‌ باشی هه‌لچنی.	۱	۲	۳	۴
۴	ره‌چاوی ره‌نگه‌کانم کردو له‌ گه‌ل کاره‌که‌دا گونجاندم.	۱	۲	۳	۴
۵	ره‌چاوی پاکوخواینی کاره‌که‌م کردووه.	۱	۲	۳	۴
۶	کاره‌که‌م له‌ کاره‌کانی هاوری‌کانم جیاوازتره.	۱	۲	۳	۴
۷	کاره‌که‌م له‌ کاتی دیاریکراودا ئه‌نجامدا.	۱	۲	۳	۴

لیکبه‌ستن و پینگرتن

- په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی چواره‌می بنه‌ره‌ت، ته‌وه‌ری یه‌که‌م، ده‌رب‌پینخوازی.

- په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی پینجه‌می بنه‌ره‌ت، ته‌وه‌ری یه‌که‌م، وانه‌ی سییه‌م، بابه‌ت: نیگارکیشان له‌ناو سروشتدا.

چالاکي به‌مه‌به‌ستی ده‌وله‌مه‌ندکردن و چاره‌کردن

چالاکي به‌مه‌به‌ستی ده‌وله‌مه‌ندکردن:

قوتابیه‌کان بۆ وینه‌کیشان ره‌نگی گه‌رم و سارد بۆ پاشینه‌ی (باکگراوند) کاره‌که به‌ بۆیه‌ی ئاوی به‌کارده‌هینن، به‌مه‌به‌ستی ده‌رخستنی شیوه‌ی زیندوو، یان بیگیان، وه‌ک شیوه‌کانی (۱- ۴۳) و (۱- ۴۴).

1-43 مام پټی - کاری قوتابی شیوهی

1-44 وه رزی پاییز - خه زان - کاری قوتابی شیوهی

چالاکي به مه به ستي چاره کردن:

بوئه وهی قوتابییه کان دیمه نیکی زیندوو بکیشنه وه له په نجه ره ی پوله که وه، یان له دهره وهی پوله که دا ئه و دیمه نه هله دبه ژیرن، که پی پی سه رسامن، یان ئه و دیمه نه دیاریده که ن، که ئاره زووی ده که ن له ریگه ی

1-45 په نجه ره ی نیگارکیشان شیوهی

پارچه کاخه زیکی براوه ی شیوه چوارگوشه وه، که هاوشیوهی زوومی کامیرایه و ده یهینته پیش و ده بیاته دواوه، که پی پی ده گوتریت (په نجه ره ی نیگارکیشان)، وه ک شیوهی (۱- ۴۵)، دوا ی سیره گرتن ده سته دکات به وینه کیشانی دیمه نه

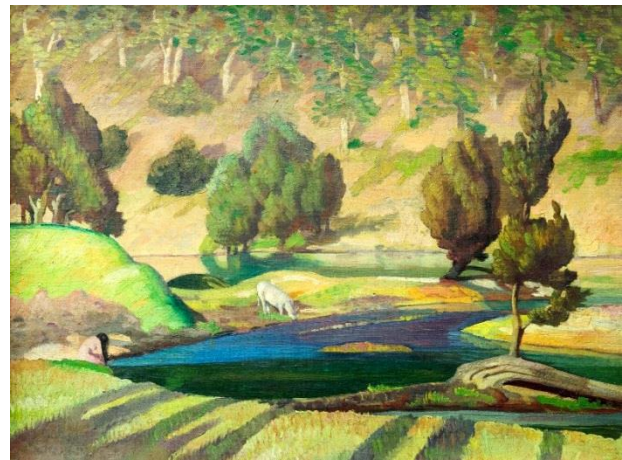
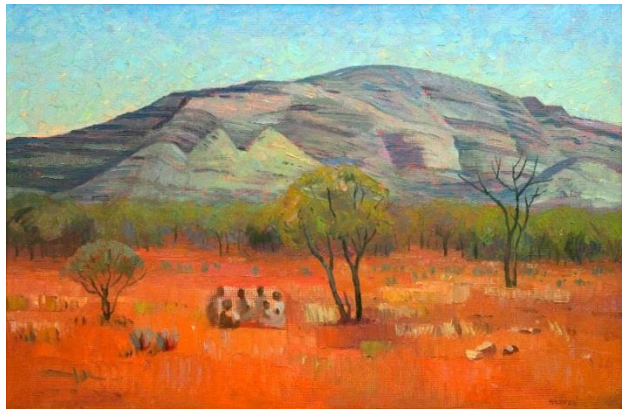
دیاریکراوه که و دواتر پانتاییه به تاله که به رهنگ پرده کاته وه.

بو وه رگرتنی وینه ی پروونکاری زورتر سهردانی ئه م پیگه ئه له کترونییه بکه:

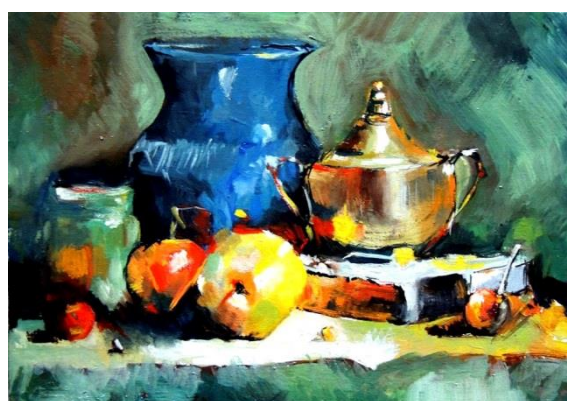
<https://www.pinterest.com/pin/210754457535654425/?lp=true>

ئېدموند ئارسەر Edmund Arthur Harvey

نىگاركىشى جيهانى «ئېدموند ئارسەر هارفى» له سالى (۱۹۰۷) له شارى نيوكاسلى بهریتانیا له دایکبووه. له سالى (۱۹۰۹) له گهال خیزانه کهى به رهو ئوستورالیا کۆچ دهکن و له نیوان بهریتانیا و ئوستورالیا دا خویندن ته و او دهکات. به یه کیک له نىگارکیشه به ناوبانگه کانی جيهان ئه ژمارده کریت و خاوهنى چه ندين تابلوی ناوازهى ستیل لایف و سروشته. له سالى (۱۹۹۴) کۆچى دواىی کردووه.

چهند کاریکی هونه‌ری «ستیل لایف»ی هونه‌رمه‌ندی کورد «**ئامانج ئەمین**»

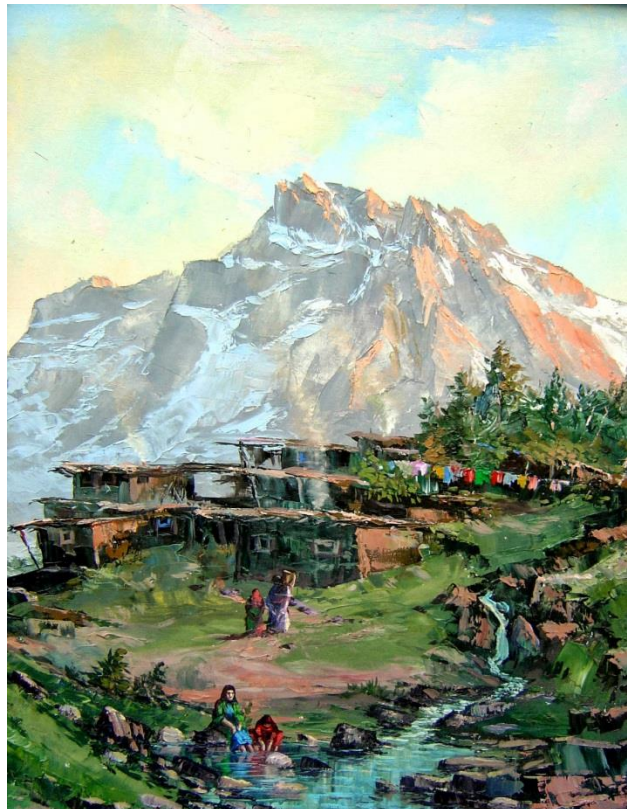
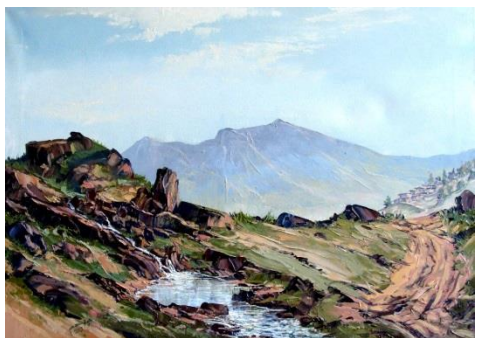

جهوهەر محهمهد

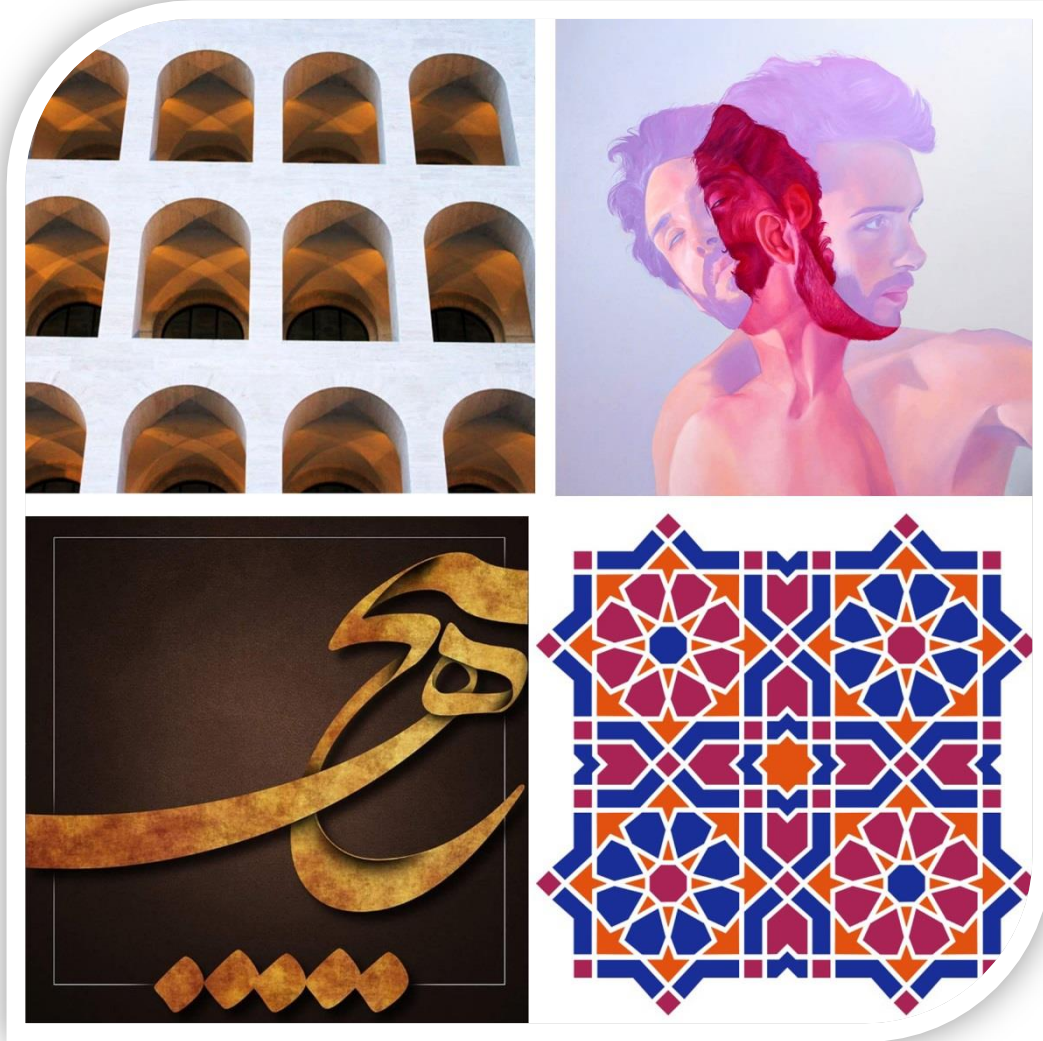
هونهرمهندی کورد «جهوهەر محهمهد» له ساڵی (١٩٥٨) له شاری ههولێر له دایکبووه. له ساڵی (١٩٧٦) هوه له بواری نیگارکێشاندا کار دهکات و خاوهن تایبهتمهندی خۆیهتی و ئەزموونیکێ دهوله‌مه‌ندی ههیه له کێشانهوهی دیمه‌نه

سروشتییه‌کانی کوردستاندا. چه‌ندین پێشانگه‌ی شیوه‌کاری کردۆته‌وه.

تهوہری سیئہم

نہخشہ سازی Design

ئەم تەوەرە باس لە بەھاکانی نەخشەسازی دەکات (یەکیەتی، ھاوسەنگی، گونجاندن)، کە ئەوانەش دەتوانریت لە کاری ھونەریدا بەکاربھێنرین، جا ئەو بەکارھێنانە بە تاک بێت، یان بە کۆمەڵ دەتوانریت سوودی لێوەر بگیری، تا یەکیەکی جوانی ئیستاتیکی لە کاریکی ھونەری یەگرتوودا بخاتە ڕوو.

لێرەدا دیاریکردنی ئەم بەھایانە دەتوانریت توندوتۆلی بە کارە ھونەرییەکان بھەخشی و دواتر وەک کاریکی ھونەری جوان بیناسییت. ئیدی دەتوانریت گفتوگۆ لەسەر چەند بابەتیکی نەخشەسازی ئەندازەیی و گیایی و ئاژەلی و نووسین بکری و کارو جوانکارییەکانیان بخرینە ڕوو.

ئیدی گرنگی ئەم تەوەرە لەووە سەرچاوە دەگریت، کە قوتابیەکان دەتوانن لە نەخشەسازی تیبگەن لە ڕیگەیی ئەنجامدانی چەند کاریکی ھونەری لە ڕیگەیی کردارەکییەو، کە ئەم چالاکییەش گونجاوبییت لە گەڵ ئاست و توانا و تەمەنی قوتابیەکاندا، کە ئەم چالاکیانەش دەتوانریت ئاستی کارامەیی و گەشەیی لەشەکی و ئەقڵی قوتابیەکان بەریتە پیش و لە چەقبەستویی و گیرخواردن ڕزگاریان بکات، دواتر دەتوانن ئاستی خەیاڵبازی و بەخۆزانیا بزانن و لە تواناکی خۆیان تیبگەن.

پیشینی دەکریت لە ڕیگەیی ئەم تەوەرەو قوتابیەکان بتوانن:

۱. لە بەھاکانی نەخشەسازی تیبگەن (یەکیەتی، ھاوسەنگی، گونجاندن).
۲. توانای زیادکردنی بەھاکانی نەخشەسازی بۆسەر کارە ھونەرییەکان لە ڕیگەیی شیوازی جۆراوجۆرەو، وەک: چاپگەری، دەسماڵ کاخەزی، چنن، یان ھەرشتیک گونجاوبییت بۆ قوتابیەکان.
۳. زیادکردنی نەخشەسازی ئەندازەیی و گیایی و ئاژەلی و نووسین بۆسەر نەخشەسازی جۆراوجۆرەکان.
۴. شانازیکردن بە کەلتور و فەرھەنگی کوردییەو.
۵. نرخاندنی بە ھونەری و جوانییەکان، کە لە نەخشەسازی ھونەرییەکاندا خۆی دەبینیتەو.

وانه‌ی یه‌که‌م

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی.
بابه‌ت: به‌های نه‌خشه‌سازی.
کاتی دیاریکراو: ۴ به‌شه‌وانه.

سووده به‌ده‌سته‌اتوو‌ه‌کانی ئه‌م وانیه

سووده زانیارییه‌کان

به‌های نه‌خشه‌سازی ده‌زانی‌ت (یه‌کیه‌تی، هاوسه‌نگی، گونجاندن).

سووده کارامه‌ییه‌کان

له‌پ‌یگه‌ی به‌ره‌مه‌ینانی نه‌خشه‌سازییه‌وه به‌های نه‌خشه‌سازی ده‌زانی‌ت (یه‌کیه‌تی، هاوسه‌نگی، گونجاندن).

سووده ویژدانییه‌کان

نرخاندنی به‌ها هونه‌رییه بینراوه‌کان له کاری نه‌خشه‌سازییدا.

راه‌یزان و توانسته پیشه‌کییه‌کان

- له‌پ‌یگه‌ی ئه‌زموون و توانسته‌کانی رابردووی، قوتابی له‌م قوناخه‌دا وه‌لامی ئه‌م پرسیارانه ده‌داته‌وه:
۱. پیکه‌اته‌کانی نه‌خشه‌سازی کامانه‌ن؟
 ۲. چۆن ده‌توانین بگه‌ینه کاریکی هونه‌ری ئاست به‌رز، که له پروانگه‌ی جوانی و پیشه‌ییه‌وه پیکه‌یشتی‌ت؟

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

تیگه‌یشتن و هه‌ستپ‌یکردنی پیکه‌اته‌وه به‌هاکانی کاری هونه‌ری له‌لای قوتابیان، هاوکاریان ده‌کات، تا له‌کاری کرداره‌کیاندا پلان بو‌کاره هونه‌رییه‌کانیان دابنن و چالاکییه‌که‌یان بو‌ئاسان بی‌ت.

لی‌ره‌دا کاتی‌ک قوتابیان مامه‌له له‌گه‌ل پیکه‌اته‌کانی کاری هونه‌رییدا ده‌که‌ن، پیویسته ئه‌و ئامانجانه دیاریبکه‌ن، که ده‌یان گه‌یه‌نیته ئه‌وه‌ی به‌های هونه‌ری کاره‌که به‌رز بکه‌نه‌وه‌و دواتر ئامانجه پلان بو‌دارپ‌یژراوه‌که

بهیننه دی. جا لیره دا مامه له کردنی باش له گه له ئه م پیکهاتانه دا قوتابی ده توانیت بگاته کاریکی هونه ری ئاست بهرز، که به های جوانی کاره که بهرز بکاته وه، ههروه کچون هاوکاریان دهکات بو هه له سه نگاندنی کاره نه خشه سازیه کاریان و گه شه پیدانیان و دواتر کاری هونه ری هاوړیکانی بهرز بنرخینیت و بی به ها ته ماشان نه کات.

به سه بردنی کاتیکی خوش

۱. ماموستا هه ندیک کاری هونه ری ده خاته بهرچاوی قوتابییه کان، که له نیوکاره کاندرا په چاوی به های نه خشه سازی کراوه (یه کیه تی، هاوسه نگی،

دیمه نکی سروشتی له کاتی وینه گرتندا په چاوی یه کیه تی و هاوسه نگی و گونجاندن کراوه شیوه ی 1-2

گونجاندن). له گه له
ئه وه شدا پیویسته
ئه م کارانه بینه
جیگه ی تیرامانی
قوتابییه کان.
شایانی باسه،
ژیــــــــــــــنگه ی
دهور و بهرمان
زوریکیان له سه ر
بنه مای به های
نه خشه سازی

دامه زراون (یه کیه تی، هاوسه نگی، گونجاندن)، ههروه ک له شیوه ی (۱-۲) دا ده بینریت.

۲. ماموستا له ریگه ی داتاشووه هه ندیک وینه و کاری هونه ری هونه رماندان بو قوتابییه کان نمایش دهکات، بهمه بهستی باشتتر تیگه یشتن له به های نه خشه سازی (یه کیه تی، هاوسه نگی، گونجاندن).

یه‌کیه‌تی

مه‌به‌ست له یه‌کیه‌تی، هاوکاریکردن و پیگه‌یشتنی پیکهاته‌ی کاری هونه‌رییه، وه‌ک یه‌که‌یه‌کی یه‌گرتووی توندوتول، چونکه پیویسته هر به‌شیک له کاره هونه‌رییه‌که شوینی گونجاو بی‌ت بو ته‌واوی پیکهاته هونه‌رییه‌که. لی‌ردها ته‌واوی کاره هونه‌رییه‌که، وه‌ک یه‌که‌یه‌کی ته‌واوکاری دیته به‌رچاو، جا له رووی، رهنگ، یان هیل، یان رووگه‌یی‌ه‌وه‌بی‌ت.

هموو تابلۆکان پیکه‌وه یه‌کیه‌تی‌یه‌کی هونه‌ریان پیکه‌یناوه شیوه‌ی 2-3

ئیدی ئەم
پیکهاته‌نەش
هه‌موو
پیکه‌وه
کارلیکده‌که‌ن
و دواتر
کاریگه‌ری
له‌سه‌ر
هه‌ستی بینه‌ر

له‌ریگه‌ی یه‌که‌ی کاری هونه‌رییه‌وه به‌جیده‌هیلن. شایانی باسه، بو به‌ده‌سته‌هینانی یه‌کیه‌تی له کاری هونه‌ریدا، پیویسته پلان دابریژریت، که چی

هموو شیوه‌کان پیکه‌وه یه‌کیه‌تیان پیکه‌یناوه - یه‌کیه‌تی بیرۆکه شیوه‌ی 2-2

ده‌که‌یت؟ چۆن
ده‌که‌یت؟ له‌کوئی
داده‌نییت؟ هه‌موو
ئه‌وانه‌ش
پیویسته‌تی به
بیرکردنه‌وه‌ی
پیشوه‌خت هه‌یه،
تا ته‌واوی
پیکهاته‌کان له‌به‌ر

چاودا، وه‌ک یه‌که‌یه‌کی یه‌گرتووی توکمه له چوارچیوه‌ی تابلۆیه‌کی هونه‌ریدا ده‌ربکه‌ون، وه‌ک شیوه‌ی (2-2) و (2-3).

هاوسهنگی

مه بهست له هاوسهنگی، ئەو دۆخهیه، که هیزه دژبهیه که کان له بهران بهر
یه کدا یه کسان ده بن. که واته هاوسهنگی ئەو ههستهیه، که له ناخی
مروقه کاند، وهک دیاردهیه کی سروشتی گه شه دهکات، وهک جهستهیه کی

تهوهری هاوسهنگی لیكچوو - دوولا یه کسان شیوهی 4-2

رێک و هاوسهنگ
به رهو سه رهوه له
زهوی جیابوته وه،
مروقه ههست به
ئاسوودهیی و
دلخوشی دهکات.
ههروه ها دیاردهی
هاوسهنگی له
سروش تدا

دهرده که ویت له نیوان هه موو پیکهاته کانی نیو ژینگه دا، که پیی ده لین
(هاوسهنگی ژینگهیی). ههروه ها هاوسهنگی جوولهی روژ و مانگ و زهوی

دوو شیوهی هاوسهنگی لیکنه چوو شیوهی 5-2

و ئەو ماوهیهی
له نیوانیان دایه به
هاوسهنگی
دهمین ته وه. له
رێگهیی ئەم
شش یوانه وه
دهتوانریت جووری
هاوسهنگی
پوونتر بیته وه، وهک:
شیوه کانی (۴ - ۲)
و (۵ - ۲) و (۶ - ۲)
و (۷ - ۲) و (۸ - ۲).

شيوه‌ی هاوسه‌نگی ليکچووی تيشکی 2-6 شيوه‌ی

دوو ته‌وه‌ری هاوسه‌نگی ليکنه‌چوو 2-7 شيوه‌ی

تابلویه کی شیوه هاوسهنگی پرووته له ک شیوه ی 2-8

گونجاندن له رهنه کانی هونه رهنه ندی جیهانی فانکو خدا شیوه ی 2-9

گونجاندن

مه به ست له گونجان،
 ریکوپیکی و سـازان و
 په یوه نـدیگرته به پیکهاته ی نیو
 کاره هـونه ریه که وه، له
 نه نجامیشـدا ریکخسـتتیکي
 دیاریکراو بو پیکهاته هـونه ریه که
 له کاره هـونه ریه که دا
 دهرده که ویـت، که له نه نجامی

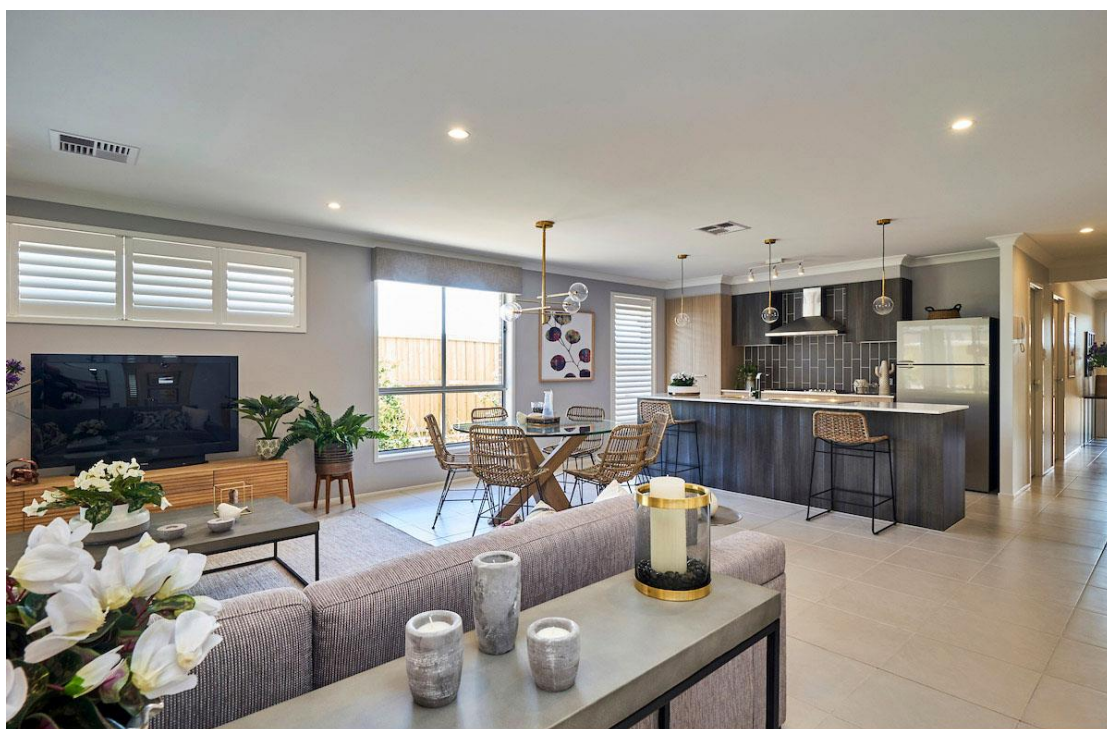
ته وای پرۆسه که دا مروّف هه ست به ئاسووده یی و ئارامی دهکات و له
 دیدیکی قووله وه له ئاستی جوانکارییه که ی دهروانیـت، وه ک شیوه کانی (9-
 2) و (10-2) و (11-2) و (12-2).

گونجاندن له نیوان رنگ و شیوه دا شیوه ی 2- 10

گونجاندن له نیو پیکهاته ی کاریکی فوتوگرافیدا شیوه ی 2- 11

گونجاندن له نیو شمەك و كههسته ی نیومالدا شیوه ی 2- 12

پلانی فیرکاری

نامانج: کاری گروپکاری، یان کاری به کۆمهل

مامۆستای به پیز، ده توانیت ئەم وانە یه جیبه جی بکات له پریگه ی ئەنجامدانی گوتنه وهی وانە گوتنه وهی راسته وخۆ و فیرکردنی به کۆمهل، یان فیرکردن به هه ره وهزی به م شیوه یه:

۱. مامۆستا ناو نیشانی وانە که له سه ر ته خته ره شه که ده نووسیت.
۲. مامۆستا خۆی ئاماده ده کات له پریگه ی ئاراسته کردنی ئەم پرسیارانه:
- کاری هونه ری له سه ر چند به هایه کی هونه ری ئەنجام ده دریت، ئەم به هایانه چین؟
- چون به ها کار ده کاته سه ر کاری هونه ری نه خشه سازی؟
ده توانیت له پریگه ی وه لامه کانه وه به های کاری هونه ری (یه کیه تی، هاوسه نگی، گونجاندن) کورت بکرینه وه و له سه ر ته خته ره شه که بنووسرین و دواتر له گه ل قوتابیه کاندایه گوتوگو بکریت.
۳. پیشوه خته مامۆستا هه ندیک کاری هونه ری ئاماده ده کات، که کاره کان به های هونه رییان تیدا ره چاو کراوه (یه کیه تی، هاوسه نگی، گونجاندن).
۴. قوتابیه کان بکرینه گروپی (۴ بو ۶) که سی و بو هه ر گروپیکیش سه ره رشتیاریک هه بیته، دواتر ناو له گروپه کان ده نریت به پیی به هاکان، وهک:

گروپی یه که م: چه مکی یه کیه تی.

گروپی دووه م: چه مکی هاوسه نگی.

گروپی سییه م: چه مکی گونجاندن.

۵. هه ریه کیک له گروپه کان ئیش له سه ر کاریکی هونه ری ده کات، له چه مکی کاره که تیده گات و تیبینی و سه رنجه کانیان ده نووسنه وه.
۶. تیبینی هه ریه ک له گروپه کان له سه ر کاخه زیکی سپی ده نووسریته وه و له ته خته ره شه که ده دریت و مامۆستاش گوتوگو تیبینی و سه رنجه کان، له گه ل گروپه کان ده کات.

ئامانجى وانه گوتته وهى راسته وخۆ، پرسىارو وهلام

۱. مامۇستا دوتوانىت به گه شتىك قوتابىيه كان به رىتته ناو باخچهى قوتابخانه، تا خه يالېكهن له وشتانهى له نىو باخچه كه دا ههن له گول و گژوگياو درهخت، دواتر له بارهى سى به هاكهى نه خشه سازىيه وه (يه كيه تى، هاوسهنگى، گونجاندن) گفتوگويان له گه لدا بكات، ئنجا ئه م پرسىارانهيان ئاراسته بكات:

- له كويى باخچه كه دا هاوسهنگى ده بينين؟

- له كويى باخچه كه دا گونجاندن ده بينين؟

- له كويى باخچه كه دا يه كيه تى ده بينين؟

۲. له ريگهى ئه م پرسىارانهي وه قوتابىيه كان سى به هاكهيان بو روونده بيتته وه وه له هه مانكاتيشدا نرخانديان بو كارى هونه رى زورده بيت.

- چون يه كيه تى له نىو باخچهى قوتابخانه كه دا به ده ستديت؟

۳. بو نموونه، قوتابىيه كان له چه مكى يه كيه تى باخچه كه تيدده گهن، كه باخچه كه پيكهاتهى گيايى تيدايه، جا له بهر ئه وه هه رشتىك له نىو باخچه كه دا گوزارشت له شتىك ده كات، وهك گول، گژوگيا، درهخت، چيمهن...

- چون گونجاندن له نىو باخچهى قوتابخانه كه دا به ده ستديت؟

۴. ليره دا پيكهاتهى گونجاندن له ريگهى رهنگه كان، يان له ريگهى هيل و رووگهى شته كانه وه به ده ستديت.

۵. قوتابىيه كان له به هاى نه خشه سازى تيدده گهن له ريگهى پيكهاتهى نىو باخچه كه وه. هه روه ها ئه و پرسىارانهي، كه له رابردوودا لييان كراوه.

سه رچاوهى فيركارى

كه ره سته و پيداويستى سه ره تايى: ده فته رى وي نه كيشان به قه بارهى جياوازو كاخه زى جياواز، قه له م ره ساس، بو يهى ئاوى، فلچهى قه باره جياواز، مقه ست، كه تهر، راسته، كه تيرهى وشك (ستىك).

هوكارى روونكارى: تابلوى هونه رى هونه رمه ندان، كه له مه وپيش ئاماده كارى بو كراوه، چند نموونه يه كى سروشت، كومپيوته ر، داتاشو.

چالاکى کردارهكى

چالاکى يه كه م: به ره مهينانى چهند كاريكى نه خشه سازى له ريگه ي چاپگه رى جوراوجوره وه.

له م چالاکيه دا ماموستا نه رمونيانى پيشان دهدات، تا بابه تيكي گونجاو هه لېژيړن بو جيبه جيكردى له وانه كه دا. هه روه ها ئازادى ته واو به قوتابيه كان ببه خشريت، تا له چوارچيويه وانه كه دا به ئازادى و بي سلهمينه وه بتوانن گوزارشت له ناخى خويان بكن و ئه و بابه ته رازاندنه وه نه خشانه هه لېژيړن، كه به لايانه وه په سنده و دواتر له ريگه ي گه لاي داره وه، يان په تاته ي كولدراره وه، يان هه ر كه ره سته يه كي تر بتوانن به هاوسهنگى كاري چاپگه رى پي ئه نجام بدن.

ليرده قوتابي ده توانيت گه لاكان چهندجار و به رهنگى ليكچوو، يان جياواز دووباره له سه ر يه ك كاخه ز چاپ بكات، جا له وانه يه چاپكردنه وه هه ره مه كي، يان ريك بيت، ئه وهش په يوه ندى به ويستى قوتابيه كه وه هه يه. ئه م كارهش له ريگه ي ئه م ههنگاوانه وه ئه نجام ده ريڼ:

1. ئاماده كردنى گه لاي دار به قه باره ي جياواز، يان ليكچوو.
2. ئاماده كردنى بويه ئاوى، وهك گواش، يان ئه كرليك.
3. سه ره تا رووى گه لاکه له بويه بده و دواتر به فشار بيكيشه به كاخه زه كه دا.
4. له سه ر دهفته رى ويته كيشانه كه چاپكردنه كه ئه نجام بده. شيويه (13-2).

چاپكردن له ريگه ي گه لاه شيويه 13-2

که رهسته و شمه کی به کارهاتوو:

۱. گه لای جوراوجور، وهک: گه لای ههنجیر، میو، ژاله، گوله باخ... سه لکه په تاته...
۲. دهفته ری وینه کیشان، یان کاخه زی فره قه باره.
۳. بویه ئاوی (گواش، یان ئه کرلیک).
۴. که تهر، به کارده هینریت بو کولینی په تاته که، به مه بهستی دروستکردنی مۆر.

- بو زانیاری زورت بروانه په روه رده ی هونه بو پۆلی سییه می بنه رته، ته وهری دووهم، وانهی چواره م، چالاک یه که م و دووهم.

چالاک ی دووهم: چینی کاخه ز له ریگه ی کاخه زی رهنگا ورهنگ.

- مه بهست له و چالاکیه، چینی کاخه زی رهنگا ورهنگی بر او هیه به شیوه یه کی پووته ختی یه ک له دوا ی یه کی تیکه ه لکیشراوی یه کتر بر، به لام به و مه رجه ی ره چاوی به های رهنگی کاره که بکریت و ئالوز نه بیت.
- له ریگه ی ئه م ههنگاوانه ی لای خواره وه کاره که ئه نجام ده دریت:
۱. ئاماده کردنی کاخه زی رهنگ سوور، یان هر رهنگیک به شیوا و ده زانریت، لاکیشه یی، یان چوارگوشه یی بیت و چوارچیوه ی بو دیاری بکه.
 ۲. به راسته ماوه ی نیوانیان به یه کسان ی دیاری بکه و دواتر به مقه ست بییره.

چینی کاخه ز له ریگه ی کاخه زی رهنگا ورهنگ شیوه ی 14-2

۳. کاخه زیکی رهنگ جیاواز به هه مان شیوه نیشانه ده کریت و دواتر ده بردریت.
۴. دواتر کاخه زه کان به شیوه ی چین بو سه رو خوار، راست و چه پ تیک ده ئالینرین، هاوشیوه ی ته ون مامه له له گه ل کاخه زه بر او هکاندا ده کریت.
۵. دواتر کاخه زه ده رچوو هکان بیروه و شیوه که خشت بکه.
۶. له کوتاییدا پارچه کاخه زیکی چنراوی پوختت چنگ ده که ویت، وهک شیوه ی (۱۴-۲).

ئامانجى فيكرىدن و فيكرىدنى كراوه

ئامانجى ھەلسەنگاندن: تېيىنىكرىدن.

ئامراز: خىشتەى سىپىنەوھ.

مامۇستا تېيىنى ئاستى جىيەجىكرىدى قوتابىيەكان لەكاتى چالاكىيەكەدا دەكات.

خىشتەى چاودىرى پىشنىاركرى او بو راھىزانى ئاستى كارامەى قوتابىيەكان.

ئىرخاندن		پەفتارو تايبەتمەندى	ژ
نەخىر	بەلى		
		كەرەستەو پىداويستى تەواوى بو كاركە ئامادەكرىدوھ.	۱
		لە كارەكەدا پەچاوى (يەكەتەى، ھاوسەنگى، گونجاندىن) كرىدوھ.	۲
		گەلاكەى بە فلچە پەنگ كرىدوھ.	۳
		فلچەو بوئەكەى بە شىوئەكەى دروست لە پروسەكەدا بەكارھىناوھ.	۴
		شىوھو ھىلەكانى بە جوراوجورى داناوھ.	۵
		لە گەل ھاورپىكانىدا لە كاتى كاردە لە پەيوەندى و گىفتوگوكردندايە.	۶
		پەچاوى ياساى پاكخاويىنى و پوختى و پىكخستىيان كرىدوھ.	۷

لىكەستىن و پىنگرتىن

پەروەردەى ھونەر بو پولى چوارەمى بنەرەت، تەوهرى ھەوتەم، شىوازو رىگاكانى پەنگرتىن و چاپكرىدى ساكار.

چالاكى بەمەبەستى دەولەمەندكرىدن: چەند شىوئەكەى ئەندازەى جىاواز وئىنەبكىشە، كە سەرچەم ھاوسەنگىيەكان روونبكاتەوھ، وەك: ھاوسەنگى دوولايەكسانى لىكچوو، ھاوسەنگى لىكئەچوو، ھاوسەنگى لىكچوو تىشكى، ھاوسەنگى رووتەلەكى.

چالاكى بەمەبەستى چارەكرىدن: قوتابىيەكان چەند وئىنەكە كۆدەكەنەوھ، كە سى بەھاكە لەخوبگرىت (يەكەتەى، ھاوسەنگى، گونجاندىن)، دواتر بو قوتابىيەكان نمايشبكرىن و لەگەلىاندا گىفتوگوكرىت، ئنجا لە پۆلەكەدا ھەلبواسرىن.

وانه‌ی دووهم

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی.

بابه‌ت: زیادکردنی نه‌خشه‌سازی رازاندنه‌وه.

وانه: پیکهاته‌کانی رازاندنه‌وه.

کاتی وانه: ۳ به‌شه‌وانه.

سووده به‌ده‌سته‌هاتوو‌ه‌کانی ئەم وانه‌یه

سووده زانیارییه‌کان

قوتابی پیکهاته‌کانی رازاندنه‌وه‌ی ئەندازه‌یی و نائه‌ندازه‌یی (نووسین، گیایی، ئاژهل‌ی) ده‌زانیت.

سووده کارامه‌یییه‌کان:

کوومه‌لیک نه‌خشه‌سازی به‌ره‌مه‌ده‌ینیت، که پیکهاته‌ی رازاندنه‌وه‌ی ئەندازه‌یی و نائه‌ندازه‌یی (نووسین، گیایی، ئاژهل‌ی) له‌ ریگه‌ی چاپگه‌رییه‌وه‌ بو نه‌خشه‌سازییه‌که زیاد ده‌کات.

سووده ویژدانییه‌کان:

شانازی به‌ که‌لتورو فره‌نگی کوردیییه‌وه‌ ده‌کات.

راهیژان و توانسته‌ پیشه‌کییه‌کان

دوای ئەوه‌ی قوتابییه‌کان له‌ ریگه‌ی سه‌ردانیکردنیانه‌وه‌ بو‌ ناوچه‌ میژوویی و که‌لتوری و دیرینه‌کان تیده‌گن، که هونه‌ری نه‌خشه‌سازی رازاندنه‌وه‌ له‌ کوردستاندا چه‌ند دیرینه‌ بو‌نموونه‌ سه‌ردانی قه‌لای هه‌ولیر، قه‌لای شیروانه، ئاکری، ئامیدی، کویه، کفری، شوینه‌ میلییه‌کانی هه‌ر شاریک له‌ کوردستان... شته‌ چنراوو دروستکراوه‌ کوردیییه‌کان، وه‌ک شیوه‌کانی (۱۵-۲) و (۱۶-۲). پیشتر قوتابی ئەزموونی له‌سه‌ر هونه‌ری نه‌خشه‌سازی و رازاندنه‌وه‌ په‌یداکردوو، بویه‌ ئیسته‌ پیویسته‌ وردتر بچیته‌ نیو کاره‌که‌وه‌و له‌ سه‌رنجدان و تیراماندا به‌ وریاییه‌وه‌ مامه‌له‌ بکات، چونکه‌ ئیدی لی‌ره‌وه‌ توانا کارامه‌یی و ئەزموونه‌کانی باشترو پوخته‌تر ریکده‌خاته‌وه‌، جا ئەوه‌ش له‌ ریگه‌ی ئاراسته‌کردنی ماموستاوه‌ پرووده‌دات، چونکه‌ رۆل و کاریگه‌ری ماموستا به‌سه‌ر قوتابییه‌کانه‌وه‌ پروون و ئاشکرایه‌و ئەم پرسیارانه‌ش له‌ قوتابییه‌کان ده‌کات:

۱. رازاندنه وه چیه؟
۲. رازاندنه وه له کوی به کارده هیتریت؟
۳. رۆلی رازاندنه وه له جوانترکردنی شتهکاندا چیه؟

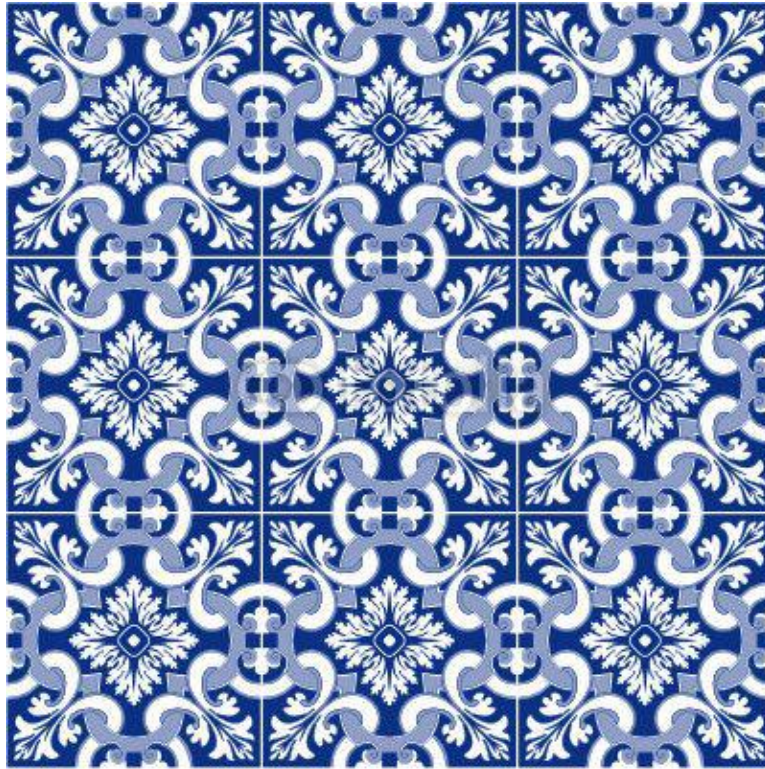
نه خشی رازاوهی فه رشی کوردی له کوردستانی رۆژه لات شیوهی 2-15

نه خشی رازاوهی سه ر په نجه ره ی خانووه کانی ئاکرۆ شیوهی 2-16

۱. رازاندنه‌وه‌ی ئەندازه‌یی

بریتییە لەو شیۆه رازاندنه‌وانه‌ی، که پشت به یه‌که‌ی ئەندازه‌یی ریک

ده‌به‌سـتـیت، وهک
چوارگۆشه، لاکیشه،
بازنه، شه‌ش‌پالو،
هه‌ش‌پالو، ئەستیره،
شیۆه‌ی ئەندازه‌یی
تیکه‌ئالو، ئەم
شیۆانه‌ش بو
رازاندنه‌وه‌ی ته‌لار و
رستن و چنن و
دارتاشی و مسگه‌ری
به‌کاره‌ینراوه، زور
جار شیۆه‌کان تیکه‌ل
ده‌کریت با‌به‌تیکه‌ی

رازاندنه‌وه‌ی ئەندازه‌یی و نائه‌ندازه‌یی شیۆه‌ی 18-2

یه‌که‌رتوی هاوسه‌نگی توکمه‌ی هونه‌ری
لینیکده‌هینریت. شیۆه‌ی (۱۸-۲).

۲. رازاندنه‌وه‌ی نائه‌ندازه‌یی

بریتییە لەو رازاندنه‌وانه‌ی، که له شیۆه‌ی
نائه‌ندازه‌یی پیکدیت، وهک نووسین، گیایی،
ئاژهلێ، ئاده‌می... جا ئەم رازاندنه‌وانه‌ بو
مه‌به‌ستی جوانکردنی رووگه‌ی ده‌ستنوس و
وینه‌ روونکارییه‌کان و فه‌رش و قوماش و
گلینه‌کاری (موزائیک) به‌کاره‌ینراوه. شیۆه‌ی
(۱۹-۲).

نه‌خشی رازاوه‌ی سه‌رگلینه‌ شیۆه‌ی 19-2

ههروهها به شهکانی تری پازاندنهوهی نائهندهوهی پیکدین له:

أ. پازاندنهوهی گیایی: بریتیه له و پازاندنهوهی بو مه بهستی جوانکاری پووگهی شسته بهردهسهستهکان بهکاردههینریت و زیاتر شیوهی گول، گیا، گهلا، درخت لهخودهگریت، وهک شیوهی (۲۰-۲).

ب. پازاندنهوهی ئاژهلی: لهم جووره پازاندنهوهیهدا زیاتر پشت به شیوهی

پازاندنهوهی گیایی شیوهی 20-2

ئاژهلی ده بهستریت، جا ئهم ئاژهلانه بالندهبن، یان ئاسک، یان ئهسپ، یان ئاژهلی ئهفسانهیی، وهک سیمرخ، یان ئهژدیها... وهک شیوهی (۲۱-۲).

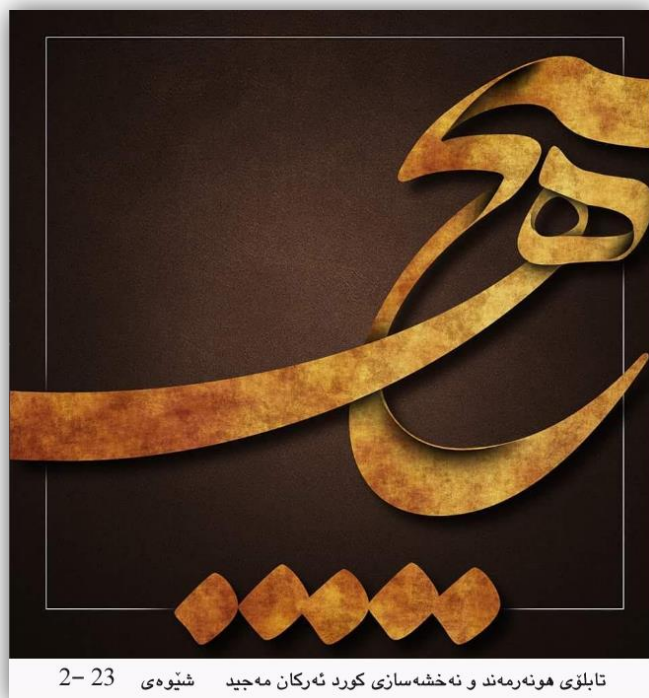
پازاندنهوهی ئاژهلی له سهرفه پش شیوهی 21-2

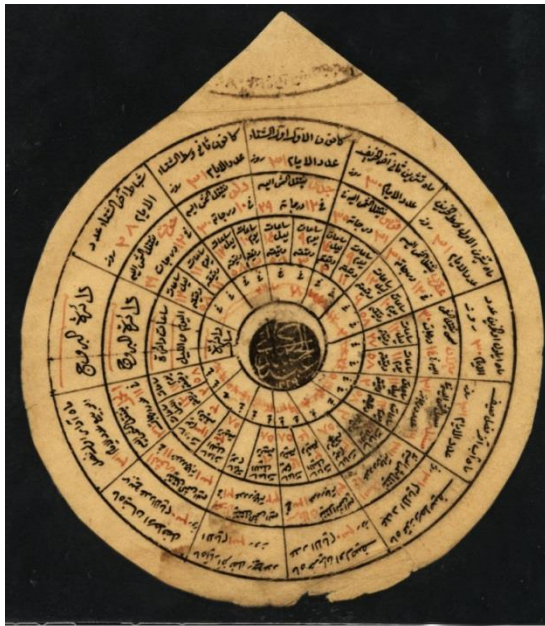
ت. رازاندنه‌وهی ئادهمی: له‌م رازاندنه‌وهیه‌دا زیاتر مرووف، وه‌ک یه‌که‌یه‌کی رازاندنه‌وهی سه‌ره‌کی به‌کارده‌هینریت. جا ئه‌م دیمه‌نانه گوزارشت له راووشکار، یان ئاهه‌نگ و بۆنه‌کان، یان بابه‌تیکی خۆشه‌ویستی ده‌کات، وه‌ک شیوهی (۲۲-۲).

پ. رازاندنه‌وهی نووسین: ئه‌مجۆره‌شیان نووسین وه‌ک یه‌که‌یه‌کی رازاندنه‌وهی سه‌ره‌کی مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا ده‌کریت و هی‌زی کاری جوانکاری پیده‌بخشیریت. لی‌ره‌دا هونه‌رمه‌ندی خۆشنووس به شیوه‌یه‌کی ناسک و هه‌ستیارو

وردو پوخت ره‌فتار له‌گه‌ل پیته‌کاندا ده‌کات و هی‌زی جوانکاریان پیده‌به‌خشیریت. جا ئه‌م نووسینانه له‌سه‌ر کاخه‌ن، یان گلینه، یان شووشه، یان مؤزائیک بن، گرنگ ئه‌وه‌یه‌ توانای جوانکاری خوی بیه‌خشیریت به‌شته‌کان، وه‌ک شیوهی (۲۳-۲).

شایانی باسه، هونه رمنه ندو خوشنوو سی کورد هه میشه هه ولیداوه

رۆژمێری بورجه كان دروستكراوی مه لار زانای كورد حامید عهسكهری شیوهی 2-24

له پریگه ی نووسینه کانییه وه هیزی جوانکاری به شته کان ببه خشیت، جا ئه و جوانکارییه له سه ر کاخه ز، یان وینه، یان تابلو، یان فه رش، یان هه رشتیك خو ی مه به ستی بوو بی ت. هه روه ک ده زانری ت له رابردو ودا چاپه مه نی نه بو وه، هه رله به ر ئه وه ش مرۆقی کورد هه ولیداوه ده ستنوو سه کان به په ره موچ، یان به قه له م به شیوه یه کی زورجوان و پوخت بنوو سیته وه و نوسخه ی

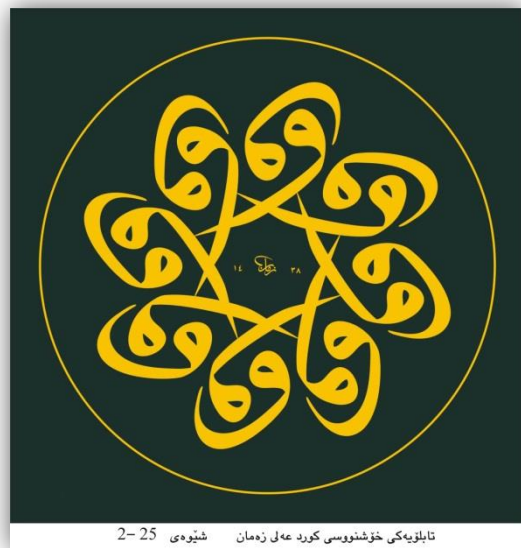
دیکه که یان له به ربگریته وه.

لی ره دا وه ستای کارامه ی ده ستره نگینی کورد له و بواره دا لایه نی جوانکاری فه رامو ش نه کردو وه هه ولیداوه ئه و په ره یه ی له سه ری ده نوو سیته وه به شیوه یه کی زورجوان و په خت ریکی بخات و جوانییه که ی ده ربخات.

هه روه ها هونه رمنه ندی کورد

هه ر به وه نه ده وه رانه وه سه ستا وه و

نووسینی خستوته سه ر کاری رستن و چنن و مؤزائیک و گلینه کاری و رازاندنه وه ی بنمیچ و بنبان و سه رده رگا و سه ره په نجه ره کان. ئیدی به وه ش کاریکی جوانکاری مه زنی ئه نجامدا وه، راسته له وانیه له رابردو ودا کاره کان ئه وه نه نه بوو بن، به لام ویست و ئاوات و خه ونی هونه رمنه ندی کورد ویرای ساده یی ئه و که ره سه ته و شه مه کانه ی له به رده سه تیدا بوون، به لام توانیویه تی کاریکی جوانی دلفرین به ره هم به یینیت. شیوه ی (2-24) و (2-25).

تابلۆیه کی خوشنوو سی کورد عه ل زه مان شیوه ی 2-25

فېركردن له پېگه گروپكارىيېوه

مامؤستاي به پېز، ده توانرېت ئه م وانه يه له پېگه گى وانه گوتنه وهى راسته وخو و فېركردن له پېگه گى هه ره وه زيكردنه وه ئه نجام بدرېت. سه ره تا مامؤستا ناو نيشان و به رئه نجامى وانه كه له سه ر ته خته ره شه كه ده نووسيت.

۱. مامؤستا خو ي بو وانه كه ئاماده ده كات له پېگه گى ئه م دوو پرسىار كردنه وه، به م شيوه يه:

- جوره كانى رازانده وه چين؟ يان چند جور رازانده وه هه يه؟
- جوره كانى نه خشاندنى كوردى كامانه؟ (رازانده وهى نا ئه نذازه يى، رازانده وهى ئه نذازه يى و جورى هيلكارىيېه كانى خر، راست، چه ماوه، تيكئالو، يه كتر بر...).

له پېگه گى ده سته وتنى پرسىاره كانه وه ده توانرېت كورته يه ك له زانىارى پوخته له باره ي هونه رى رازانده وه ده سته كه وييت و مامؤستاش ئه م وه لامانه له سه ر ته خته ره شه كه تومارى ده كات و دواتر له گه ل قوتابىيېه كاندا گفتوگوى ده كات.

- ۲. مامؤستا كومه ليك كارى فره جورى رازانده وه بو قوتابىيېه كان نمايش ده كات.
- ۳. قوتابىيېه كان دابه شى چند گروپىكى (۴ بو ۶) كه سى ده كات و هه ر گروپىكيش سه ردارىكى ده بييت، هه ريه ك له گروپه كان به ناوى يه كيك له پېكه اته كانى رازانده وه ده نرين، به م شيوه يه:

گروپى يه كه م: رازانده وهى ئه نذازه يى.

گروپى دووه م: رازانده وهى گيايى.

گروپى ستيه م: رازانده وهى ئاژه لى.

هه ريه كيك له م گروپانه كومه ليك ويينه ي تاييه ت به رازانده وه كوده كاته وه و گفتوگوى له سه ر ده كات.

- هه ريه كيك له م گروپه كان ويينه ي رازاوه ي تاييه ت به گروپه كه ي كوده كاته وه و تيبينى و سه رنجى خويان له سه ر ده نووسن.

- وه لامه كان له سه ر كاخه ز ده نووسرين و دواتر به ته خته ره شه كه وه هه لده واسرين و مامؤستا و قوتابىيېه كان پېكه وه گفتوگوى له سه ر ده كه ن.

سەرچاوهی فێرکاری

که رهسته و پیداوێستی سه ره تایی: نه خشیکی رازاوهی ئاماده، کاخهزی تریس، کاخهزی سپی، که ته ر، قه له م ره ساس، کارتون، رۆله، که تیره ی وشک، ئیسفنجیکی مه تاتی، فلچه ی رۆل، بۆیه.

هۆکاری روونکاری: مامۆستا چه ند کاریکی هونه ری کۆلدرای ئاماده کردوو، له گه ل نمایشکردنی چه ند وینه یه کی روونکاری له ریگه ی داتاشوو.

ره گه زه کانی جیبه جیکردن

چالاکی یه که م: سازکردنی کاری هونه ری چاپگه ری له لایه ن قوتابیانوه خۆشه ویسته و پێویسته بۆ ئه م چالاکییه مامۆستا به نه رمی زانیاریه کان بگه یه نته قوتابیه کان و مه به ستی کاریان بۆ روونبکاته وه. بۆ جیبه جیکردنی ئه م کاره ش پێویسته ئه م هه نگاوانه بگره به ر:

۱. دانانی کاخه زه تریسه که له سه ر نه خشه رازاوه که و توندکردنی له ریگه ی تیپه وه. وه ک شیوه ی (۲-۲۶).
۲. به قه له م ره ساس به سه ر نه خشه رازاوه که دا ده چینه وه، تا دوو روومان پێدات، وه ک شیوه ی (۲-۲۷).
۳. ده شتوانریت کاخه زه تریسه که بخریته سه ر ئیسفنجیکی مه تاتی و نه خشه که له به ری بگیریته وه له گه ی مۆنۆتایپه وه و دواتر ئیسفنجه که بکۆلدریت، وه ک شیوه ی (۲-۲۸).
۴. شیوه کۆلدرایه که لیده کریته وه و له ریگه ی که تیره ی وشکه وه له رۆله که قایم ده کریت، وه ک شیوه ی (۲-۲۹).
۵. له کۆتاییدا رۆله که (تیرۆک) له بۆیه هه له کیشریت و ده توانریت تیشیرت، یان کاخه ز، یان کارتون، یان دیواری پی بنه خشینریت و برازینریته وه، وه ک شیوه ی (۲-۳۰).

شيوه‌ی 2-26

شيوه‌ی 2-27

شيوه‌ی 2-28

شيوه‌ی 2-29

شيوه‌ی 2-30

ئەم شيوه چاپگه‌رييه به يه‌کک له شيوه په‌سه‌نده‌کان داده‌نريت له‌لای قوتابی، چونکه ئەزموونیکى نوئ ده‌خاته‌سه‌ر خه‌رم‌انه‌ی زانیاریه‌ک‌انی و راهی‌زانیکی نویش

ده‌بیت بۆ ته‌واوی کاره‌ کرداره‌کییه‌کانی، که تا ئیسته‌ ئەنجامی دابیت.

ماموستا ده‌توانیت بۆ بیره‌ینانه‌وه بگه‌ریته‌وه بۆ پرۆگرامی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ پۆلی پینجه‌می بنه‌ره‌ت، ته‌وه‌ری دووهم، وانه‌ی چواره‌م، وانه‌ی نیگارکیشان به‌یه‌که‌ی رازاندنه‌وه.

هه‌لسه‌نگاندن

ئامانجی هه‌لسه‌نگاندن: تیبینیکردن.

ئامرازی هه‌لسه‌نگاندن: خشته‌ی سرپینه‌وه (دهفته‌ری تیبینیکردن).

مامۆستا تیبینی ئاستی جیبه‌جیکردن ده‌کات له‌کاتی چالاکه‌بیه‌کانی پیشوودا. خشته‌ی چاودیریکردنی پیشنیارکراو به‌مه‌به‌ستی نرخاندنی ئاستی کارامه‌یی قوتابی له‌چاپگه‌ریدا

نرخاندن		په‌فتار، یان تاییه‌تمه‌ندی	ژ
به‌لای	نه‌خیر		
		که‌ره‌سته‌و پیداو‌یستییه‌کان ئاماده‌ ده‌کات.	۱
		پازاندنه‌وه‌ی گیایی بۆ کاره‌که زیاد ده‌کات.	۲
		ئه‌و شوینانه‌ی دیاریکردبوون به‌باشی شیوه‌کانی برین و ده‌ریه‌ئان.	۳
		بۆیه‌و ئاوه‌که‌ی تیکه‌لکردوو به‌دروستی به‌کاریه‌ئان.	۴
		بۆیه‌و فلچه‌که‌ی به‌دروستی به‌کاره‌ئان.	۵
		له‌گه‌ل هاوریکانیدا په‌یوه‌ندی گرت و هاوکاری یه‌کتريان کرد.	۶
		په‌چاوی یاسای پاکوخواوینی و پوختی و ریکخستنیان کرد.	۷

چالاکی دووهم: به‌ره‌مه‌ئانی نه‌خشه‌سازی پازاندنه‌وه له‌ریگه‌ی

به‌کاره‌ئانی پیتی کوردی.

بژی کوردستان په‌چاکی

شیوه‌ی 2-31

مامۆستا ده‌توانیت هه‌ندیک ناو، یان

ده‌سته‌واژه‌ی جیاواز به‌کاربه‌ئیت، وه‌ک

کوردستان، کورد، ولات، ئازادی... وه‌ک

شیوه‌کانی (۲-۳۱) و (۲-۳۲)، قوتابی

ده‌توانیت ئه‌م وشانه له‌سه‌ر کاخه‌زیک بنوسیت و یه‌که‌یه‌کی پازاندنه‌وه‌ی

جوانی هونه‌ریان لیبیکبه‌ئیت. دواتر هه‌مان ریکچه‌ی چالاکی یه‌که‌م

بگریته‌به‌رو نووسینه‌که ده‌ربه‌ئیت، به‌وه‌ش قوتابی فیری چاپگه‌ری ده‌بیت.

عكوردستان جوانان ولآت شيرين ماديران ابرار

شيوه ى 32-2

ليکبهستن و پيکرتن

- په روه رده ى هونه ر بو پولى چواره مى بنه رت، ته وهر ى پينجه م، وانه ى يه که م، بابه تى نه خشه سازى.

چالاكى به مه به ستي دهوله مند کردن و چاره کردن

چالاكى به مه به ستي دهوله مند کردن: قوتابيه كان هه نديک نه خشه سازى ساده و ساکار نه نجامده دن و له پوله که دا نمايشى ده که ن، دواتر ماموستاو قوتابيه كان پيکه وه گفتوگو له سه ر کاره كان ده که ن.

چالاكى به مه به ستي چاره کردن: نه خشه کيشان له ريگه ى به کاره ينانى قه له مرهنگ، يان فلوماسته ر، يان بويه ى پاستيلى چه ور، به مه به ستي کيشانى پيتى کوردى و دواتر تيکه لکردنى به رازاندنه وه ى نه نذازه ى ريکوپيک و پوخت.

لانه پژگار

خانمه هونه رمنه ندى كورد «لانه پژگار» Lana Rzgar له سالى (۱۹۹۴) له شارى قه لادزى له دايكبووه. ده رچووى كو ليژى هونه ر، به شى شيوه كارى، لقى گرافيك و نه خشه سازييه. تاييه تمه ندى خووى وه رگرتووه له بوارى كو لين و پازاندنه وه دا Ornament. كار له هونه رى پازاندنه وه دا دهكات و وهك يه كه يه كى كارى هونه رى نه خشه سازى تيدا ئه نجام ده دات. له گه ل ئه وه شدا له ريگه ي هونه رى چاپگه رييه وه نه خشه پازاوه كانى چاپ دهكات له سهر كاخه ز، قوماش، كه ئه مه ش به يه كييك له جوانترين جوړه كانى پازاندنه وه داده نريت، كه له سهر جلو به رگ و شمه كى پازاندنه وه ئه نجام بدريت.

قادر ئاكيۆل

هونهرمه ندى كورد «قادر ئاكيۆل» Kadir Akyol له سالى (1984) له

شارى (ماردين)ى باكورى كوردستان له دايكبووه.

له سالى (2008) كۆليژى هونهره جوانه كانى له

زانكۆى «ميرسين» تهواو كردووه. له سالى (2011)

خويندى ماجستىر له زانكۆى «غازى عهتاب» له

ژيرناوى Hybrid Approaches in

Contemporary Art تهواو دهكات. ههروهها خويندى بالا دريژه پييدهدات

له زانكۆى Sevilla University in Spain به مه به ستي بره و دان به

تويژينه وه كانى له سه ر هونه رى هاو چه رخ. ئيستا يه كي كه له هونه رمه نده

چالاكه كان و له ئه وروپا و جيهان چالاكييه هونه رييه كانى له بوارى:

نيگاركيشان، ئاويته بوونى وينه ي جوولاوو جيبه جيكردن پيشكه ش دهكات.

وانه‌ی سییه‌م

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی.

بابه‌ت: خو‌شنووسین.

کاتی دیاریکراو: ۲ به‌شه‌وانه.

سووده به‌دهسته‌اتوو‌ه‌کانی ئەم وانیه

سووده زانیارییه‌کان

قوتابی ئاشنایه‌تی له‌گه‌ل هونه‌ری خو‌شنووسیدا په‌یدا ده‌کات.

سووده کارامه‌یییه‌کان

قوتابی په‌نجه‌کانی رادیت له‌گه‌ل پیته‌کان و هیزی خه‌تکیشانی باش ده‌بیت و توانای به‌خۆزانی زۆرده‌بیت.

سووده ویژدانیه‌کان

قوتابی فی‌ری پشوودریژی و مانه‌وه ده‌بیت له‌کاتی کارکردندا.

راهیزان و توانسته پیشوه‌ختیه‌کان

فی‌رکاری پیشوه‌خت

مامۆستا ئەو وانیه‌ی له‌ پۆلی پینجه‌مدا له‌بارهی خو‌شنووسی خویندبوویان بیریان ده‌خاته‌وه‌و کورته باسیک له‌بارهی خه‌تی روقعه‌ باس ده‌کات و هه‌ندیک نمونه‌ی په‌ندی کوردیان له‌پریگه‌ی نووسینه‌وه‌ پیشان ده‌دات و دواتر بۆیان ده‌خوینیته‌وه‌. لی‌رده‌دا مامۆستا باسی گرنگی هونه‌ری خو‌شنووسی بۆ قوتابییه‌کان ده‌کات و به‌های جوانکاری ئەم کاره‌ بۆ قوتابییه‌کان پرونده‌کاته‌وه‌، وه‌ک:

۱. نووسینی جوان ده‌چیته‌ دل‌ه‌وه‌.

۲. نووسراوی جوان سه‌رنج راکیشه‌.

۳. نووسراوی جوان زوو ده‌خوینریته‌وه‌.

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

مامؤستا داوا له قوتابییه‌کان ده‌کات قه‌له‌میک به ده‌ستیانه‌وه بگرن و به‌رزی بکه‌نه‌وه و له‌هه‌وادا چهند وشه‌یه‌ک بنووسن، وه‌ک شیوه‌ی (۲-۳۳)، له‌گه‌ل ره‌چاوکردنی ئاستی نووسین و سه‌روبوری وشه‌کان. لی‌ره‌دا قوتابییه‌کان سه‌ما به‌ده‌ستیان ده‌کن و جوړیک له ئازادی جووله‌یان پیوسته.

به‌سه‌بردنی کاتیکی خوش

مامؤستا چهند رۆژنامه‌یه‌کی به‌سه‌رچوو، یان چهند په‌ریکی قه‌باره گه‌وره (۷۰×۵۰سم) و ماجیک ئاماده‌ ده‌کات و داوا له قوتابییه‌کان ده‌کات به‌گروپ کار له‌سه‌ر نووسینیک بکه‌ن. هه‌روه‌ها پیوسته هه‌ر گروپیک بزانی چی ده‌کن؟ واته چی ده‌نووسن؟ له هه‌مانکاتیشدا پیوسته نووسینه‌کان جوړیک له جوانکاری تیدابیت، جا ئه‌گه‌ر قوتابییه‌کان زیاده‌ره‌ویش بکه‌ن کیشه نییه، چونکه ئه‌م چالاکییه ته‌نها بۆ به‌سه‌بردنی کاتیکی خوشه.

هه‌روه‌ها قوتابییه‌کان ترسیان له نووسین ده‌شکیت و توانای کارکردنیان، ئنجا ئاره‌زووی ئیشکردنیان زۆرتر ده‌بیت، ئیدی به‌م چالاکییه قوتابییه‌کان له مه‌به‌ستی کار تیده‌گه‌ن و کاتیکی خوشیش به‌سه‌ر ده‌بن و ترس و بیئارامیان ده‌ره‌ویتته‌وه.

چالاكى يەكەم

مامۇستا چەند كارىكى ئامادەكراو بۇ قوتابىيەكان نمايش دەكات، دواتر ھەنگاۋەكانى كارکردن بۇ قوتابىيەكان شىدەكاتەۋە، تا بزاندن چۇن دەكىشريت؟ يان چۇن مامەلە لەگەل پىت و ھىلەكاندا بكن؟ ھەرۋەھا مامۇستا چەندجاريك لەسەر كاخەزە گەۋرەكە (۷۰×۵۰سم) چەند پىتتەك بە لارولەنجە بە ماجىكى رەنگاۋرەنگ لەبەرچاۋى قوتابىيەكان دەكىشيت. دواتر قوتابىيەكان دەكاتە سى گروپەۋە و ھەر گروپىك لە گروپەكان وتەيەكى نەستەقى كوردى، يان پەندىكى كوردى، يان چەند پىتتەكى كوردىان پى دەدات و ھەر گروپەش بە ويستو خواستى خۇيان كارى جوانكارى تىدا دەكەن، ۋەك شىۋەى (۲-۳۴). قوتابىيەكان دەتوانن پىتەكان دواى رەنگکردن بېرن و لەشىۋەى لكاندن تابلۋى ھونەرى پىدروست بكن. مەرچىش نىيە پىتەكان كتومت، ۋەك خۇيان دەربچنەۋە، بەلكو قوتابىيەكان زياتر كار لەسەر بوارى جوانكارىدا دەكەن.

سەرچاۋەى فېركارى

كەرەستەۋ پىداۋىستى سەرەتايى: كاخەزى سىپى، ماجىك، بۆيەى ئاۋى، راستە، مقەست.

ھۆكارى پوونكارى: تابلۋى ئامادە، نووسىنى مامۇستا، نمايشکردنى چەند فىلمىكى بەلگەنامەيى.

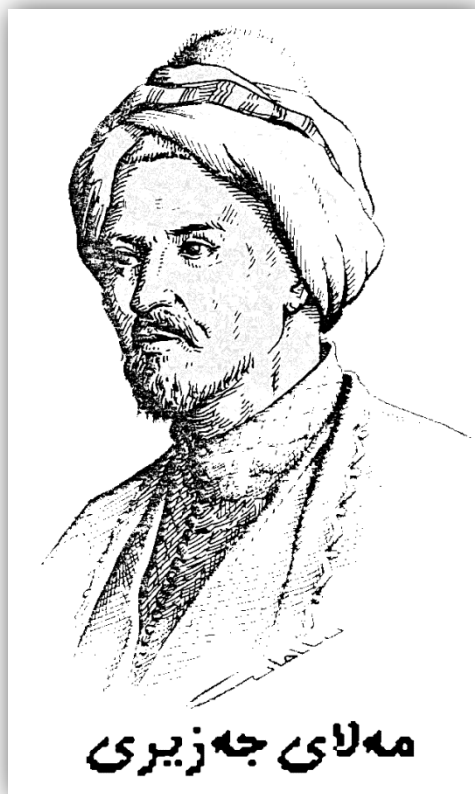
چەند نووسىنىكى شىۋە ئازاد شىۋەى 2-34

به‌دیج باباجان

«باباجان» یه‌کیکه له نیگارکیش و نه‌خشه‌سازو گرافیکست و خوشنوووس و ده‌ستره‌نگینه‌کانی مه‌زنی کورد. ناوی «به‌دیج حوسین باباجانه»، له‌سالی (۱۹۲۳) له‌شاری «که‌رکوک» له‌دایکبووه. هه‌روه‌ک خۆی ده‌لی: هه‌ر له‌مندالیه‌وه‌هه‌زی له‌وینه‌و مؤسیقا بووه. خویندنی سه‌ره‌تایی له‌شاری سلیمانی ته‌واو کردووه‌و دواتر له‌شاری که‌رکوک به‌رده‌وام بووه له‌خویندنی ناوه‌ندی. له‌سالی (۱۹۴۵) چۆته‌په‌یمانگه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی به‌غدا.

له‌سالی (۱۹۵۰) به‌شی وینه‌کیشانی به‌سه‌رکه‌وتوویی ته‌واو کردووه. به‌یه‌کیک له‌نه‌خشه‌سازه به‌سه‌لیقه‌و وردبینه‌کان داده‌نریت و زۆر به‌جوانی نیگاری کیشاوه. کاتی‌ک مامۆستا و نوسه‌ری گه‌وره‌ی کورد، «عه‌لائه‌دین سه‌جادی» له‌سالی (۱۹۵۰) نامه‌یه‌ک بۆ «به‌دیج باباجان» ده‌نووسی و داوای لیده‌کات وینه‌ی شاعیرانی کورد له‌خه‌یال‌دانی هونه‌ری خۆیدا بکیشی. مامۆستا «عه‌لائه‌دین»، هه‌ندی باسی له‌باره‌ی شاعیره‌کان بۆ نوسیوو. ئە‌میش بۆ یه‌که‌م جار به‌خه‌یال وینه‌کانی کیشاوه‌ته‌وه‌و یه‌که‌م سه‌رچاوه‌ی وینه‌یی ئە‌م شاعیرانه‌یه، تا ئیستا دواتریش وینه‌کان له‌کتیپی «میژووی ئە‌ده‌بی کوردی» له‌سالی

مه‌لای جه‌زیری

(۱۹۵۱، تا ۱۹۷۱) چاپی یه‌که‌م و دووه‌مدا بلاوکراوه‌هه. تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی ئە‌م هونه‌رمه‌نده بریتی بوون له: پشوودریژی له‌کاتی کارکردندا و توانای مانه‌وه‌ی زۆربووه، به‌مه‌ش ده‌یتوانی جوانکاری ته‌واو له‌هونه‌ره‌که‌یدا بکات و مافی ته‌واو بدات به‌بابه‌ته‌کان.

له گه ل ئه وه شدا نه رمونيان و هيمن بوو له رهفتار كردندا بيدهنگانه
 كاره كهى خوئ راده په پراند، به لام له گه ل هم موو ئه م تايبه تمه ندياننه شدا
 له پرووى هونه رييه وه خامه رهنگين و ده ستره نگين بوو، ئاره زووى
 له هه رشتيك كردبا ئه نجامى دهاو ئه ركه كهى سه رشانى راده په پراند.

(باباجان) له كاتى

كار كردندا ورده كارو
 ئارامگر بووه، هه مان ئه م
 تايبه تمه ندياننه ش يه كيكن
 له تايبه تمه ندياننه ش يه كيكن
 هونه رمه ندى نيگار كيش،
 چونكه كارىكى
 ورده كارىيه و له كاتى
 كار كردندا پيويستى به

مه حوى و حاجى قادري كزى له لايهن باباجانه وه كيشراون

مانه وه و پشودريژى هه يه. كه واته ئه گه ر به وردى سه يريكى ئه و

نه خشه سازيانه بكه ين (جگه له
 كار هونه رييه كان) ده بينين
 كارى ورده كارى تيكه لى
 هونه رى ميللى كردو وه و
 ئه مه ش به پروونى به كاره
 بازرگانىيه كانىيه وه دياره.

(به دىع باباجان) بو
 دواچار له رۆژى ۱۵-۱۱-
 ۱۹۹۶ مائئاوایى له ژيان دهكات
 و له گورستانى (حه مه د
 سه كران) له نزيك (پاشديه) له
 شارى به غدا به خاك
 ده سپيردریت. له دواى خوئ
 خه زينه يه كى گه وره ي هونه رى
 بو كورد به جى هيشت.

چالاکى دووهم

له م چالاکىبه دا مامۆستا ره چاوى ياساو ريساکانى خه تى روقعه دهکات. واته به قوتابىبه کان ده لیت هر پیتیک له پیته کان خاوهن جووله ی تایبته به خویه تى و نابیت ئەم جوولانه فه رامۆش بکرین، چونکه له کۆتاییدا جوان ده رناکه ون و ناریک دینه بهرچاو. نمونه ی پۆلى پینجه م بهینه وه بهرچاو، وهک شیوه ی (۲-۳۵). ئیدی لیروه وه قوتابىبه کان پابه ندی راهینانه که ده بن و له هه مانکاتیشدا له شیوازی کارکردن تیده گهن. (سه ره تا په نده کوردیبه که ی پیره میرد بو قوتابىبه کان شی بکه وه)

دهستپیک

داوا له قوتابىبه کان بکه به قه له م جاف، یان سوفته کانیا ن به سه ر ئە و په نده کوردیبه ی شاعیری مه زنى کورد پیره میرددا بچنه وه، له گه ل ره چاو کردنى پوختی و پاکی له نووسیندا.

سه رچاوه ی فیترکاری

که ره سه ته و پیداو یستی سه ره تایی: قه له م جاف، قه له م سو فته نوک چه وت. هو کارى روونکارى: کلیشه ی ئاماده کراو بو کارکردن.

ئەد دەرمانەي لە پەردا دۆستەن

بۆ ئەهەل دەگە پێن بەدە پەي پۆستەن

ئەهە عی بە مەردی بکوی زۆر خۆشە

لەگەن دەر پەردا ئەهە لکە دەر پۆشە .

ئەد دەرمانەي لە پەردا دۆستەن

بۆ ئەهەل دەگە پێن بەدە پەي پۆستەن

ئەهە عی بە مەردی بکوی زۆر خۆشە

لەگەن دەر پەردا ئەهە لکە دەر پۆشە .

پۆل:

ناو:

لق:

دود که من که دلیان له یه له زویر بی

وایان لی مه که ، که بیان سینه بی

پهنکو نه دانه که ناسنت بودنه وه

داله تو ره که ن بجه کونه وه .

دود که من که دلیان له یه له زویر بی

وایان لی مه که ، که بیان سینه بی

پهنکو نه دانه که ناسنت بودنه وه

داله تو ره که ن بجه کونه وه .

پۆل:

ناو:

لق:

تهوہری چوارہم

کاردهستی Handcraft

به شیوه‌یه‌کی گشتی شیوه‌کان له هیلی جوراوجور پیکهاتون، جا هه‌ندیک له وهیلا نه‌رموله‌ن و هه‌ندیکی تریشیان ریک و پوخت و دل‌به‌رن، به‌لام هه‌ندیکی تر له هیله‌کان تیکئالاوو ناحه‌زن، ئه‌وه‌ی گرنگییت بو ده‌رخستنی هیله‌کان ئه‌وه‌ توانای هونه‌رمه‌نده، که ده‌توانییت هیله‌کان به‌شیوه‌یه‌کی هونه‌ری جوان و باش به‌کاربهینییت و یه‌که‌یه‌کی هونه‌ری، یان شیوه‌یه‌کی هونه‌ری جوانی لیه‌ره‌م بهینییت.

لیزه‌دا ئه‌وه هونه‌رمه‌نده، که به‌های هونه‌ری به هیله‌کان ده‌به‌خشییت و دواتر شیوه‌ی هونه‌رییان لیدروست ده‌کات، جا هه‌ندیک له و شیوانه قه‌باره جیاوازن، یان پرووگه‌یان پرووبه‌رزه، یان پرووته‌خته، یان پرووچاله. ئیدی دواتر هونه‌رمه‌ند تیبینی داهینان و جوانکاری له شیوه‌کاندا ده‌کات و نه‌خشه‌سازی له کاره هونه‌رییه‌که‌دا ده‌کات و رۆحی به به‌ردا ده‌کات له ریگه‌ی ئه‌و شیوازه هونه‌رییه‌ی ده‌یگره‌یه‌به‌ر له کیشان و ریکخستن و په‌یوه‌ندیگرتنی به ریپازه هونه‌رییه‌کانی تره‌وه.

هه‌روه‌ها ده‌رخستنی بۆشایی و پاشینه‌و پیشینه‌ی کاره‌که ئه‌رکی سه‌ره‌کی هونه‌رمه‌نده، تا یه‌که‌یه‌کی یه‌گرتووی هونه‌ری جوان پیشان بدات، چونکه ئه‌وه دیدو بۆچوونی هونه‌رمه‌نده، که بریار ده‌دات، کاره هونه‌رییه‌که چون بییت؟ یان به‌چی بیکیشییت؟ یان به‌چی دروستی بکات؟

له‌وباره‌یه‌وه «شارپل بوه‌له‌ر» پپی وایه، که:

«کاتیکی مرووف به باشی مامه‌له له‌گه‌ل که‌ره‌سته‌کاندا ده‌کات، ئه‌وا بیگومان کاره‌که‌ش خو‌شدییت به‌ده‌سته‌وه، دواتر زال ده‌بییت به‌سه‌ریدا، له کو‌تاییشدا به‌ره‌میکی جوان پیشکه‌شی جیهان ده‌کات. ئیتر به‌بی ئه‌م نه‌چوونه ژیر رکیفه‌ی که‌ره‌سته‌کانه‌وه، ئه‌وا بیگومان جه‌سته‌و ئه‌قل ناتوانن ئه‌و هیزه به‌کاربینن، که کاره‌که بو ئه‌نجامدانی پیویستی پییه‌تی». بۆیه لیزه‌دا پیویسته مندالان بیاریزرین له‌و بیبه‌ریکردنه له کارکردن و بواریان بو بره‌خسینرییت، تا کاری جدی و خه‌یالبازی نوئ و کارامه‌یی خو‌یان له کاره‌کاندا به‌کاربهینن، ئه‌گه‌ر نا، ئه‌وا بیگومان منداله‌کان خه‌یالیان ده‌پوکیته‌وه‌و توانا کارامه‌یه‌کانیان لاوازه‌بییت و هیزی داهینانیا‌ن داده‌به‌زییت، جا ئه‌وه‌ی لیزه‌دا بو منداله‌کان گرنکه بواری ره‌خساندن و په‌یداکردنی ئه‌زموونی نو‌ییه.

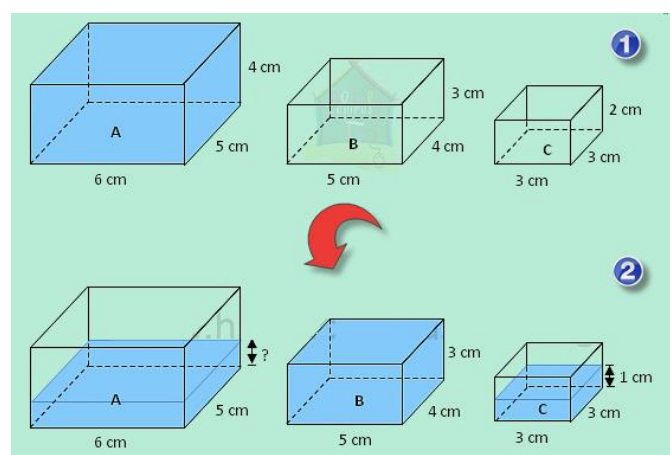
که واته، منداډ بوونه وهریکی ناسکی ههست به رزی خوگره له بهردهم گورانکارییه کاندا، به لام هه میسه ش پیوستی به ئاراسته کردن و رینمایکردن و چاودیرکردن ههیه، تا بتوانیت له سه ر پییه کانی خوئی راوهستیت و ئاشنایه تیش له گهډ دهو روبه ری پهیدا بکات.

ئهم تهوهره له دوو بابته تی سه ره کی پیکهاتوه، که ئه وانیش بریتین له:

1. ههستکردن به پیکهاته کانی دروستکردن و به کارهینانی له بنه ماکانی شیوه و بارسته و شته به رجهسته کان، دواتر به ره مهینانی شیوه ی داهینراو، که چیژبه خشبیت له رووی جوانکاری و هونه رییه وه.
2. به کارهینانی ئه و که رهسته و شمه که هونه ریانه ی پیوستن، له گهډ ره چاوکردنی یاساکانی خو پاریزی و مه رجه کانی کارکردن.

پیشینی ده کریت له گهډ خویندنی ئهم تهوهره دا قوتابییه کان بتوانن له م شتانه تیگهن:

1. له چه مکی بارسته و بو شایی و کاری به رجهسته تیگهن.
2. دروستکردنی شیوه ی به رجهسته له که رهسته ی جو راو جو ر و به کارهاتوو، وهک (تهخته، پلاستیک، کارتون، یه ن هه رشتیکی تر...) له گهډ ره چاوکردنی په یوهندی نیوان بارسته و بو شایی.

3. به کارهینانی که رهسته و شمه کی نیو ژینگه، به مه بهستی به ره مهینانی شیوه ی جیاوازو جو راو جو ر، وهک ئاژهل، یان بالنده، یان قه لات، یان ئوتومییل، یان هه رشتیک، که قوتابییه که ئاره زووی بکات.

پوختی، هاوسهنگی له کاردهستیدا شیوه ی 1-3

4. ره چاوکردنی پوختی و

ریکی و هاوسهنگی له بنیاتنانی کاری هونه رییدا، وهک شیوه ی (1-3).

وانه‌ی یه‌که‌م

ته‌وهر: کارده‌ستی.

وانه: بارسته‌و بۆشایی.

بابه‌ت: تیگه‌یشتن له بارسته‌و بۆشایی له کاری به‌رجه‌سته‌دا.
کاتی دیاریکراو: ۵ به‌شه‌وانه.

سووده به‌ده‌سته‌هاتووه‌کانی ئه‌م وانیه

سووده زانیارییه‌کان

له بارسته‌و بۆشایی نیوکاری هونه‌ری تیده‌گات.

سووده کارامه‌یه‌کان

بابه‌تیکی هونه‌ری دروست ده‌کات، به‌مه‌به‌ستی به‌رجه‌سته‌کردنی بارسته‌و بۆشایی له‌کاریکی به‌رجه‌سته‌کراو‌دا.

سووده ویژدانییه‌کان

پاریزگاری له پاکوخواوینی و ریکخستن و پوختی له‌کاتی دروستکردندا ده‌کات.

راه‌یزان و توانسته‌ پیشه‌کییه‌که‌کان

وه‌لامدانه‌وه‌ی ئه‌م دوو پرسیاره:

۱. چۆن ده‌توانریت له کاری هه‌ویرکاری‌دا بارسته‌و بۆشایی پیشان بدرین؟ وه‌ک شیوه‌ی (۲-۳).

۲. مه‌به‌ست له چه‌مکی یه‌کییه‌تیی و پیکه‌وه‌به‌ستنه‌وه‌ چیه‌ له کاری هونه‌ریدا؟

ده‌رخستنی بارسته‌و بۆشایی له‌کاری گلینه‌کاریدا شیوه‌ی 2-3

برکەى خوئامادەکردن

قوتابى لەم تەمەنەدا بە قوناخى دەربىرىنى راستىگەراییدا تىدەپەرپىت و لەهەمانکاتىشدا توانا تايبەتییەکانى دەردەخات. دواتر جیاوازی تاکایەتى لەنیو قوتابییەکاندا دەردەکەوێت، جا ئەو شتیکی سروشتییە، کە دەبىنریت قوتابییەکان تايبەتمەندییەکانیان دەردەخەن و توانایەکی بەرز پىشان دەدەن، وەک دەرخستنى دوورى و نزىکی، پىشاندانى پیکهاتەکانى پاشینه و پىشینە لە وینەکیشاندا و بەکارهێنانى رەنگ لە شوین و کاتى خویدا، وەک گەلاکان سەوزن، ئاسمان شینه، هەرگولەو بە رەنگى خوێ دەردەخات. بە کورتییەکەى قوتابى دەکەوێتە ژیر کارىگەرى هەستى بیستن و بینینه وە پشتمان پىدەبەستیت لە دەربىرینه هونەرییەکانیدا.

لێرەو زۆر گرنگە مامۆستا بايەخ بە دیدو تىروانینهکانى قوتابى بدات و زانیارى پىویستیان پىبدات و لەکاتى پىویستدا ئاراستەیان بکات، تا شیوازی هونەرى تايبەت بەخوێ دەدۆزیتەو. هەر وەها ئەو زانیاریانەى پىی دەدات ببنە هۆى ئەو شوینییى خوێ هەلبگریت و زانیارى تەواو لەسەر پیکهاتە و بنەما سەرەکییەکانى پیکهاتەى کارى هونەرى بزانییت.

بەسەربردنى کاتیکی خووش

۱. مامۆستا چەند شیوہیەکی جیاوازی خاوەن بوşایى پىشانى قوتابییەکان دەدات، لەگەڵ رەچاوکردنى ئەو شتەکان ببنە جیگەى تىپرامانى قوتابییەکان.

۲. مامۆستا سوود لە پرۆگرامى کۆمپىوتەر وەردەگریت، تا بیخاتە خزمەتى وانەکەو وەو وەک یەکەیهکی فیرکارى مامەلەى لەگەڵدا بکات.

۳. مامۆستا کەرەستە و شمەکی وانەکە لەگەڵ خویدا ئامادە دەکات، وەک هەویر، پارچە کارتۆن، یان پارچە تەختە، یان میکاتۆ، یان هەر شتیکی بۆ وانەکە شیواوبیت.

یه‌که‌ی وانه‌که‌و ناساندنی

بارسته:

له‌شیکی خاوه‌ن سڼ پووه، که مروّف ده‌توانیّت له‌هر لایه‌که‌وه ده‌ستی لیبّات.

بوّشایی:

پانتاییه‌کی به‌تالّو و پروودراوه به‌شیوه، یان به‌بوّشایی که له‌پیکهاته‌ی شیوه‌که‌یه. شایانی باسه، ئەم پانتاییانه‌گرنگی خوّیان هه‌یه له‌کاری هونه‌ریدا، چونکه هیزی جوانکاری پی ده‌به‌خشیّت، جا له‌به‌ر ئەوه پیویسته بوّشایی هه‌رهمه‌کی نه‌بیّت، به‌لکو پیویسته وه‌ک بارسته، بوّشایی بکه‌ویته ژیر چاودیّری کاری ورده‌وه، تا هیزی جوانکاری له‌ده‌ست نه‌دات.

یه‌که‌ی کاری هونه‌ری:

ئو و پیکهاتانه له‌سه‌ر بنه‌مایه‌کی دیاریکراو چاره‌ده‌کات، تا به‌های هونه‌ری بپاریژن. ئیدی لیّردا بارسته و بوّشاییه‌کان له‌شیوه ئاویته‌ییه‌کاندا پوّلکی گرنگیان له‌دروستکردن و فره‌جو‌ریدا ده‌بیّت.

ئامانجی فیّرکاری و فیّرکاری کراوه

وانه‌گوتنه‌وه‌ی راسته‌وخو

ده‌توانیّت ئامانجی وانه‌که‌ی له‌هه‌موو به‌شه‌وانه‌کاندا ره‌چاوبکریّت، به‌تایبته له‌به‌شه‌وانه‌ی یه‌که‌مدا، مامووستا سه‌رجه‌م پیکهاته‌و که‌ره‌سته جیاوازه پیویسته‌کان کوّده‌کاته‌وه، تا شیوه‌ی به‌رجه‌سته له‌بارسته‌و بوّشاییان پی دروست بکات. گرنگه سه‌رته‌تا شیوه به‌رجه‌سته ئەندازه‌ییه‌کان به‌کاربه‌یّیّت. سه‌رته‌تا مامووستا هه‌ندیک لایه‌نی جوانی و ده‌ربرینخوازی شیوه‌و پیکهاته‌و ره‌نگه‌کان بوّ قوتاییه‌کان پوون ده‌کاته‌وه، تا قوتاییه‌کان بزائن و هه‌ست به‌شته‌کانی ژینگه‌ی ده‌وروبه‌ریان بکه‌ن و دیدو تیروانینیان له‌سه‌ر شته‌کان هه‌بیّت، له‌گه‌ل پاراستنی جیاوازی تاکایه‌تی له‌نیو قوتاییه‌کاندا، تا هه‌موو قوتاییه‌کان هه‌ست به‌دنیایی بکه‌ن و که‌سایه‌تی تایبته‌ی هه‌ریه‌که‌یان پاریزراوبیّت، چونکه هه‌ندیک له‌قوتاییه‌کان دره‌نگ فیّرده‌بن، یان سستن له‌کارکردن، به‌پیچه‌وانه‌شه‌وه هه‌ندیکی تریشیان گورج و ده‌ستگه‌رم و خاوه‌ن بیروکه‌ن له‌کارکردندا.

فیرکردن له ریځه ی چالاکیه وه

۱. ماموستا خوئی ناماده دهکات، تا به که رهسته و شمه کی جیاواز کار له گه ل قوتابیه کاندای بکات.

۲. ماموستا ریځه ی وانه که خو ش دهکات به هوی پروونکرده وهی ههنگاوهکانی ئه و کاره ی مه بهسته ئه نجام بدریت.

۳. ماموستا بابه تی وانه که له گه ل قوتابیه کاندای گفتوگو دهکات و دواتر بوار به قوتابیه کان دهادت تیبینی و سهرنج و پیشنیارو پرسیاره کانیان به ئازادی بخه نه پرو. له هه مانکاتیشدا ماموستا گوپراهی لی پرسیارو گفتوگوکان ده بیت و بابه ته که به هه ند وهرده گریت، ئه وه ش به مه به سستی په یداکردنی متمانه ی زورتره له لایه ن قوتابیه کانه وه و له هه مانکاتیشدا زانیاری و ئه زموونی زورتر په یدا دهکن. ئه وه ش وادهکات قوتابیه کان وه لامه کانیان به هادارو ئاره زووی دهربرینخوازی و چیژ له وانه که وهربگرن و له کوتابیشدا هه موو سه ته کانیان له سهر کاره که بیت.

۴. ماموستا چهنه نمونه یه کی کاری قوتابیه کانی تر له هه مان ته مه ن پیشانی ئه و قوتابیانه دهادت، له گه ل پروونکرده وهی شیوازی کارکردنی سهرکه وتوو، که ئه و قوتابیانه گرتویانه ته به ر له کاتی کارکردندا. ئه وه ش وادهکات هه ست به یه که ی کاری هونه ری و به ستنه وهی به پیکهاته کانی تره وه و دواتر جوولاندنی بیریان به ره و گوزارشتکردن و داهینانی زیاتر، به لام پیویسته ئه و نمونانه ی پیشاندراون زوو لابریت، تا قوتابیه کان کوپی نه که نه وه، به لکو پشت به بیروکه ی خو یان و له کاتی کارکردنیشدا پشت به هیزو توانای خو یان به ستن و بیروکه ی خو یان جیه جی بکن.

۵. کاتیک ماموستا له پروونکرده وهی وانه که ده بیته وه، دواتر له نزیکه وه چاودی ری قوتابیه کانی دهکات و رینمای پیشکه ش به و قوتابیانه دهکات، که پیویستیان به پروونکرده وهی زیاتره، جا ئه م پروونکرده وانه پیویسته بیجیاوازی هه مووان بگریته وه. هه روه ها ریځه خو ش بکه، تا خو یان بیبرکه نه وه و کاره کانیان راس تبه که نه وه، بی ئه وهی ماموستا دهسته کاروباریان وهربدات.

شایانی باسه، پیویسته ئاموژگاری و رینماییکردن به شیوه یه کی نهرمونیان و پر له خو شه ویستییه وه پیشکه ش بگریت، تا قوتابی زیاتر

ههست به دلنایایی بکات، ئیدی ئه وهش وا دهکات توانا تاکییبه کان پئیشبکه ون و توانای دهر برین و ههستکردن به کاره هونه رییبه که زورتر بییت، دواتریش په یوه ندییبه کی توندوتول له نیوان ماموستا و قوتابییه کاندا دروست ده بییت.

6. دواى ئه وهى قوتابییه کان له کاره کانیا ن ده بنه وه، پئویسته ماموستا ئاگاداری ئه و ئامانجان ه بیته وه، یان چاویک به ئامانجه کاندا بخشینیتته وه، به تاییه تیش ئامانجه په روه رده یی و هونه رییبه کان، تا بزانیته چه ندیان هاتوونه ته دی و زانیاری قوتابییه کان، تا چه ند هه لکشاهه؟ له هه مانکاتیشدا پلانی جیبه جیکردن چه ند گونجاو بووه له گه ل ئاستی بیرکردنه وهی قوتابییه کان؟ یان بابه تی وانه که، تا چه ند شیوا بووه له گه ل ئاستی تیگه یشتنی قوتابییه کاندا؟ دواتر ماموستا پلانی کاری نوی داده ریژیت، تا وانه کان هه میسه لیکنه چن و دووباره نه بنه وه له کاتی جیبه جیکردندا، ئیدی هه موو ئه وانه ه پئویستیان به دروستکردنی که شیکى له بارو ژینگه یه کی ئارام و زانیاری نوی هه یه، تا قوتابی ههست به دهر وونیکى ئاسوده بکات و یه که ی چالاکی هونه ری بو گه شه پیدانی توانا خووییبه کان و گه شه ی له شه کی و ئه قلییه کانی به کار بهینیت، دواتریش ئاستی رۆشنیریان پئیشده که ویت.

چالاکی کرداره کی

چالاکی یه که م: تیگه یشتن له چه مکی بارسته و بۆشایی

ماموستا ده توانیت قوتابییه کان به ریته باخچه ی قوتابخانه که، یان دهر وهی پۆله که، دواتر رینماییان بکات بو ئه وهی به بایه خه وه تییینی شیوه کانی دهر ووبه ری خویمان بکه ن و گرنگی به پیکهاته و ریکخستنیان بده ن، وه ک به رده کان، گوله کان، دره خته کان، ماله کان... هه روه ها سه رنجی قوتابی بخریته سه ر په یوه ندی ئه م شیوانه به یه که وه و پیشه ی هه ریبه که له و شتانه روونبکریته وه. بو نمونه پیشه ی کورسی چییه؟ مه بهست له دروستکردنی کورسی به ئاسوده یی له سه ر دانیشتنییته ی، له گه ل ره چاوکردنی شیوه و قه باره که ی.

هه روه ها ماموستا داوا له قوتابییه کان دهکات چه ند شتیکی به ردهسته وه ک سه رچاوه ئاماده بکه ن (کارتونی به تال، میکانۆ، پارچه ته خته ی چوارکۆشه، یان هه ر که رهستیه کی به ردهسته، که بو وانه که شیوا بییت، دواتر رایانده سپیریته چه ند شیوه یه کی گونجاو پیکهینن، له گه ل ره چاوکردنی بارسته و بۆشایی له هه ر لایه که له شیوه کاندا و گونجاندیان له گه ل یه کتریدا.

چالاکی دووهم: سازکردنی چهند جوره خانوویک.

دهتوانریت بو دروستکردنی ئەم خانووه سوود له کارتونی بهتال وهربگیریت، له گه‌ل به کارهینانی: مقه‌ست، بۆیه، که تیره. دواتر دهتوانریت دەرگاو په‌نجه‌ره‌شی بو دروست بکړیت، وه ئە‌گه‌ر ئاره‌زووشتکرد دهتوانی چهن‌دین جوړی خانوو دروست بکه‌یت و شیوه‌شیان جیاواز بن.

که‌ره‌سته‌و پیداو‌یستی

1. کارتونیکی بهتال (د‌نیا‌به‌وه له قه‌باره‌ی کارتونه‌که، تا شیاو‌ییت بو کاره‌که‌ت).
2. پارچه کارتونیکی رووته‌خت بو سه‌ربانه‌که‌ی.
3. قه‌له‌م ره‌ساس.
4. مقه‌ست، یان که‌ته‌ر (نه‌شته‌ر) بو برینی کارتونه‌که.
5. بۆیه‌ی ره‌نگاو‌ره‌نگ، یان کاخه‌زی ره‌نگاو‌ره‌نگ.
6. هه‌ندیک ر‌وژنامه‌ی به‌سه‌رچوو بو زه‌وی کاره‌که سوودی لیوه‌ده‌گیریت.

سووده‌کانی ئەم چالاکیانه:

1. قوتابی ده‌توانیت مامه‌له له‌گه‌ل شمه‌کی قه‌باره گه‌وره‌و جیاوازا بکات.
2. چالاکیه‌کان ده‌بنه‌ چالاکی سی‌ روو. واته له‌گه‌ل چوارگوشه‌و لاکیشه‌و... قه‌باره‌و بارستایی جیاوازا مامه‌له ده‌کات.
3. قوتابی باشتر ده‌توانیت ک‌ونتر‌ۆلی په‌له‌کانی سه‌ره‌وه‌ی بکات و له ژیر کاریگه‌ری بیرو ه‌زریدا ده‌مینیت‌ه‌وه.
4. گروپه‌کان باشتر لیک تیده‌گن و بیروکه‌ی باشترین به‌میشکا دیت و هه‌ندی‌ک‌جاریش خو‌ی ده‌کیشیت بو داهینان.
5. له بارستایی و قه‌باره تیده‌گات.

تاقکردنه وهی یه که م:

که رهسته و پیداو یستی:

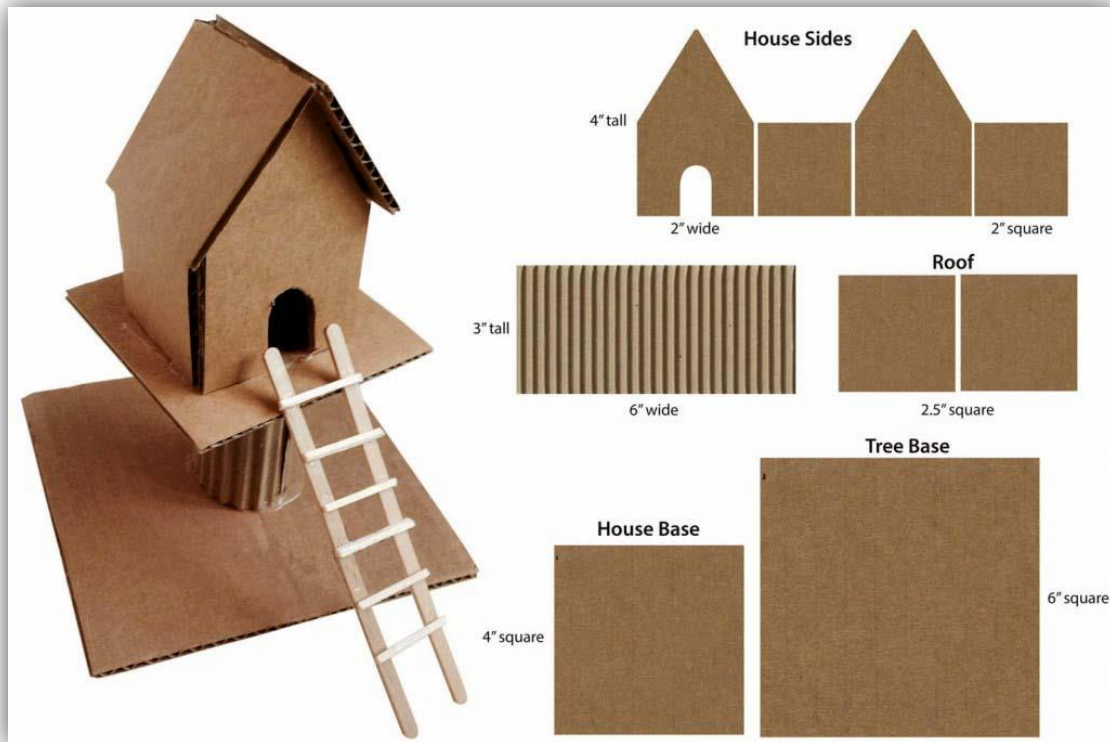
۱. کارتونی به تال.
۲. چیلکه ی دار.
۳. که تیره ی وشک، یان ته پ.
۴. مقه ست.

چونیه تی جیبه جیکردن:

مامؤستا پیشوهخت داوای له قوتابییه کان کردووه، تا که رهسته و پیداو یستییه کان له گهل خویاندا بهینن. دواتر داوایان لیده کات له گروه کانیا ندا خوبگرن و له سه ر کاخه زیکی A4 به قه له م ره ساس نه خشه سازی بو جوریک له خانوو بکه ن (مامؤستا پیشوهخته شیوهیه کی ناماده کردووه و پیشانی قوتابییه کانی داوه). دواتر نه خشه که بکه نه راستی و له ریگی کارتونه که وه جیبه جیی بکه ن. پوختی و ریکی و پاکوخواینی مه بهستی سه ره کی کاره که یه.

مامؤستا چاودیری کاره که ده کات و قوتابییه کان ناراسته ده کات.

تاقیکردنه‌وی دووهم:

که ره‌سته و پیداو یستی:

۱. کارتونی پروته‌خت.
۲. چیلکه‌ی چلوره.
۳. مقه‌ست.
۴. که تیره‌ی ته‌ر.

چونیه‌تی جیبه‌جیکردن:

سه‌ره‌تا ماموستا به‌ه‌مان شیوه‌ی وینه‌که خانوویک دروستده‌کاته‌وه، به‌لام لیکی نادات، به‌لکو له‌ناو پۆلداو له‌گه‌ل قوتابیه‌کان کارده‌کات و هه‌نگاوه‌کانی کارکردنیان بۆ پوون ده‌کاته‌وه، دواتر داوا له قوتابیه‌کان ده‌کات شوینیپی هه‌نگاوه‌کانی بکه‌ون و له‌گه‌ل به‌کاره‌یتانی بیروکه‌ی خویان تیکه‌لی بکه‌ن. لیره‌دا ماموستا ته‌نها چاودی‌ره‌وه هه‌ندی‌کجاریش قوتابیه‌کان ئاراسته ده‌کات.

تاقىکردنەۋەى سىيەم:

كەرەستەو پىداۋىستى: كارتون، مقەست، كاخەزى رەنگاۋرەنگ، راستە.

چۈنئىيەتى جىبە جىكردن:

پىۋىستە مامۇستا پىشۋەختە كەرەستەو شىمەكى كارکردنى ئامادەكردىت، بەلام لىكى نەدايىت، تا لەبەرچاۋى قوتابىيەكان و لەگەل قوتابىيەكاندا جۆرى خانوۋەكە دروست بكات و دواتر پارچەكانى لىكبدات. لىرەدا ئەركى مامۇستا ئەۋەيە وئىنەكە، ئنجا شىۋە دروستكراۋەكە پىشانى قوتابىيەكان بدات، تا بزاند چ جۆرە خانوۋىك مەبەستە بۇ ئەم ئەزمونكردنە. ئىدى لىرەۋە قوتابى تىدەگات بەپىنى جۆرى خانوۋەكان، ئەۋا پلانەكان و جۆرە كەرەستەكانىش گۆرانكارىان بەسەردادىت و چونكە ھەرخانوۋەۋە پىداۋىستى خۆى ھەيە.

چالاكى سىيەم: پرۆژە

يەككە لە خالە گرنگەكانى ئەم چالاكییە بریتییه لە سازکردنی پرۆژە. واتە قوتاییهكان هەموو پیکهوه پلان بۆ پرۆژەیهك دادەنێن و تەواوی ئەندامانی پۆلهکه پیکهوه ئەنجامی دەدەن.

ئەركى مامۆستا:

مامۆستا گروپهكان ریکدهخاتهوه و دواتر بهشیوهیهکی ریکوپیک ئاراستهیان دهکات، بهشیوهیهک، که له ئاستی پرۆژهکه دابن و بتوانن گروپهكان کاریکى مهزنى پوخت و شیاو پیکهوه ئەنجام بدەن.

شیوازی کارکردن و ئاراستهکردن:

مامۆستا گروپهكان رادهسپیریت هەمووان پیکهوه لهسەر کاخەز نهخشهسازى بۆ پرۆژهیهك بکەن و دواتر لهسەر ریک بکەون. واتە پیش ئەوهی بکەونه بواری جییهجیکردنهوه پلانیان بۆ هەمووشتیک دارشتبیت و لهسەر ریک کهوتبن.

دواتر بهپیی پلانهکه هەر گروپهوه بهپیی ئەو ئەرکهی دهکهویته سهرشانی، کارهكان رایى دهکات و دواتر هەموو گروپهكان پیکهوه کارهکانیان لیکدهدن و پرۆژهیهکی مهزنى جوانی پوخت بهرهم دههینن.

ئامانج له م چالاکییه:

1. قوتایی فیری کاری پرۆژه دهبیت.
2. لهگهڵ گروپهکاندا فیری پلاندانان دەبن.
3. فیردهبن چون ئەوپلانه جییهجیکهکن و دواتر بهسەر کیشهکاندا زالبن.
4. له بارستهو قهبارهو بۆشایی تیدهگەن و گرنگی و بایهخی ههريهکییان لا پوون دهبیت.
5. لهکاری مهزن تیدهگات و جۆری پلانهکانی دهگۆریت.

لیکبهستن و پیکگرتن:

بگهړیوه بۆ پهروهردی هونهر بۆ پۆلی چوارهمی بنهڕهت، تهوهری ههشتهم، پرۆژه.

پروژهی یه که م:

کاری سهرجه م گروهه کان کوبکه وهو داویان لیبکه هه موو خانوه کان پیکه وه به پپی نهو پلانه ی دایان رشتووه لیکی بدهن، وهک نه م وینه یه. لیره دا ماموستا سهرپه رشتیارو ئاراسته که ره، تا قوتابییه کان هه ست به ئارامی و دلنه وایی زیاتر بکه ن، به لام پیویسته ماموستا راسته وخو دست له کاری قوتابییه کان وهرنه دات.

دروستکردنی گه ره کیک به خانوو، له گه ل ره چاوکردنی بوشایی و بارسته و شیوه و پوختی.

پروژهی دوهم:

هروهک پروژهی یهکه ماموستا ره چاوی رینماییه کان دهکات.

هروهها پیویسته له هۆلی کارکردن که ره سته و شمه کی بهرده سته ئاماده کرابیت، یان شوینی هه لچینه که دهستنیشان کرابیت، تا هۆکاری گواسته وه نه بیته هۆی دووباره تیکدانه وهی. واته پیویسته شوینیکی جیگیر دیاری کرابیت بۆ پروژه که.

چهند نمونه یه کی نه خشه سازی خانوو، پیویسته ماموستا ئه م نمونانه بۆ قوتابیه کان نمایش بکات.

هەلسەنگاندن

ئامانجى ھەلسەنگاندن: جىبە جىکردن.

ئامرازى ھەلسەنگاندن: خىشتەى نرخاندن.

خىشتەى نرخاندن بۇ ھەلسەنگاندنى چۆنىيەتى كارکردن لە قەلاکەدا

ژ	جىبە جىکردن	زۆرباش	باش	پەسەند
۱	شىۋەى نەخشەسازى خانوۋەكەى لە كارتۆن دروستکرد.			
۲	ھەنگاۋە راستەكانى بۇ كارکردن گرتەبەر.			
۳	لەكاتى كارکردندا جەختى لە خۇپارىزى دەكردەۋە.			
۴	پارچەى گونجاۋى بۇ كارەكە دەبرى.			
۵	ھاوكارى ھاوپرىكانى كرد بۇ ھەلبىزاردنى پارچەكان.			
۶	تېيىنى و سەرنجى بە باشى لەسەر شىۋەو بۇشايىيەكان دەدا.			
۷	كەرەستەو پىداۋىستىيەكانى بە شىۋەيەكى دروست بەكارھىتاۋە.			

لىكەستىن و پىنگرتىن

– پەرۋەردەى ھونەر بۇ باخچەى مىندالان، تەۋەرى چوارەم، وانەى دوۋەم، بابەتى بەكارھىتاناۋە.

– پەرۋەردەى ھونەر بۇ پۆلى چوارەمى بنەرەت، تەۋەرى دوۋەم، داھىتان.

– پەرۋەردەى ھونەر بۇ پۆلى چوارەمى بنەرەت، تەۋەرى ھەشتەم، پرۆژە.

چالاکى به مه به ستي دهوله مندکردن و چاره کردن

چالاکى به مه به ستي دهوله مندکردن: ناماده کردنى هه رچالاکييهک، که بگونجیت له گهل ئاستى قوتابيهکان، ماموستا چاوى له سه ر پیکهینان و ليکگریدانى شیوه به رجه ستهکان بییت، که له ژینگه ی قوتابيه وه نزيکبییت. ههروه ها که ره سته کانیش شیابن بو کارکردن. بو ئه وه مه به سته ده توانییت سوود له شیوه ی (۱۳-۳) وه بگرییت و وهک ئامرازیکی داهینراو سوود له بیروکهکانی وه بگرییت، ئه وهش به به کارهینانی کارتونی به تال له یه که ی کارى هونه ریدا.

چالاکى به مه به ستي چاره کردن: ناماده کردنى هه رچالاکييهک، که له گهل

ئاستى قوتابيهکاندا بییت. ئه وهش به تیشک خسته سه ر ئه و شیوه به رجه سته ساده و ساکارانه ی دروستیان دهکات، که به سوود وه گرتن له ژینگه ی ده وره بری

3-13 که ره سته و شمه کی جیاواز

دروستیان دهکات. بو نمونه دروستکردنى زه رفیکى نامه.

ماموستای به ریز... خوشت ده توانیت سوود له بیروکه ی خوٚت، ئنجا بیروکه ی قوتابيهکانیش وه بگرییت و دووباره له وانه یه کدا، یان له ئه رکی ماله وهدا به کاریان بهینیه وه سوود به قوتابيهکان بگه یه نیت، به لام به هیچ شیوه یه ک نابیت ئه م چالاکيانه، وهک فشار بو سه ر قوتابيهکان به کاربهینرییت، چونکه ئه م کاره زیاتر چالاکييهکی دلخوازانه یه.

وانه‌ی دووهم

ته‌هر: کارده‌ستی.

وانه: بارسته و بۆشایی.

بابه‌ت: سوودوهرگرتن له‌که‌ره‌سته‌ی فریدراو، به‌مه‌به‌ستی به‌ره‌مه‌ینانی
کاری داهینراوی هونه‌ری.
به‌شه‌وانه: ۵ به‌شه‌وانه.

سووده به‌ده‌سته‌هاتوو‌ه‌کانی ئه‌م وانیه

سووده زانیارییه‌کان

ئاشنابوون به‌هه‌ندیگ چه‌مکی هونه‌ری، که له‌رینگه‌ی کاری هونه‌ری
به‌رده‌وامه‌وه فیریان ده‌بییت و توانا و راهیزانه‌کانی بۆ چه‌مکه هونه‌رییه
که له‌که‌بووه‌کان باشتر ده‌بییت.

سووده کارامه‌ییه‌کان

بیروکه‌کانی پیشده‌که‌ویت له‌رینگه‌ی به‌کاره‌ینانی ئه‌و توانا خۆییانه‌ی، که
هه‌یه‌تی بۆ گوزارشتکردن و دروستکردن، تا شیوه‌ی جیاواز دروست بکات
به‌به‌کاره‌ینانی که‌ره‌سته‌ی ناو ژینگه‌که‌ی و دواتر له‌م رینگه‌یه‌وه په‌یوه‌ندی
به‌ژینگه‌وه ده‌کات.

سووده ویژدانیه‌کان

ره‌چاوی پوختی و هاوسه‌نگی له‌ دروستکردنی کاری هونه‌ریدا ده‌کات.

راهیزان و توانسته پیشه‌کیه‌کان

مامۆستا هه‌ندیگ له‌و شیوه به‌رجه‌سته به‌تالانه‌ی قوتابییه‌کان له‌ رابردوودا
ئاماده‌یانکردوو (قوتابی پۆله‌کانی تر، یان سالانی رابردوو) بۆ قوتابییه‌کانی
نمایش ده‌کات و دواتر ئه‌م پرسیارانه ئاراسته‌ی قوتابییه‌کان ده‌کات:

۱. ئه‌وه چ شیوه‌یه‌که؟

۲. کوا شوینه به‌تاله‌که؟

۳. شوینه به‌تاله‌که چ په‌یوه‌ندییه‌کی به‌یه‌که‌ی شیوه‌وه هه‌یه (ئاماژدان بۆ
یه‌که‌ی پیکه‌وه‌به‌ستن و هه‌ردووک پیکه‌اته‌ی بارسته و بۆشایی)؟

۴. ئه‌و که‌ره‌ستانه چین، که له‌و شیوه‌یه‌دا به‌کاره‌ینراون؟

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

دوای ئەو هی قوتابییەکان کەرەستە و شەمەکی پێویست بۆ کارە هونەرییەکە لە ژینگەکە ی خوئاندا کۆدەکەنەو و ئەمادە ی دەکەن بۆ کارکردن، ئەوا بێگومان قوتابییەکان خوئیان دەتوانن بێرۆکە و توانا خوئییەکانیان بخەنە سەر کارەکە و شتیکی جوانی لیبەرەهەمبەینن، کە گوزارشت لە ژانیان، ئنجا پە یوئەندی بە کەلتور و فەرەهەنگی میالی خوئانەو هەبیت، کە لە کۆتاییشدا چێژ و توانا هونەرییە جیاوازه‌کانیان پێشده‌کەوئیت. ئیدی لیرەو ه پێویستە قوتابییەکان پروویان بکەنەو بە پرووی پۆشنبیری جیهانیدا و ئاشنایەتی لەگەڵدا پەیدا بکەن، کە ئەو هەش دەبیتە دەروازە یەکی باش، تا بە پرووی جیهاندا بکریئەو و تاییبەتمەندییە پۆشنبیری جیهانییەکان بزانی و لە نزیکەو ه پێیان ئاشنابین، دواتریش بەراوردی دەکات لەگەڵ پۆشنبیری میللەتەکە ی و بەمەش ئاشتی پۆشنبیری رەگی لەناخی قوتابییەکەدا باشتەر داده‌کوئ و لە پرووی پۆشنبیری شیهو ه دەوڵەمەند دەبیت و توانا خوئییەکانیشی پێشده‌کەوئیت.

بەسەربردنی کاتیکی خوئ

۱. مامۆستا سوود لە کۆمپیوتەر وەر دەگریئ و دە یخاتە خزمەت وانەکەو ه لە رینگە ی نمایشکردنی هەندیک کاری هونەری ئەمادەکراو.
۲. رینمای ی قوتابییەکان دەگریئ، کە چۆن سوود لەو کەرەستە خاوانە وەر بگرن، کە لە ژینگەدا دە یاندۆزنەو و دووبارە لە دروستکردنی شیو ه، یان چۆنیەتی بە کارهێنانەو هدا بە کاریان دەهیننەو ه.
۳. نمایشکردنی هەندیک شیو ه ئەمادەکراو.

یەکە ی وانەکە و ناساندنی

کەرەستە ی بە کارهاتوو:

ئەو کەرەستانە دەگریئەو ه، کە مرۆف بە کاری هیناون و ئیستە فریدراون و وەک شتیکی بیکە لک تە ماشادە کریئن.

وانه گوتنه وهى راسته وخو

دهتوانرئيت ئه مو ئامانجه زيادبكرئيت له به شه وانهى خوئاماده كرده. واته له رېگهئى نمايشكردنى ئه و نمونانەئى پېشتر ئاماده كراوان، كه ئه وهش هاوكارى قوتابى دهكات، تا زووتر له ئامانجه كه نزيكئيتته وه، جا ئه گهر پارچه كان ههنگاوه كانى كاركردن پوون بكه نه وه، ئه وا بېنگومان سوودى زياترى ده بئيت له كاتى جئبه جئكردهئا، چونكه قوتابى ده زانئيت چى دهكات؟ چوون دهكات؟ چوون جئبه جئى دهكات؟

فېركردن له رېگهئى چالاكئيه وه

1. به شئوهئيه كى ساده و ساكار خو بو وانكه ئاماده بكرئيت.
2. خوئاماده كردن به مه به ستى هاوكارىكردنى قوتابئيه كان له كاتى كاركردندا.
3. گفتوگو كردن له گهئ قوتابئيه كان و رېگه خوئشكردن به مه به ستى ده ربرئينى بيروبو چوونى قوتابئيه كان و گوزارش تگردن له سه رنج و پېشنيارو تئيبئيه كانئان. ئه وهش له رېگهئى وروژاندى هه ندىك پرسئيارى تايهت به بابتهئى وانكه وه، كه ئه وهش وا دهكات گفتوگوئى دلگه رمانه دروست بئيت له نئوان ماموستاو قوتابئيه كاندا. لئره دا سازدانى ئه م جووره گفتوگوئيانه زانئيارى نوئتر، زانئنى زياتر، په يوه ندىگرتن له گهئ ئه وانى تردها، ريزگرتنى بيروبو چوون، دووركه وتنه وه له داخو رين (ناموئى، يان گوشه گيرى)، دواترئيش كرانه وه به پرووى جئهاندا پووده دات. هه روه ها پئويسته ئاماژه به وه بكرئيت، كه پئويسته گفتوگوكان كورت و پوخت به دئقته بن و ته نها بو كات كوشتن نه بئيت.
4. نمايشكردنى هه ندىك نمونهئى ئاماده كراوى قوتابئيه كان، كه نمونه ن له پرووى پوختى و جوانى و باشئيه وه، ئه وهش تا هه ستى قوتابئيه كان بجوولئئيت و هانئان بدات به ره و ئه نجامدانى كارى پوخت و داهئنه رانه و هه ستردن به رېكوپئيكى له كاتى كاركردندا.
5. داوا له قوتابئيه كان ده كرئيت، به تاك، يان به گروپ كاربكه ن، به ومه رجهئى له گروپدا هه ريه كه و كارى خوئى بزائئيت و به يه كسانى به سه رئاندا دابه شبكرئيت.

۶. له کاتی کارکردندا چاودیږی قوتابییه کان بکریټ و رینمایي و ئاموژگاری پیوستیان پیدریټ، بهمه رچیک ئهم ئاموژگاری و تیبینیانه راسته وخو کار نه کاته سهر بیروکهی قوتابییه کان (بیروکه کانیاں نه شیونریټ).

۷. دواي جیبه جیکردن و نه نجامدانی کاره هونه ریبه که، پیوسته ماموستا هه لسه نگاندن بو وانه کهی بکات، تا بزانیټ چهنده له ئامانجی پلان بو دارپژراو نزیکه بوته وه، یان پیکاو یه تی؟ یان بابه ته که چهند له وانه که وهستی قوتابییه کان وه نزیکه بوته وه؟ ئایا نه و تیبینی و سهر نجان هی له وانه که دا به قوتابییه کانی داوه جیگه ی خو ی گرتو وه؟ ئایا توانی وانه گوزارشت له ههستی خو یان بکه ن؟ دواتریش ماموستا هانا بو پلان و ئامانجی نو ی دهبات و ژینگه یه کی دهر وونی پر له ئارامی ده سازینی، که ئاستی رۆشنیری قوتابییه کان به ریټه سهر و به رده وامی بدات به گه شه ی هونه ری، له گه ل نه وه شدا وا بکات و یږای جیاوازی ئاستی رۆشنیری و چینایه تی قوتابییه کان، به لام هه مووان پیکه وه، وه ک گروپیک یه کگرتوو کارده که ن.

سه رچاوه ی فیږکاری

که رهسته و پیداو یستی سه ره تایی: دابینکردنی نه و که رهسته و پیداو یستیانه ی له نیو ژینگه دا دهسته به ره و ده توانریټ بخریټه خزمه تی بابه تی وانه که وه، جا نه وشتانه کارتونی بن، یان پلاستیکی، بو یه ی به ردهسته، قه له م ره ساس، کو مپیوته ر، داتاشو.

هو کاری روونکاری: نمونه ی کاری به رجهسته ی نه و قوتابییه پیشهنگ و ده ستره نگیانه ی، که له مه و پیش کاره کانیاں نه نجامداوه، سهردانی پیشانگه ی هونه ری، پیشانگه ی قوتابخانه، نمایشی فیلمی دیکومینتاری، سوود وه رگرتن له ئینته رنیټ.

چالاكى كردهكى

چالاكى يەكەم: دروستكردىنى چەند خانوئىكى جوان و پوخت.

كەرەستە و پىداويستى:

1. كارتون.
2. كاخەزى رەنگاوپرەنگ.
3. كەتيرەى وشك.

چۇنئىيەتى جىبە جىكردىن:

مامۇستا داوا لە ھەر قوتابىيەك دەكات شىۋەى خانوئىك بە كارتون بېرىت و دواتر بە كاخەزى رەنگاوپرەنگ دايبۇشىت، وەك ئەم شىۋەىيە. لە كۆتايىشدا مامۇستا ھەموو خانووەكان كۆدەكاتەو ھو لە شىۋەىيەكى پانۇرامىدا لىكيان دەدات.

سوودەكانى ئەم چالاكىيە:

1. قوتابىيەكان فىرى كارى ھاوبەش دەبن.
2. سوودەكانى كارى ھاوبەش بە كردهارى دەبين.
3. تىدەگەن چۇن كارى پرۇژە جىبە جىبەكن.
4. ئاستى جوانناسىيان پىشەدەكەوئىت و دىدو تىروانىيان بۇ شتەكانى دەوروبەر دەگۆرىت.

چالاكى دووهم: دروستكردى چەند بەلەمىكى چارۆگەدار.

كەرەستەو پىداويستى:

۱. كارتون.
۲. كاخەزى رەنگاوپرەنگ.
۳. قوماشى پووكە جياواز.
۴. چىلكە.

چۇنىيەتى جىبە جىكرىن:

مامۇستا داوا لە قوتابىيەكان ھەريەكەيان شىوھى بەلەمىك لەسەر كارتونەكە ديارى بكەن و دواتر بە مقەست بىبىرن، دواى بىرپىن بە كاخەزى رەنگاوپرەنگ و قوماش بەويستى خۇيان پووپوشى بكەن و لە كۆتايىشدا بە چىلكەدارەكە چارۆگەيەكى بۆ دروست بكەن، وەك ئەوھى لەنيو تابلۆكەدا ديارە. دواى ئەوھى قوتابىيەكان لە كارەكە دەبنەوھ مامۇستا كارتونىكى گەورەى ئامادە كر دووھو شىوھى دەرياي پىبەخشيوھو سەرجم بەلەمەكان لەسەر تابلۆكە جىگىر دەكات (يەك تابلۆ، يان دوو ئامادە دەكات).

چالاکی سیئەم: نیگاری پۆرتریت.

کەرەستەو پێداویستی:

۱. کارتۆنی هێلکە.
۲. بۆیە ی ئەکرلیک.
۳. فلچە.
۴. پالیت، یان پارچە کارتۆنیک.

چۆنییەتی جێبەجێکردن:

مامۆستا داوا لە قوتابییهکان دەکات هەر قوتابییهک بە قەلەم پەسەس وینە ی کەسی خۆی بکیشیتەو (پۆرتریت)، دواتر داوا لە قوتابییهکان بکە هەر کەسەو بە ویستی خۆی رەنگ بەکاربهێنیت بۆ رەنگکردنی وینەکە ی، لەگەڵ رەچاوەکردنی پاکوخاوینی و بەکارهێنانی تاک رەنگی، وەک لە وینەکەدا دیارە.

مامۆستا دوا ی تەواوبوونی کارەکان، تابلۆکان کۆدەکاتەو و دواتر لە کاریکی پانۆرامیدا لێکیان دەدات و دەیانکات بە پرۆژەیهکی هاوبەشی قوتابییهکان.

سوودەکانی ئەم چالاکییە:

۱. قوتابی ئاست و توانای خۆی تاقیدەکاتەو.
۲. توانا لەشەکی و هەستییهکانی قوتابی بەدەردەخات.
۳. قوتابی لە کاری پرۆژە تیدەگات.
۴. قوتابی لە بۆشایی و بارستە تیدەگات و دواتر تیدەگات چۆن مامەلە لەگەڵ هەردووکیاندا بکات.

قوتابییەکان لەسەر کارتۆنی تەبەقە هیلکە کاری ھونەری ئەنجام دەدەن

چالاکى چوارەم: لیکدانی کەرەستەى جیاواز.

کەرەستەو پىداوېستى:

۱. چىلكە دار.
۲. گەلای دار.
۳. كارتون (فایل).
۴. دەزوو و دەرزى.
۵. كەتيرەى وشك.

چۆننەى

جىبە جىگردن:

مامۇستا داوا لە
قوتابىيەكان دەكات

گروپ دروستبکەن و دواتر ئەركى کارکردنیان بۆ پووندهکاتهوهو شیوازی پرۆژەى کاریان پيشان دەدات، پيشوهخته مامۇستا کاریكى ئامادهکراو پيشانى قوتابىيەكان دەدات و دواتر داویان لیدەكات هەر گروپه و به ویستی خویان کاریكى هونەرى ئەنجام بدن. لیرەدا گروپهكان سەرپشك دەکرین لە زیادکردنى کەرەستەى جیاواز بۆ کاره هونەرییهکه بهومەرجهى کار نهکاته سەر تابلۆکه. وهک لە وینهکهدا دیاره.

سوودهکانى ئەم کاره:

۱. قوتابى لە بۆشایى و بارستایى تیدەگات.
۲. دەتوانن سوود لە کەرەستەو شمهكى جیاواز وهربگرن.
۳. گیانى هاوکارى و پشتیوانى یهکتر لهنیو گروپهکاندا زیاد دەکات.
۴. توانای هاوریگرتنى بههیز دهییت.
۵. تیدەگات کارى هونەرى هەر به رهنگ و کاخهز ناکریت.

قوتابى دهتوانیت بۆ بهرهمهینانى کارى هونەرى سوود لە چهندن کەرەستەو شمهكى جیاواز وهربگریت.

چالاکی پینجه م: تیکه له یه ک له که رهسته ی جیاواز (Mix).

که رهسته و پیداویستی:

۱. چيله که ی دار.
۲. کاخه زی تریس.
۳. کاخه زی سپی و رهنگا ورهنگ.
۴. چنگال (چه تال)، یان که وچک، یان هه رشتیک قوتابییه که پیی باش بیټ.
۵. که تیره ی وشک.
۶. مورو، یان هه ر که رهسته یه کی تر.

چونبیه تی جیبه جیکردن:

ماموستا پیش وهخت قوتابییه کانی ئاگادار کردو ته وه له ئاماده کردنی ئه م که رهستانه دا، بویه له کاتی جیبه جیکردندا داوا له قوتابییه کان دهکات سه رنج بدهنه ئه و شیوه یه ی ماموستا زووتر بوی ئاماده کردون و دواتر قوتابییه کان له چه ند گروپیکدا کو ده کاته وه و رایانده سپیریت هه ر گروپیک به پیی ویستی خوی کارو بیرو که کانی جیبه جی بکات و ماموستاش چاودیتری گروپه کان دهکات.

سووده کانی ئه م کاره:

۱. وهک چالاکی چوارهم قوتابی تی ده گات، که کاری هونه ری به که رهسته و شمه کی جیاوازیش ئه نجام دهدریت.
۲. قوتابی باشتر له پرکردنه وه و گرنگی بوشایی و بارسته تی ده گات و باشتر مه تریاله به رجهسته کان له کاری هونه ریدا به کارده هیئت و ده یان خاته خزمه تی کاره هونه رییه که وه.

قوتابی له به کارهینان و تیکه لکردنی که رهسته و شمه کی به رجه سته دا،
همیشه بیروکه ی تازه ی بو دیت و ئاستی خه یالبازی پیشده که ویت و به دوا ی
بابه ت و شیوه و که رهسته ی نویدا ده گه ریت. ئیدی ئه وهش وا له قوتابی
دهکات هموو شتیکی ناموی پی جوانبیت و به لایه وه سه یربیت، له کو تایشدا
له کاری جوان تی ده گات و ئاستی جوانناسیشی به رز ده بیته وه. له
همانکاتیشدا ده توانیت و فی رده بیت سوود له هموو که رهسته یه کی
به رده سته وه برگریت بو ئه نجامدانی کاری هونه ری.

له م چالاکیانه دا قوتابی چی به ده سته دهینیت؟

پیویسته ماموستا ئەم پرسیاره له خوئی بکات، تا بزانیته له کاره کهیدا چهند ئامانجه کانی پیکاهه؟ چونکه پیویسته ماموستای کارزان هه میسه به داوای بیروکه و شیوازی جیاوازی کارکردنی نویدا بگه ریته و هه میسه وانه کهی نوئی بکاته وه و ئاستی خه یالبازی منداله کانیش به ره و پیشه وه به ریته، جا ئە گهر ماموستا که میک خوئی ماندوبکات و به داوای سه رچاوهی جیاوازا دا بگه ریته، ئەوا بیگومان قوتابییه کانیش تواناکانیان پیشده که ویت و باشتر له مه بهستی سه ره کی تیده گهن.

لیره دا گه شه پیدانی بیروکهی قوتابی زور گرنه، مه رج نییه هه ر ماموستا پیشنیار بکات، به لکو پیویسته ماموستاش دهرفته بو قوتابییه کانی بره خسینیت و بواریان پیدات، تا بیروکه و پیشنیاره کانی خوئیان بخه نه روو، جا ئە گهر ئەم بیروکه و پیشنیارانه له کاری کرداره کی ئەرکی ماله وه دا رهنگ بداته وه هه ر زور باش ده بیت و قوتابیش دهرفته تی باشتی ده بیت، تا ئاستی تواناکانی پیشان بدات و له کاره کانی دا رهنگی پیداته وه.

هه روه ها پیویسته ماموستا هه ولبدات قوتابییه کان هان بدات، تا به گروپ کاره کانیان ئەنجام بدن و که متر خو له کاری تاککاری بدن، ئەوهش وهک پیشنیار پیویسته بخریته به رده م قوتابییه کان و سه رپشک بکرین له شیوازی هه لبژاردنی کارکردنه کانیاندا.

پیشانگهی پۆل

پیویسته ماموستا له هه ر وانه یه کدا پیشانگهی پۆل بو کاره هونه رییه کان ساز بکات و هه ر گروپیکیش سه رپشک بکات، تا له سه ر کاره که یان بدوین و به وهش دهرفته تی خو سازاندن و خو ریکخستن و ئیتیکی کارکردن و گفتوگوکردن فیرده بن.

فه رهه نگوک

ئینگلیزی	عه ره بی	کوردی
Stability	إستقرار	ئارامگرتن، ئوقره گرتن، توینتکه گرتن
Liberty	الحرية	ئازادی
Level	مستوى	ئاست
Simplification	تبسيط	ئاسانکردن
Familiar	مألوف	ئاسایی، باو، ئاشنا
Assyrians	آشوريين	ئاشورییه کان
Assyrian	الاشوري	ئاشوری
Attention	الانتباه	ئاگاداری، وریاکردنه وه
Moral	أخلاق	ئاکار
Instrument	آلة، أداة	ئامیر، ئامراز، که رهسته
Readiness	الاستعداد	ئاماده بی
Preface	تمهيد	ئاماده کردن، ئاسانکردن، پیشه کی
Preliminary	تمهيدي	ئاماده کاری، ئاماده بی
Thickness	ثخانة	ئهستوری، سهختی، دژوار
Attitudes	الاتجاهات	ئاراسته کان
Tendency	ميل، أسلوب	ئاره زوو، ههز، مه بهست
Prism	المنشور (نشور زجاجي)	ئاویزه
Consciousness	الوعي	ئاگامه ندی
Experience	اختبار، تجربة، خبرة	ئه زموون (تاقیکردنه وه)
Experimental	اختباري، تجريبي	ئه زموونگه ری
Acad	أكد	ئه که د
Acadian	أكديين	ئه که دییه کان
Result	نتيجة	ئه نجام
Imagination	التخيل، تصور	ئه نديشه کردن، خه یالکردن
.Envy Jealousy	حسد، غيرة	ئیره بی، ئیره بی، چکۆسی، کندۆسی، هه سوودی
Handicraft	أعمال يدوية	ئیشی دهست، کاردهستی

Conventional	تقليدي	باو
Valuable	قيم	بايه خدار، به نرخ
Promotion	ترويج، تعزيز	بره وپيدان، پيشخستن
Generalization	التعميم	بلاوگراوه (گشتاندن)
Basis, Basics	اساس، عنصر اساسي	بنه رت، بنچينه
Basics of Design, Principies of Design	أسس التصميم	بنه ماكانی نه خشه سازی
Self conscious	واع ذاته، الوعي الذاتي	به خوژان
Self consistent	متاوق الاجزاء، منسجم مع ذاته	به خوگونجاو
Self approbation	الاستغراق في الذات	به خووه گلان
Self indulged	منغمس في الذات، الانغماس الذاتي	به خووه گلاو
Comparison	مقارنة	به راورد، به راورد کردن، به راوردکاری
Visible	قابل للرؤية	به ريبين (به رچاو)
Response	استجابة، الاستجابة	به رتهک
Voluntary Reaction	الاستجابة الارادية	به رتهکی خوازهکی
Seek	التماس	به رکه وتن، گه پان
Perception	المدرک الحسي	به رهه ست
Manager	مدير	به ريوه بهر
Inference, deduction	أستدلال	به لگه هيتانه وه، به ره نجام
Induction	الاستقراء، تجنيد، احداث، تقليد، تخليد	به لگه هيتانه وهی مادی
A paragraph	فقرة	به ند، برکه
Intuition	الحدس	به هره
Creative	خلاق	به هره دار
Acquired	المكتسب	به هره گیر
Field	مجال	بوار
Learning field	مجال التعليم	بوارى فيربوون
Inheritance	وراثة	بو ماوهی، ره گه ما
Poster color	أصباغ البوستر	بويهی پوستر
Gouache color	أصباغ الجواش	بويهی گواش

Water color	أصباغ المائية	بویه ی ناوی
Acrylic color	أصباغ أكريليك	بویه ی نه کریلیک
Quick Thinking	تفكير السريع	بیرکردنه وهی خیرا
Recollection	استذكار، تذكر	بیرهینانه وه
Ideas	أفكار، فكرة	بیرۆکه
Boredom	ملل	بیزار، بیتاقهت، بی ئومید
Vision	الرؤية	بینگه
Optic	البصري	بینه وهر
Anxiety	قلق	بیئارامی، په ژاره، بیئوقره، دوو دل
Reward	ثواب، مكافأة	پاداشت، خهلات
Prophylaxis	وقاية	پاراستن
Blocks	كتل	پارچه، توپه ل
Hindsight	الاستبصار الخلفي، الادخار المتأخر	پاشیبینی
Background	خلفية	پاشخان، پاشینه
Thrift	ادخار	پاشه که و تکردن، زورکردن
Motive	الدافع	پالنه ر
Space	مساحة، الفضاء، مسافة	پانتایی
Reinforcement	تعزیز، تقوية، تعزز، تعمق	پنه وکردن، به هیزکردن، راهیزان
Dynamic	حركي، ديناميكي	پرجووله، جووله (بزیو)
Dynamic character	شخصية الديناميكية	پرجووله، که سییه تی پرجووله، جرین
Forget it	فزولي	پرسن، کونچکاو (له بیری بکه)
Project	مشروع	پروژه
Program	برنامج	پروگرام، بهرنامه
Educational programs	برنامج تعليمية	پروگرامی فیترکاری
Plan, policy, outline, schedule, schema	خطة، برنامج، خريطة، هدف، غاية	پلان، نه خشه ریگه
Scheme	مخطط	پلانیو دارپیتراو

Educational Plan	الخطة التعليمية	پلانی فیکاری
Evolution	تطور	په ره سه نندن
Education	تربیة	په روه رده
Spectrum Colors	الوان الطیف	په لکه زیږینه
An example	مثال	په ند، نموونه
Curiosity	حب الاستطلاع	په یدوژی (له دوو گه پان)
High Relief	نحت البارز	په یکه ری به رزه پروو، په یکه ری هه لتوقیو
Low Pictorial	نحت مبسط	په یکه ری ته خته پروو
Relationship	علاقة، صلة	په یوه ندی
Classification	تصنيف	پولینکردن
Depict	وصف	پیا هه لدان، باسکردن
Collapse	طي	پیچانه وه، قه دکردن، لولدان
Winding	متعرج	پیچاوپیچ، به رزونم
Prophecy, forecast	تنبؤ، تكهن	پیشبینی، نوقلانه
Artisan	حرفي، صناعي	پیشه گهر
Identical	مطابق	پیکچوو
Structure	بنية	پیکهاته
Elements of abstraction	عناصر التجريد	پیکهاته پروته له کییه کان
Artistic elements	عناصر الفنية	پیکهاته هونه رییه کان
Structure	تركيب، بنية	پیکهاته، پیکهاته ی هونه ری، بنه مای هونه ری
Design Elements	عناصر التصميم	پیکهاته کانی نه خشه سازی
Rebuilding	ترميم	پینه کاری، ده ستپیدا هیان
Measure	قياس	پیوانه
Criterion	معیار، محک	پیوهر
Need for knowledge	الحاجة الى المعرفة	پیویستی زانیاری، زانستخوازی
Biological need, Biochemistry	الحاجات البيولوجية أو الحيوية	پیویستییه بیولوژییه کان، زینده کی
Educational board	لوحة تعليمية	تابلوی فیکاری
Low Relief	نحت نافر	تاشینی دیار (په یکه ری)

		پووبه‌رز)
Experiment	تجربة	تاقیکردنه‌وه، ئەزموونکردن
Acceleration	تسارع	تاودان
Edgy	منفعل	تاوگیر
Emotion	إنفعال	تاوگیری(هه‌لچوون بو ئەم دهسته‌واژه‌یه به‌کارنایه‌ت، چونکه مرۆف هه‌لناچیت، به‌لکو تاویک گیرده‌بیت)
Emotions	إنفعالات	تاوگیرییه‌کان
Privacy	خصوصية	تایبه‌تمه‌ندی
Fear	خوف	ترس
Flat	منبسط	ته‌خت
Translation	ترجمة	ته‌رجومه (وه‌رگیژان)
Architecture	العمارة، هندسة معمارية. فن معماري، أسلوب بناء	ته‌لار، ئەندازیاری ته‌لارسازی، هونه‌ری ته‌لارسازی، شیوازی ته‌لارسازی
Formation	تكوين، تشكيل، بنية	ته‌واوکردن
Preparation	الاستعدادات، تنظيم، تنسيق	ته‌یاری، ریکخستن، خوئاماده‌کردن
Ability	قدرة	توانا
Adaptability	قابلية التكيف	توانای خوگونجاندن، توانای راهاتن
Visual elements	العناصر البصرية	توخمه‌بینه‌وه‌رییه‌کان، پیکهاته‌بینه‌وه‌رییه‌کان
Anger	غضب	تو‌په‌بی
Anatomy	تشريح	تو‌یکاری
Notice	الملاحظة	تیبینی
Introspection	استبطان، التأمل	تیرامان
Contemplating	التفكير	تیرامان، لیوردبوونه‌وه، سه‌رنجدان
Satisfying, Satiation	الاشباع، اشباع	تیربوون
Look	تمعن	تیروانین، دیکه‌تدان،

		تیبینکردن
Irradiation	اشعاع	تیشکدان
Rivalry	تناحر	تیکبه ربوون
Damage	عطب	تیکچوون
Destruction	هدم، تخریب، تدمیر	تیکدان، پروخاندن
Concord, Accord	تفاهم، وفاق	تیکگه یشتن
Mix	خلط	تیکه لاوکردن
Dysfunctional system	اختلال النظام	تیکه لدايي
Scrimmage	مشاجرة	تیکه لقران (تیکه لپزان)
Comprehension	استيعاب	تیکه یشتن
Common understanding, Mutual understanding	الفهم المشترك	تیکه یشتنی هاوبه ش
Learning theory	نظرية التعلم	تیوری فیربوون
Delinquent	جانح	جرین، لاسار، سه رکیش
Delinquency	الجنوح	جرینی، لاساری
Esthetic, aesthetic	علم الجمال، جمالي	جوانناسی، جوانزانی
Discrimination	تمییز	جیاکردنه وه، جیاکاری
Individual Differences	الفروق الفردية	جیاوازی تاکایه تی
Disparity, inequality, difference, variance, disproportion, Contrast	تفاوت، تباین، فارق، غیر متساو	جیاوازی، جودایی، نایه کسان
Integration	تکامل	جیبه جیبوون، ته واو بوون
Application	تطبيق	جیبه جیکردن
Execution	أداء، تنفيذ، إعدام، إنجاز، إجراء، عمل حاسم	جیبه جیکردن، به جیهیتان
World	العالم	جیهان
Globalization	العولمة	جیهانگیری
Print With a	طباعة بالبصمة	چاپگری په نجه مؤر

Fingerprint		
Behaviour therapy	العلاج السلوكي	چاره‌ی ره‌فتاری، چاره‌کردنی ره‌وشتی
Activity	نشاط، فعالية	چالاکی
Observation	مراقبة	چاودیری (چاودیری‌کردنی شتیک)
Ream	غصن	چل
Repression	کبت	چه‌پانندن، سه‌رکوتکردن
focus, concentration, concentricity, condensation	تکثیف، تکاثف، ترکیز، تلخیص، نتاج التلخیص، کتلة مکثفة	چه‌سپانندن، چه‌قاندن، دامه‌زراندن
Axial education	تربیة محوري	چه‌قی په‌روه‌رده
Concept	مفهوم، فكرة	چه‌مک، بیروکه
Square	مربع	چوارگوشه
Taste	ذوق (الذوق الفني)	چیژ (چیژی هونه‌ری)
Gustation	الذوق	چیژ، تام
Artistic taste	التذوق الفني	چیژی هونه‌ری
Desire, Inclination	رغبة، ميل	هز، ئاره‌زوو
Dot	النقطة	خال
Dotting	تنقيط، تنقيط	خاله‌کوته
Point Faded	نقطة تلاشي	خالی ونبوون
Abreaction	تفريغ، تنفيس	خالیبونه‌وه، دامرکانه‌وه، ره‌وینه‌وه
Purity	صفاء	خاوینی
schedule	جدول	خشته
Sad	محزن	خه‌مگین
Depression	الاكتئاب، هبوط	خه‌موکی، دلته‌نگی
Dreams	الاحلام	خه‌ون، خه‌ونبینی
Fantasia	التخيل	خه‌یالبازی، فه‌نتازیا
Habit	عادة	خو
Self Realization	تحقيق الذات	خوبه‌دیهنان
Self assertion	تأكيد الذات	خوچه‌سپانندن
Self- centeredness	التمركز حول الذات	خوخویی

(Autocentrism)		
Self closing	ذاتي الانغلاق	خوداخر
Self accusation	انتقاصات الذات، الاتهام الذاتي	خوداشکندن، خودانه گومان، خودتاوانبارکردن
Self reformation	اصلاح الذات	خودروستاندن، خودچاککردن
Self expression	التعبير عن الذات	خودبربرین، گوزارشتکردن له خود
Inborn	فطري	خودرسکی، رهچه له کی، سروشستی
Self discipline	ذاتي الانضباط	خودریکخر
Self abuse	اذلال الذات	خودشکندن
Joy	فرح	خوشی
Self acting	ذاتي الفعل، آلي	خوکار
Self action	الفعل الذاتي	خوکاری
Self control	ضبط النفس	خوگری، دانبه خوداگرتن
Self rising	ذاتي الارتفاع، ذاتي قابل للارتفاع	خوگور (وهكو خودرسك)
Self denial	إنكار الذات	خونایاندن، نکولی له خوکردن
Self abandonment	التخلي عن الذات	خونه ویستی
Self contradictory	مناقض نفسه	خوه له ویشین
Egoism	أنانية	خوویستی (خوپه رست)
Self	الذاتي	خویی
Family	الاسرة	خیزان
Customs and traditions	العادات و التقاليد	داب و نه ریت
Isolation	عزل	دابړان، ته ریک کردنه وه، جیاکردنه وه
Distribution	توزيع	دابه شکردن
Invention	إبداع	داهینان
Inventor	مبدع	داهینه ر

Incubation	حضانة	دایه‌نگه، گوشتگری
Innovation, Invention	ابتکار	دروستکردن، دروستکردنیکی داهینه‌رانه
Creating symbols	خلق الرموز	دروستکردنی هیما
Mental hygiene Psychological health	الصحة النفسية	دروستی دهرونی، دروستی دهرونایه‌تی
Long	طویل	دریژ
contradiction	تناقض	دژبه‌یه‌ک
Volunteer	تطوع	دلخواز، دلخوازانه (خوبه‌خش)
Stupid (Moron)	الغبي (المأنون) الغباوة (المورونية)	ده‌به‌نگ، لاژک، که‌وده‌ن، گه‌وج
Expression	تعبير	ده‌برین، گوزارشت
Expressionism	التعبيرية	ده‌برینخوازی
Projection	الاسقاط	ده‌پوقین، چوکل، ده‌په‌رین
Insight	الاستبصار	ده‌روونینی
Inner self	ناشيءفي باطن الذات	ده‌روونزا
Psyche	نفس، روح	ده‌روون، گیان
Conclusion	استنتاج	ده‌رئه‌نجام
Handmade	يدوي	ده‌ستکرد (به‌ده‌ست دروستکراوه)
Artificial	اصطناعي	ده‌ستکرد، دروستکراو
body	هيئة	ده‌سته
Fanaticism	التعصب	ده‌مارگیری
Enrichment	إثراء، خصوبة، سعة، أناقاة، ترف	ده‌وله‌مه‌ندی
Mental retardation	التأخر العقلي	دواکه‌وتنی هوشه‌کی
Repeatability	التكرار	دووباره‌بوونه‌وه
Situation	حالة، وضع، موقف، حال، ظرف، مرکز	دوخ، بار، چوونیه‌تی
Development	استنباط	دوژینه‌وه، داهینان،

		هه لئيجان
Phenomenon	ظاهرة	ديارده
Formalism	صوري	ديته ني، ويته يي
Learning debate	مناقشة التعلم	ديمانه ي فيربوون
Sight	منظر	ديمه ن
Oscillation	تأرجح، تذبذب	رارا، دوودل
Ornament	زخرفة	رازاندنه وه
Adornment	زخرفة	رازاندنه وه (رازاندنه وه ي بنميچ)
Ornamentation	تزيين، تزين (مصدر زينة)	رازاندنه وه (شتيک برازينينه وه)
Lavish	زخرفة	رازاندنه وه، نه خشاندن
Reality	حقيقة، واقع	راستی
Real	حقيقي، واقعي	راستييه كي، راستيتي
Analysis, Explanation	تحليل، تفسير	رافه، رافه كردني بابه تيک
Stretch	تمطط، تمتد	راکيشان، دريژبووه وه، کشان
Communication	اتصال	راگه يشتن، په يوه نديگرتن
Habituation	التعود	راهاتن (گونجاندن، سازاندن)
Strengthening	تقوية	راهيزان
Training	تدريب، تدرب، تمرين	راهينان
Yarn and textile	غزل و النسيج	رستن و چنين
Integration	تکامل	ره خسکان، ته و اوکاري
Critic	ناقد	ره خنه گر
Art critic	الناقد الفني	ره خنه گري هونه ري
Behaviour	سلوك	ره فتار، ره وشت، کردار
Diffuse Behaviour	السلوك المشتت	ره فتار بلاو، ره فتاري په رشوبلاو، ره وشتي په رتوبلاو
Behaviorism	السلوكية	ره فتارييه تي، ره وشتايه تي
Sex	الجنس	ره گهن، نه ژاد

Instinct	غريزة	رهمهک
Daltonism Achromatism	عمى الالوان، عمى الالوان العام	رهنگ کویری
Paint, color	لون، صبغ، طلاء	رهنگ، بویه
Dyer	صبغ، صابغ	رهنگگار
Colouring, coloring	تلوين بشكل فني	رهنگکردن به شیوهی هونهری
Cool color	الالوان الباردة	رهنگه ساردهکان
Primary color	الالوان الاولية	رهنگه سه رهنه تاییه کان
Warm color	الالوان الحارة	رهنگه گهرمه کان
Pastel color	لون الباستل	رهنگی پاستیل
Tempra color	الوان تمبرا	رهنگی تیمپرا
Oil color	اللون الزيتي	رهنگی رونی
Glass color	لون الزجاج	رهنگی شوشه
Fresco color	ألوان الفريسكو، ألوان في الهواء الطلق	رهنگی فريسکو
Dyeing	خضاب، صبغ	رهنگی کردن، رهنگگار
Gouache color	ألوان الغواش	رهنگی گواش
Water color	الالوان المائية	رهنگی ناوی
Acrylic color	لون الاكريليك	رهنگی نه کریلیک
Course of development	سير النمو	رهنه ندی فراژووتن
Perspective	منظور	روانگه
Artistic Vision, Technical vision	الرؤية الفنية	روانگهی هونهری
Abstract	تجريد	روته لهک (روتکراوه، دامالدراو له وینه، دامالدراو له شیوه)
Frustration	احباط (خيبة)	روخاندن، سه رهنه که ووتن
Lot, Platform	مسطح	رووته خت
Feel	لمس	رووگه
Optical Contactor	الملامس البصرية	رووگه بینه وه ریبیه کان
Method	طريقة	ریبان، ریگه

Rhythm	إقاع	ریتم
Irregular Rhythm	إقاع غیر منتظم (غیر رتیب)	ریتمی ریکنه خراو
Sequence	تسلسل	ریزکردن، زنجیره
Attribution	نسب	ریشه
Rule	قاعدة	ریسا، یاسا
Arrangement	ترتیب، تنظیم	ریکخستن، سازکردن
Regulator	منظم	ریکخهر،
Labial/ Orally	شفوي	زاره کی
Kindergarten	روضة الاطفال	زارو خانه، باخچه ی مندالان. زارو ک: به کرمانجی یاتی مندال. خانه: به هه ورامی یانی ئه و شوینه ی لیی کو ده بنه وه، یان خانو. زارو خانه، کتومت له بری وشه ئینگلیزییه که دانراوه.
Cognition	معرفة	زانباری، زانیار
Kataphasia	التهتهة، ثقل اللسان	زمانگرتن، لال، زمان په لتی
Linguistics	علم اللغة	زمانه وانی، زمانناسی
Compelling	اجبار، قهر	زورلیکردن
Intelligence	ذكاء	زیره کی
Androgyny, Effeminacy	تخنث	ژنانی، نه میری
Culture	ثقافة، الحضارة	پوشنبیری، ژباری، شارستانییه ت
Environment	البيئة	ژینگه
Simplicity	بساطة	ساده بوونه وه
Adaptation	التكيف	سازان، راهاتن (خوگونجاندن)
Nature	طبيعة	سروشت
Naturalism	المذهب الطبيعي	سروشتگه رایبی
Passional nature	الطبيعة الانفعالية	سروشتی تاوگیر
Inspiration	الهام	سرووش

coin	عملة	سکه (دراوی کانزایی)
Confidence limits	حدود الثقة	سنوری متمانه
Resources	مصادر	سه‌رچاوه
Springs	منابع	سه‌رچاوه، سه‌رچاوه‌کان
Brawler	مشاکس	سه‌رکیش
Contemplation	تأمل	سه‌رنجدان، تیرامان، لیوردبوونه‌وه
Attractive	جذاب	سه‌رنجراکیش
Quotient	الحاصل	سه‌رئه‌نجام، ئه‌نجام
Triangle	مثلث	سیگو‌شه
Expert	خبیر، صاحب‌خبره	شاره‌زا، به‌ئه‌زمون
Skill, expertise, experiences	مهاره، خبره، ممارسه	شاره‌زایی، کارامه‌یه، لیزانی
Comb	مشط	شانه، شه
Agitation, disturbance	إضطراب	شله‌ژان، ناریکی
Spectrum	طیف	شبه‌ب‌نگ، تارمایی، پله‌ی رهنگی
Passion	شغف	شه‌یدایی، په‌رؤش
Analysis	تحلیل	شیکردنه‌وه، شروقه‌کردن
Light and Lysiss	تحلیل الضوء	شیکردنه‌وه‌ی رهنگ، شیکردنه‌وه‌ی پرووناکی
Style, method, manner, way, mode, technique	اسلوب، نمط، سلوک، نسق، نوع، وضع	شیواز، شیوه، ریگه
Direct style	اسلوب مباشر	شیوازی راسته‌وخو
Engineering forms	أشكال الهندسية	شیوه ئه‌ندازه‌بیه‌کان
Form, Figure	صورة، شکل	شیوه، دیمه‌ن، وینه، روخسار
Wide	واسع، عریض، شاسع	فراوان
Abundant	کثیر، الوافر	فره
Diversity	التنوع	فره‌جووری

Polychrome	متعدد التلوين	فره‌پهنگ
Polychrome, miscellaneous	متنوع، متنوع الالوان	فره‌پهنگ، جوراوجور
Frottage	فروتاج	فروتاج
Brush	فرشاة، فرشاة	فلچه
Porcelain	بورسلين	فه‌فوري، پورسه‌لين
Fantastic	خيالي	فه‌نتازي، خه‌يالي
Learning	تعليم	فيري‌بون
Festival	مهرجان، احتفال	فيسيٿيٿال، ئاهه‌نگ گيران
Size	حجم، مقاس	قه‌باره
Charming, Revis	رائع	قه‌شه‌نگ
armor	درع، صفائح معدنية واقية	قه‌لغان
Pencil	قلم رصاص	قه‌له‌م ره‌ساس
Gulp	بلع	قوتدان
Pyramid	هرم	قوچه‌ك
Graph paper	ورقة الرسم البياني	كاخه‌زي به‌ياني، كاخه‌زي وينه‌ي به‌ياني، كاخه‌زي ميلي‌مه‌تري
Good Performance	حسن الاداء	كارباشي (كه‌سيك كاري باش نه‌نجام ده‌دات)
Touching	مؤثر	كارتيكه‌ر
Reaction	رد فعل، رجع	كاردانه‌وه، په‌رچه‌كردار
Interaction	تفاعل	كارليكه‌كردن
Metal	معدن	كانزا
Practicability, procedure, practice	عملية، إجراءات، طريقة، أسلوب	كردار، كرداري، پراكتيكي
Practical	عملي	كرداره‌كي، كرده‌يي
Glue	صمغ	كه‌تيره
Raw material	مواد خام	كه‌ره‌سته‌ي خاو
Person	شخص	كه‌س
Personality	الشخصية	كه‌سايه‌تي
Atmosphere,	وضع، وضع العام	كه‌ش، دوخ، دوخي گشتي

General mode		
Utilization	استخدام، استغلال، انتفاع	که لگوهر گرتن، به کار هیئتان
Superposition	تراکب	که له که بوون، چونه سه ریه ک (بو شپوه نه ندازه ییه کان به کار دیت)
Short	قصیر	کورت
Barrier	حاجز، عقبة	کوسپ، به ربه ست
Drilling	حفر	کولین
Society	مجتمع	کومه لگه
Formation	تکوین، تشکیل	کومه له کردن، که له که کردن
Problem	مشكلة	کیشه، گیر و گرفت، ئاریشه، گرفت
Psychological conflict	الصراع النفسي	کیشه ی دهر وونی، ململانی دهر وونی
Humour, Funny mock	سخریة، سخر	گالته: بابه تیکی هونه ری، یان نه ده بی، که بیته هو ی پیکه نین
Winged ox	ثور مجنح	گای بالدار
Convulsion	تشنج	گرژ بوون، بارگرژی
Muscle tension	توتر عضلي	گرژی ماسوولکه یی
Group	مجموعة، فئة	گروپ، کومه له
Psychological node	العقدة النفسية	گری دهر وونی
Pottery, Crockery	فخار	گلجوشی
Ceramic	سیرامیک، فخار	گلینه کاری، سیرامیک
Bright	لماع، مشرق	گهش، پروناک، دره و شاوه
Optimism	تفائل	گه شبین، خوشبینی
tour	جولة، سفرة، زیارة	گه شت
Professional tour	جولة الفنية	گه شتی هونه ری
Development	نمو	گه شه
Growth	نمو	گه شه، وهرار
Developing the ability to criticize	تنمية القدرة على النقد	گه شه پیدانی توانستی ره خنه گرتن

Motor growth	النمو الحركي	گه شه جو له
Gallery	جاليري، صالة عرض فني	گه له ري، گاليري
Adult	راشد	گه وره، هه راش، پيگه ييو
Agree	توافق	گونجان، ريککه وتن
Consistency	التناسق	گونجانندن
Color Scheme	نظام الالوان	گونجانندن رهنگي
Canvac	خيش	گونيبه، گوش، په رچه مي ره شمال، قوماشيكي زبر
Cemetery	مقبرة	گورستان
Modulation	تحويل	گورپين (گورانكاري له چينه كاني دهنگدا)
Isolation	منعزل	گوشه گير
Solitary	منعزل، وحيد، فريد، منفرد	گوشه گير، ته نيا،
Introversion	انطواء	گوشه گير، كه سيك په ننگه خواته وه، خويده خواته وه
Social isolation	إنعزال إجتماعي	گوشه گيري كومه لايه تي
Skewness, deviation	إنحراف	لادان
Refraction	إنحراف، إنكسار	لادان، شكانه وه
Slanted	مائل	لار، خوار، ليژ
Aberration	جنوح، إنحراف، ضال، شاذ	لاساري، سه ركيش، ريزپهر
Imitation	تقليد، المحاكات	لاسايبكر دنه وه، لاساكر دنه وه، دهمه لاسكي، چاوليكي ري
Profile	جانبی	لاوه كي
Biased	منحاز	لايه نگر
Capacity, literacy	الكفاءة، القابلية	له بار، چوستي، توانست، لنهادتوويي
Body	جسم	له ش، به دهن، جهسته
Physical	جسدي	له شه كي، ته نيه تي، جهسته بي
Similarity	التماثل	له يه كچوون، وه كيه كبوون

Polished	أملس، صقيل	لوس، ساف
Proceedings, procedure, steps	إجراءات، محضر، متابعة، مقاضاة، أحداث، التصرف	ليپرسينه وه، به دوا داچوون
Development	تطوير	ليزيادکردن، پهره پيدان
Convergence	التقاء، نقطة التقاء، تجمع	ليکنزيکردنه وه
Investigation	إستقصاء	ليکولينه وه، به شوينداگه ران
Skilful	بارع، متفنن	ليهااتوو
Muscle	عضلة	ماسوولکه
Fatigue	التعب، اعياء	ماندوو بوون، کولدان، شه که تبوون
Backward child	طفل متخلف	مندالی دواکه وتوو، بيرکول
Mongolism (Down Syndrome)	المنغولية (تلازمة داون أو تنادر داون)	مهنگولی (داون سيندروم)
Seal	ختم، علامة، طابع	مور (وهک موري فه رمی دهوله ت)
Museum	متحف	موزه خانه
History	تاريخ	ميژوو
Art History	تاريخ الفن	ميژووی هونه ر
Mesopotamia	بلاد ما بين النهرين	ميسوپوتاميا، ولاتي نيوان دوو پووبار
Brain	دماغ	ميشک، دماغ
Unfit	غير مناسب	ناچور (نه شياو)
Agnosticism	اللايرادية	نازانکاری، بيخوويستن
Contradiction	تناقض	ناکوکي، دژواری
Conflict	صراع	ناکوکي، ململانی، کيشه
Alienation	إغتراب، خلل عقلي، انسلاخ، تغرب، ضياع	نامویی، تاران، نامویی دهروونی، که سيکی هوشرويشتوو
Inartistic	غير فني، بدون موهبة	ناهونه ري، بيهونه ري، بييه هره
Abnormal	شاذ، غير عادي	نائاسايي، نامو
Price	سعر، ثمن	نرخ، به ها

Evaluation, Estimate, Estimation	تقدير، تقييم، التثمين، التخمين	نرخاندن، خه ملاندن
Assessment	إضفاء، التقويم	نرخاندن، هه لسه نگاندن
Sample	عينة	نمونه
Design	تصميم	نه خشه سازی
Embroidery	تطريز	نه خشه کاری به دهرزی و دهزوو، دهزوکاری، دهرزیکاری
Deep Engraving	نقش غائر	نه خشی چال (لیگرتن)
Skin disease	المرض الجلدي	نه خووشی پیست
Software	البرمجيات (الحاسوب)	نهرمه به نامه
Mores / Tradition	عرف، عادات	نهریت (داب و نهریت)
Dissonant	متنافر	نه شیاو، ناله بار، جیاواز
Constant	ثابت، ثبوت	نه گور، جیگیر، چه سپاو
Fillet	زخرفة ناتئة ضيقة	نه خشانندی ته نک
Secret	سر	نهنی
Trait	سمة	نیشانه، هیما، مورک
Oil painting	رسم بألوان الزيتي	نیگار کیشانی روئی
Children's drawing	رسوم الاطفال	نیگاری مندالان، وینهی مندالان
Belonging	الانتماء	هاتنه ریز، گه شه کردن، لایه نداری
Cooperation	تعاون	هاریکاری، هاوکاری، هه ره وهز
Suspense	تشويق	هاندان، لاشیرینکردن
Proportionality	تناسب	هاوتایی، هاوپیژهی
Modern	معاصر	هاوچه رخ، مؤدیرن، نوئی
Balance	توازن	هاوسه نگ
Poising, Pond	اتزان	هاوسه نگی
Synergy	التضافر	هاوکاری، یارمه تی
Idea	فكرة، فکر	هزر، بیر، بیروکه
Teenager	المراهق	هه رزه کار

Adolescence	مراهقة	هه رزه کاری، بالقبوو
Feeling	شعور	هه ست
Unacenessia	عدم الاحساس بالذات	هه ست به خو نه کردن
Consciousness	إحساس، حس	هه ست کردن
Sensation	إحساس	هه ست کردن
Sensory Perception	الادراك الحسي	هه ست کردن
Feelings	الاحاسيس	هه سته کان
Sense of Accomplishment	الاحساس بالانجاز	هه سته به جیهینان
Aesthetic sense	الحس الجمالي	هه سته جوانناسی
Sensitive "Sensitivity"	حساسية	هه سته یاری، هه سته وهری
Portfolio	حقيبة	هه گبه
Educational bags	الحقائب التعليمية	هه گبه ی فیرکاری
Chance	فرصة	هه ل
Relief	بارز، نافر	هه لتوقیو، پووبه رز (په یکه ری پووبه رز)
Cavalletto, Stand	ستاند، حمال	هه لگری تابلو، ستاند، راگر
Attitude	موقف، إتجاه	هه لویت، ئاراسته
Clay	صلصال، طین	هه ویر، هه ویری قورکاری
Art	الفن	هونه ر
Artist	فنان	هونه ر مهند
Fine Arts	الفنون الجميلة	هونه ره جوانه کان
Artistic	فني	هونه ری
Art Printing	الفن الطباعة	هونه ری چاپگه ری
The art is the language of communication	الفن هو لغة التواصل	هونه ری راگه یشتن، زمانی هونه ری راگه یشتن، هونه ر زمانی په یوه ندی کردنه
Abstract art	فن تجريدي	هونه ری پوته له ک
Graphic arts	فن جرافيك (الفنون التصويرية)	هونه ری گرافیک
Modern art	الفن الحديث، الفن المعاصر	هونه ری هاوچه رخ
Cause	سبب، علة	هو

Practical Hall	قاعة عملية	هۆلى فرهمه بهست، هۆلى كرداره كى، نه زمونگه
Line	خط	هیل
Drawing	تخطيط	هیلکاری
Lines	خطوط	هیله كان
Horizontal Line	خط الافقي	هیلی ستونی
Symbol	رمز	هیما، سیمبول
symbolism	رمزية	هیماگه رایى
Allegoric, allegorical, Symbolic	رمزي	هیمایى
Slow learner	بطيء التعلم	هیواش فیربوون، سست فیربوون
Meaning	مدلول	واتا، ناوهرۆك، كړوك
Accuracy	الدقة	وردی، پوختی
Excitation	إثارة، الاثارة	وروژاندن
Delayed Response	إستجابة مرجأة، رد متأخر	وه لامدانه وهی دواخراو، بهرته كى دواخراو
Conscience	وجدان	ویژدان
Imagingation	خیال، تخيل	ویناکردن، خه یالکردن، وینا، خه یال
Image	صورة	وینه
Image mental	صورة ذهنية، صورة العقلية	وینه بییرییه كان
Pictorial Relief	التجسيم التصويري الغاثة التصويرية	وینه ی بهرجه سته كراوی
Illustration	رسوم الايضاحية	وینه ی روونکاری
Assistant	مساعد	یاریده دهر
Monochrome	أحادية اللون	یه کرهنگی، یه کرهنگ
Proportionality	التناسب	یه کسانبوون، هاوتایى
Lesson units	وحدات الدرس	یه که کانی وانه
Lesson Vocabulary	مفردات الدرس	یه که کانی وانه، وشه کانی وانه
Vocabulary	مفردات	یه که ی زمان، یه که، وشه

سەرچاوه كوردییەكان

- تاهیر، عبدالستار، قاموسی دەروون ناسی، ئینگلیزی- عەرەبی- کوردی، چ ۱، چاپخانە ی عەلا، بەغدا، ۱۹۸۵.
- پیربال، فەرهاد، میژووی هونەری شیۆهکاری لە کوردستان، لە کۆنەوه، تا پەنجاگان. بلاوکراوه ی دەزگای میترگ، هەولێر، ۲۰۰۶.
- خال، شیخ محەمەد، فەرھەنگی خال، چ ۲، دەزگای چاپ و بلاوکردنەوه ی ئاراس، هەولێر، ۲۰۰۵.
- عبداللە، مجید، فەرھەنگی سەرچاوه، عەرەبی- کوردی، چ ۲، لە بلاوکراوه کانی کتیبخانە ی زانیار، سلیمانی، ۲۰۱۴
- عەلی، خەلیل، بنەماکانی پەرۆردە ی هونەر لە زاروخانە و خویندنگاگان. چ ۲، چاپخانە ی تەژنە، سلیمانی، ۲۰۱۶
- عەلی، خەلیل، پەرۆردە ی هونەری لە باخچە ی ساوایانەوه تا دوا قوناخ ی بنەرەتی، چ ۱، چاپخانە ی یاد، سلیمانی، ۲۰۱۴
- عمر، محمد، فەرھەنگی مەورید، ئینگلیزی- کوردی، چ ۲، لە بلاوکراوه کانی کتیبخانە ی زانیار، سلیمانی، ۲۰۱۳
- مەمەند میراودەلی، کەمال، فەلسەفە ی جوانی و هونەر، زانکۆ ی سلیمانی- کۆلیجی ئاداب- بەشی زمانی کوردی، ۱۹۷۹.
- محەمەد، مەسعوود، زاراوه سازی پێوانە، چ ۲، دەزگای چاپ و بلاوکردنەوه ی ئاراس، هەولێر، ۲۰۱۱
- مستەفا، محمد، فەرھەنگی زاراوه کانی هونەر، ئینگلیزی- کوردی، چ ۲، لە بلاوکراوه کانی خانە ی چاپ و بلاوکردنەوه ی چوارچرا، هەولێر ۲۰۱۲.
- پەندەکانی پیرەمێرد، کۆکردنەوه و ساغکردنەوه ی: مستەفا سالح کەریم، فایق ھۆشیار، مەحمود ئەحمەد محەمەد، ئەحمەد زرنگ، محەمەد نوری تەوفیق، ب ۱، چاپخانە ی الزمان، بەغدا، ۱۹۹۵.
- پەندەکانی پیرەمێرد، کۆکردنەوه و ساغکردنەوه ی: مستەفا سالح کەریم، فایق ھۆشیار، مەحمود ئەحمەد محەمەد، ئەحمەد زرنگ، محەمەد نوری تەوفیق، ب ۲، چاپخانە ی الزمان، بەغدا، ۱۹۹۵.

- په نده كاني پيره ميږد، كو كړدنه وه و ساغ كړدنه وه ي: مسته فا صالح كه ريم،
فايق هو شيار، مه حمود نه حمده محمد، نه حمده زرنك، مه مه د نوري
ته و فيق، ب ۳، چاپخانه ي الزمان، به غدا، ۱۹۹۶.

سه رچاوه عه ره بيه كان

- ابو الرب، محمد خليل، التربية الفنية و طرائق تدريسها، ط ۱، منشورات
جامعة القدس المفتوحة، عمان، ۱۹۹۶.
- ابو حويج، مروان، المناهج التربوية المعاصرة، القاهرة، ۱۹۹۹.
- أرحيم هبة، أحمد، تأريخ الشرق القديم (۲): بلاد ما بين النهرين (العراق)، دار
الحكمة اليمانية، صنعاء، يمن، ۱۹۹۶.
- اسكندر، كمال و غزاوي محمد، مقدمة في التكنولوجيا التعليمية، مكتبة الفلاح،
الكويت، ۱۹۹۴.
- الأصل، ناجي، ابداعات التاريخ في العراق. كراس بلاد النهرين، مديرية
الاثار، المتحف العراقي، لندن، ۱۹۵۷.
- باقر، طه، مقدمة في تاريخ الحضارات القديمة، ج ۱، ط ۲، بغداد، ۱۹۸۶.
- بدران، شبل، الاتجاهات الحديثة في تربية طفل ما قبل المدرسة، دار
المصرية اللبنانية، ۲۰۰۰.
- البسيوني، محمود، اسس التربية الفنية، عالم الكتب، القاهرة، ۱۹۹۳.
- جروان، فتحي، تعليم التفكير - مفاهيم و تطبيقات، دار الكتاب الجامعي،
العين، الامارات العربية المتحدة، ۱۹۹۹.
- جودي، محمد، تعليم الفن للاطفال، دار الصفاء للنشر، عمان، ۱۹۹۷.
- حسين، عبدالمنعم خيرى، القياس و التقويم فى الفن و التربية الفنية، مركز
الكتاب الاكاديمي، عمان، ۲۰۱۱.
- الحوراني، ميسون. ۱۹۹۸: الطقوس والمعتقدات فى العصر الحجري الحديث
فى الشرق الادنى القديم (حوالى ۸۵۰۰ - ۴۵۰۰ ق.م)، رسالة ماجستير غير
منشورة، جامعة اليرموك: إربد.
- الحيلة، محمد محمود، التربية الفنية و اساليب تدريسها، ط ۱، دار المسيرة
للنشر و التوزيع والطباعة، عمان، ۱۹۹۸.

- الحيلة، محمد، تكنولوجيا التعليم بين النظرية والتطبيق، دار المسيرة للنشر والتوزيع و الطباعة، عمان، ٢٠٠٣.
- الخضراء، فادية، تعليم التفكير الابتكاري و النقد، مركز ديونة للطباعة والنشر، عمان، ٢٠٠٥.
- الخطيب، احمد و آخرون، دليل البحث و التقويم التربوي، دار المستقبل للنشر و التوزيع، عمان، ١٩٨٥.
- الدباغ، تقي. حضارة العراق - البيئة الطبيعية والانسان، ج١، بغداد، ١٩٨٥.
- ديلا بورت، بلاد مابين النهرين، ت: محرم كمال، ط٢، الهيئة المصرية العامة للكتاب، مصر، ١٩٩٧.
- رشيد، جمال، ظهور الكرد فى التاريخ، ج١، دار ئاراس، أربيل، ٢٠٠٣.
- الرشيدات، عبدالله و جعيني، المدخل الى التربية والتعليم، دار الشروق، عمان، ١٩٩٤.
- روتن، مارغريت، تأريخ بابل، ت: زينه عازار و ميثال ابى فاضل، ط٢، منشورات عويدات، بيروت - باريس، ١٩٨٤.
- ريد، هربرت، التربية عن طريق الفن، ت: عبدالعزيز جاويد، الهيئة المصرية العامة للكتب، القاهرة، ١٩٩٦.
- الزغول، عماد، مبادئ علم النفس التربوي، دار الكتاب الجامعي، العين، الامارات العربية المتحدة، ٢٠٠٢.
- زكى، لطفي محمد، التربية الفنية المعاصرة، دار المعارف، القاهرة، ١٩٧٠.
- السعود، خالد محمد، تكنولوجيا ووسائل التعليم و فاعليتها، ط١، مكتبة المجتمع العربى للنشر والتوزيع، عمان، ٢٠٠٨.
- التربيه الفنية - دليل المعلم، (الصف السادس)، وزارة التربية و التعليم - ادارة المنهاج والكتب المدرسية، ط١، عمان، الاردن، ٢٠٠٧.
- سليم، احمد امين، العصور الحجرية و ما قبل الاسرات فى مصر و شرق الادنى القديم، الاسكندرية، مصر، ٢٠٠١.
- سليم، احمد فؤاد، حدس المرئي و اللامرئي فى الصورة البصرية، قطر، ٢٠٠٦.
- سيد، فتح الباب عبدالحليم، البحث فى الفن و التربية الفنية، ط٢، عالم الكتب، القاهرة، ١٩٩٧.

- الشال، محمد النبوي، منهاج و طرائق تدريس التربية الفنية، دار العالم العربي للطباعة، القاهرة، ١٩٩٣.
- الشهري، عبدالله، الاتجاه المعرفي المنظم فى تدريس التربية الفنية، حولىة كلية التربية - جامعة الملك سعود، ٢٠٠٧.
- شوقي، اسماعيل، مدخل الى التربية الفنية، ط٢، دار المعرفة للنشر والتوزيع، زهرة الشرق، القاهرة، ٢٠٠٢.
- صبى انور رشيد و حياة عبد علي الحوري. الاختام الاكديفة فى المتحف العراقي، دار الحرية للنشر، بغداد، ١٩٨٢.
- عبدالله، عبدالكريم. الاساليب والدوافع الفنية، كتاب بعنوان (فنون الانسان القديم)، مطبعة المعارف بغداد، ١٩٧٣.
- عبدالله، عبدالكريم، الفن معناة و تطوره و علاقة الانسان به، كتاب بعنوان (فنون الانسان القديم أساليبها و دوافعها)، مطبعة المعارف، بغداد، ١٩٧٣.
- عماري، جهاد سليمان و آخرون، التربية الفنية - اصولها، طرائق تدريسها، ط١، عمان، ١٩٩١.
- ف.دياكوف و س.كوفاليف، الحضارات القديمة، ت: نسيم واكيم يازجى، ج١، دار العلاءالدين، دمشق، ٢٠٠٠.
- ف.ك.أفاناسيف، أقدم مراحل فن وادي الرافدين. كتاب حول: فنون الشرق القديم. صادر عن أكاديمية علوم الفن لعموم الاتحاد السوفياتي. مطبعة اسكوستفا، موسكو-١٩٦٨.
- فارس، شمس الدين، الجذور التاريخية للصور الجدارية المعاصرة فى العراق. كتاب حول: المنابع التاريخية للفن الجداري فى العراق المعاصر. وزارة الاعلام مديرية الثقافة العامة، مطبعة رمزي، بغداد، ١٩٧٤.
- فراج، عفاف احمد، سيكولوجية التذوق الفني، مكتبة الانجلو المصرية، القاهرة، ١٩٩٩.
- فيشر، ارنست، التربية الفنية، ت: اسعد حليم، ط١، هلا للنشر والتوزيع، الجيزة، مصر، ٢٠٠٢.
- قنديل، يس عبدالرحمن، التدريس و اعداد المعلم، ط٣، دار النشر الدولي، الرياض، ٢٠٠١.
- كفافي، زيدان. الاردن فى العصور الحجرية، مؤسسة آل البيت: عمان. ١٩٩٠

- كونتينو، جورج. الحياة اليومية في بلاد بابل وآشور، ت: سليم طه التكريتي و برهان عبد التكريتي، ط ١، دار الجمل البيروتية - البغدادية.
- لويد، سيتون، آثار بلاد الرافدين، من العصر الحجري القديم حتى الغزو الفارسي، ت: محمد طلب، ط ١، دار دمشق للنشر، دمشق، ١٩٩٣.
- محمد بيومي مهران و محمد على سعدالله، دراسات في عصور ما قبل التاريخ، الاسكندرية، مصر. ٢٠٠٥.
- محمود عبدالحميد و آخرون، اثار الوطن العربي القديم (العراق، سورية، مصر)، دمشق، ٢٠١٠.
- محيسن، سلطان. بلاد الشام في عصور ما قبل التاريخ، دار الأبجدية: دمشق. ١٩٩٤
- المزين، عبدالرحمن، الفكر الاسطوري الكنعاني، دار الفضائات للنشر والتوزيع، ٢٠١١.
- ميلارت، جيمس. أقدم الحضارات في الشرق الادنى، ت: محمد طلب، دار دمشق: دمشق. ١٩٩٠
- النجيحي، محمد لبيب و محمد منير مرسى، المناهج و الوسائل التعليمية، مكتبة الانجلو المصرية، القاهرة، ١٩٧٧.
- النمري، غسان. عمان في العصر الحجري الحديث التحليل البنائي لمنحوتات عين غزال، أمانه عمان: عمان. ٢٠٠٢
- نون، نائل، حقيقة السومرية و دراسات اخرى في علم الاثار والنصوص المسمارية، دار الزمان، ٢٠٠٧.
- يورى ديميتريفن، الانسان و الحيوان عبر التاريخ من الاسطورة الى التقديس الى واقع المعاش، ت: محمد سليمان عبود، ط ١، دار النمر للنشر، ١٩٩٣.

سه رچاوه ئينگليزييه كان

- "Salt Dome in the Zagros Mountains, Iran". NASA Earth Observatory. Retrieved 2006-04-27.(PDF).
- Arheim, Rudolf, Art and Visual Percepttion, Universi, California Press. 1954.
- Bahn, Paul, ed. (2002). The Penguin archaeology guide. London: Penguin Books. ISBN 0-14-051448-1.

- Bahrani, Z. (1998), "Conjuring Mesopotamia: imaginative geography a world past", in Meskell, L., *Archaeology under fire: Nationalism, politics and heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East*, London: Routledge. ISBN 978-0-415-19655-0.
- Bozeman, W,C, *Educational Technology: Best Practices from Americans Schools*, NJ: Eye on Education. 1996.
- Breasted, James Henry (2003). *Ancient Time or a History of the Early World, Part 1*. Kessinger Publishing.
- Brian Fagan. *Cro-Magnon: How the Ice Age Gave Birth to the First Modern Humans*, 2011.
- Clive Finlayson. *The Humans Who Went Extinct: Why Neanderthals Died Out and We Survived*, ISBN-13: 978-0199239191.
- Delage, Christophe, ed. (2004). *The last hunter-gatherers in the Near East*. Oxford: British Archaeological Reports 1320. ISBN 978-1-84171-389-2.
- Dimitra Papagianni & Michael A. Morse. *The Neanderthals Rediscovered: How Modern Science Is Rewriting Their Story (Revised and Updated Edition)*, ISBN-13: 978-0500292044.
- Donna Hart; Robert W. Sussman. *Man the Hunted*. ISBN 0-8133-3936-7.
- Dragoslav Srejovic *Europe's First Monumental Sculpture: New Discoveries at Lepenski Vir. (1972) ISBN 0-500-39009-6*
- Euthanasia. M. *Helping Parents Help their Kids A Clinical guide to six child problem rewired journal*. University of Colorado now. 2003.
- Feinberg, Sandra; Kuchner Joan F. and Feldman, Sari: *Learning Environments for Young Children*. Chicago, American Lebrary Association, 1998.
- Fiona Wait. *Complete Books of Art Ideas*. USPORNE PUBLISHING.Ltd. 2004.
- Fisher, Bobbi: *Joyful Learning in Kinergarten, Revised Edition*. New York, Heineman, 1998.
- Foster, Benjamin R.; Polinger Foster, Karen (2009), *Civilizations of ancient Iraq*, Princeton: Princeton University Press, ISBN 978-0-691-13722-3.
- Ghosh, Pallab. "Cave paintings change ideas about the origin of art". BBC News. Retrieved 8 October 2014

